

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Äidillä itsellään on hyvä olla”

- Äitien kokemuksia vanhemmuudesta ja oman vanhemmuutensa tukemisesta perhekeskuksen avoimissa palveluissa

Anttila, Jasmin

2016 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

”Äidillä itsellään on hyvä olla”

- Äitien kokemuksia vanhemmuudesta ja oman vanhemmuutensa tukemisesta perhekeskuksen avoimissa palveluissa

Anttila Jasmin
Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen
kehittäminen ja johtaminen, sosiaa-
lialan YAMK-tutkinto
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Anttila Jasmin

”Äidillä itsellään on hyvä olla”

- Äitien kokemuksia vanhemmuudesta ja oman vanhemmuutensa tukemisesta perhekeskuksen avoimissa palveluissa

Vuosi

2016

Sivumäärä

70+2

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Järvenpään kaupungin perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjien kokemuksia hyvästä vanhemmuudesta ja vanhemmuuden tukemisesta ja vahvistamisesta sekä selvittää perheiden kokemuksia saamastaan tuesta omaan vanhemmuuteensa osallistumalla perhekeskuksen avoimiin palveluihin. Keskeisenä kiinnostuksen kohteena oli vanhemmuuden tukeminen asiakkaan näkökulmasta.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus fenomenologis-hermeneuttisella lähestymistavalla. Tiedonintressinäni oli perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen asiakkaiden yksilöllisten kokemusten tutkiminen ja niiden tulkitseminen. Opinnäytetyöni aineiston olen kerännyt yksilöhaastatteluilla. Haastatteluissa käytin teemoja, jotka muotoutuivat tutkimuskysymysteni mukaan. Aineisto rakentuu yhdeksästä perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjien haastattelusta.

Tulosten mukaan yksiselitteistä vastausta tai selitystä hyvälle vanhemmuudelle ei ole olemassa. Jokainen vanhempi käsittää hyvän vanhemmuuden yksilöllisesti ja näin ollen saattaa oman lapsen kasvatuksessa painottaa eri tekijöitä kuin esimerkiksi joku toinen vanhempi. Hyvään vanhemmuuteen kuuluvat tulosten mukaan tunteet, kuten rakastaminen, välittäminen ja huolehtiminen. Hyvä vanhemmuus pitää sisällään myös vanhemmuuden sisällön, kuten lapsen kasvatuksessa johdonmukaisuuden, turvallisena aikuisena lapselle toimimisen, kuuntelemisen ja armollisuuden itseään kohtaan. Tulosten mukaan hyvään vanhemmuuteen kuuluu lisäksi rajojen asettaminen lapselle sekä itsestään huolehtiminen.

Tulosten mukaan vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen tarkoittaa sitä, että vanhemmasta ja hänen asioistaan ollaan aidosti kiinnostuneita, hänestä kokonaisvaltaisesti välitetään, hänelle tarjotaan konkreettista tietoa eri palveluista ja hänelle annetaan mahdollisuus keskusteluun asiantuntijan kanssa. Konkreettinen paikka, jonne voi mennä viettämään lasten kanssa päivää, esimerkiksi perhekeskus, tukee ja vahvistaa vanhemmuutta muun muassa vanhemman oman jaksamisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kautta.

Tuloksista käy ilmi, että perhekeskus Maahisen avoimet palvelut ovat tukeneet tai vahvistaneet haastateltuja palvelujen käyttäjien omaa vanhemmuutta. Maahisen avoimet palvelut olivat haastatetuille vanhemmille yksi väylä rakentaa omaa vanhemmuutta muun muassa muiden vanhempien sekä asiantuntijoiden kanssa käytyjen avointen tai yksilöllisten keskustelujen avulla. Tulosten mukaan Maahisen avoimien palvelujen kautta asiakkaat ovat tavanneet samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia, jolloin vertaistuen saaminen on tukenut omaa vanhemmuutta. Maahisen avoimien kerhojen kautta vanhemmat ovat saaneet mahdollisuuden käydä läpi kysymyksiä liittyen vanhemmuuteen. Vanhemmilla on mahdollisuus luottaa omiin kykyihinsä vanhempana toimimiseen enemmän kuin ennen, koska ovat osallistuneet Maahisen palveluihin. Tulosten perusteella kehittämistoiveet perhekeskus Maahisessa vanhemmuuden tukemista ja vahvistamisesta ajatellen liittyivät toimintaan, tiloihin ja henkilökuntaan.

Asiasanat: Perhe, perhekeskus, perhekeskus Maahinen, vertaistoiminta, vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen

Anttila Jasmin

“The mother herself feels good”

- **Mothers’ experiences of parenthood and supporting their own parenthood in a family center’s open services**

Year	2016	Pages	70+2
------	------	-------	------

The aim of this thesis was to find out the experiences of users of the City of Järvenpää’s family center Maahinen open services of good parenting as well as supporting and reinforcing parenthood and to find out families’ experiences of the support that they have had for their own parenthood by attending the family center’s open services. The main focus was supporting parenthood from the user’s point of view.

This thesis is a qualitative study with a phenomenological-hermeneutical point of view. My main interest was to study the individual experiences of the users of family center Maahinen and to interpret those experiences. The material for this thesis was collected by individual interviews. In these interviews, I used themes formed by my exam questions. The material for my thesis was built on nine individual interviews with family center users.

The results show that there is no single answer or explanation for good parenting. Every parent has an individual understanding of good parenting that highlights individual areas in bringing up a child. The results show that good parenting involves feelings such as loving, caring and taking care. Good parenting also involves the content of parenthood like consistency in bringing up a child, being a safe adult for a child, listening and having mercy on themselves. According to the results, good parenting also involves setting boundaries for children and taking care of themselves.

The result show that part of supporting and reinforcing parenthood is to have a third party show genuine interest in the parents. They show an interest in their family life and activities, and the parents are given opportunities to consult with an expert. This also requires a safe place where parents can spend the day with their children in a welcoming environment. For example one area in which the family center supports parenthood is through the parent’s mental and emotional wellbeing coping strategies.

The results show that the family center Maahinen’s open services supported and reinforced the interviewees’ own parenthood. Maahinen’s open services were one way for the interviewees to build on their own parenthood experiences among other things, by talking with other parents or experts openly or individually. The results show that through Maahinen’s open services, the users have met other parents in similar life situations and peer support has reinforced interviewees’ own parenthood. Through open services, parents have had the chance to question parenthood. Parents have the possibility to trust their own ability to be a parent more than before through participating in Maahinen’s services.

The results show that there is a demand for further development in Maahinen’s open services in the area of supporting and reinforcing parenthood in activities, the facilities in Maahinen and the staff.

Keywords: Family, family center, family center Maahinen, peer activity, parenthood, supporting and reinforcing parenthood

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Lapsiperheet Suomessa	7
2.1	Perhe	8
2.2	Vanhemmuus	10
2.3	Äitiys	14
3	Perhekeskus	15
3.1	Pohjoismainen palveluinnovaatio	15
3.2	Toiminnan kehittäminen	17
3.3	Vanhempien tukeminen	19
3.4	Avoin vertaistoiminta.....	21
4	Perhekeskus Maahinen vanhemmuutta tukemassa ja vahvistamassa	22
5	Opinnäytetyön toteutus.....	24
5.1	Tutkimustehtävä- ja kysymys	25
5.2	Opinnäytetyön teoreettis-metodologiset lähtökohdat	25
5.3	Tutkittavat ja aineiston keruu	28
5.4	Aineiston analyysi	30
6	Tulosten esittely	34
6.1	Haastateltavien taustatiedot.....	34
6.2	Hyvä vanhemmuus	35
6.3	Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen	38
6.4	Syyt perhekeskus Maahiseen hakeutumiselle.....	42
6.5	Kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta ja vahvistamisesta	44
6.6	Kehittämistoiveet	47
7	Johtopäätökset	54
7.1	Vanhemmuus ei ole yksiselitteistä	54
7.2	Vanhemmuuden vahvistuminen on kokonaisvaltaista	57
7.3	Odotukset palveluilta ja niiden toteutuminen	58
7.4	Perhekeskus Maahisen palvelujen kehittäminen.....	60
8	Pohdinta	62
	Lähteet	66
	Taulukot	70
	Liite 1 Haastattelukutsu	71
	Liite 2 Teemahaastattelurunko.....	72

1 Johdanto

Perheet ja lapset käyvät elämässään läpi yhä erilaisempia ja haastavampia tilanteita. Siksi on oltava paikka, jossa niihin voi saada tukea. Perheiden elinolosuhteita leimaa työelämän vaatimuksista kumpuava kiire ja stressi sekä muutokset perheissä ja perherakenteissa. Yhä tyypillisempää on myös sukulaisten ja muun lähiverkoston sijaitseminen kaukana omasta kodista. Vanhemmuus on näinä aikoina kovalla koetuksella. Vanhemmat kokevat taloudellisia haasteita, parisuhdeongelmia sekä epävarmuutta omasta vanhemmuudestaan. Arki on yhä haastavampaa töistä ja muista yhteiskunnan asettamista paineista johtuen. Näistä syistä johtuen tarvitaan palveluita, jotka toimivat yhdessä yli organisaatorajojen perheiden hyväksi. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 16.)

Puhuttaessa perhekeskeisistä palveluista väistämättäkin nousee nykyään esiin käsite ”perhekeskus”, joka edustaa moniammatillista yhteistyötä ja asiakaslähtöisyyttä. Kaikissa Pohjoismaissa perhekeskusten määrä kasvaa koko ajan painopisteenä keskitetyt palvelut lapsiperheille. Perhekeskukset tarjoavat erinomaisen foorumin ehkäisevälle työlle. Tällä työllä voidaan tavoittaa varhain tukea tarvitsevat lapset ja mahdollisesti välttää viranomaisten puuttuminen perheen tilanteeseen. Perhekeskusten toiminnan on koettu olevan ihanteellinen kehityssuunta ja se on herättänyt kiinnostusta ympäri maailman. (Marklund & Simic 2012, 6.)

Perhekeskustoiminnassa tärkeänä pidetään lasten hyvinvoinnin edistämistä vanhemmuutta tukemalla ja vahvistamalla. Toiminnalla pyritään edistämään yhteisöllisyyttä ja vertaisryhmätoimintaa. Tehtävänä on tarjota avoimia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja luoda moniammatillista verkostoa lapsiperheiden palveluihin. Painopisteinä ovat varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä työ ja lähtökohtana paikallisuus sekä paikalliset tarpeet. (Mäkilä & Meritie 2011, 5.)

Opinnäytetyöni kohteeksi valikoitui Järvenpään kaupungin perhekeskus Maahinen sen fyysisen sijainnin ja tunnettuuden takia. Valintaani vaikutti myös se, että Maahisessa avointa toimintaa on järjestetty jo useamman vuoden ajan, jolloin tietyistä toiminnoista on tullut jo arjen käytänteitä. Valintaani oli myös ohjaamassa perhekeskus Maahisen palvelupäällikön osoittama mielenkiinto opinnäytetyötäni kohtaan. Opinnäytetyöni keskiössä ovat Järvenpään kaupungin perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen asiakkaat. Perhekeskus Maahisessa tarjotaan moniammatillista tukea alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Maahisen toimintaan kuuluvat ennaltaehkäisevät ja matalan kynnyksen tukipalvelut. Työtä tehdään yhdessä äitiys- ja lasten neuvoloiden kanssa sekä pienten lasten perheneuvoloiden kanssa. (Paatero, 2014.)

Tavoitteenani oli tutkia perhekeskus Maahisen avoimien palveluiden käyttäjien kokemuksia hyvästä vanhemmuudesta ja heidän kokemuksiaan oman vanhemmuutensa tukemisesta ja

vahvistamisesta avoimiin palveluihin osallistumisen kautta. Tavoitteenani oli myös saada perhekeskus Maahisen intressien mukaisesti uutta tietoa henkilökohtaisten haastattelujen avulla vanhemmilta perhekeskustoiminnasta, jotta sitä tulevaisuudessa voidaan kehittää yhä enenevässä määrin vastaamaan asiakkaiden vaihteleviin tarpeisiin.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka aineisto on kerätty teemahaastatteluilta. Kerätyn aineiston analyysi perustuu sisällönanalyysiin. Yksilöhaastattelujen kohteena olivat perhekeskus Maahisen asiakkaat avoimista toiminnoista.

Marklund ja Simic (2012, 8-9) kirjoittavat, että siitä huolimatta, että perhekeskuksia yhä enenevässä määrin perustetaan, on niistä saatavilla hyvin niukasti tutkittua tietoa. Etenkin ajatellen ennaltaehkäisevää perhetyötä, perhekeskusten tuottamia tuloksia on tutkittu hyvin vähän. Opinnäytetyöni tulee osaltaan vastaamaan tähän tarpeeseen. Opinnäytetyöni avulla saadaan uutta tietoa siitä, millä tavoin asiakkaat ovat kokeneet oman vanhemmuutensa tulleen tuetuksi ja vahvistetuksi avoimiin palveluihin osallistumisen kautta sekä mahdollisesti millaista tukea ja vahvistusta asiakkaat vielä toivoisivat saavansa lisää omaan vanhemmuuteensa.

2 Lapsiperheet Suomessa

Tässä luvussa käsittelen lapsiperheiden tilannetta suomalaisessa yhteiskunnassa. Selvitän, millaisia perhemuotoja Suomessa on ja minkälainen arvomaailma kuvaa suomalaista yhteiskuntaa perheen näkökulmasta. Lisäksi käsittelen suomalaisten tutkittua hyvinvointia ja siinä esiin tullutta lapsikyhyttöä, joka erityisesti koskettaa yksinhuoltajia ja monilapsisia perheitä. Selvitän myös, miten ansiotyön tekeminen vaikuttaa perheeseen ja millaisia mahdollisia vaikutuksia työllä on perhe-elämään.

Näiden teemojen jälkeen pohdin, mitä vanhemmuus on ja miten lapsen syntymä mahdollisesti muuttaa perheen arkea sekä mitkä asiat lisäävät tai vähentävät perheen omia voimavaroja. Tämän jälkeen käsittelen vanhempien kuulluksi tulemisen kokemuksia päiväkoti- ja neuvola-palveluissa omaan vanhemmuuteensa liittyen. Käsittelen myös äitiyttä: mitä on olla äiti, millaisista tekijöistä äitiys koostuu sekä millä tavoin äitiyteen kasvetaan. Yhtäläillä tärkeää olisi ollut käsitellä isyyttä ja isyydeksi kasvamista, mutta opinnäytetyöni yksilöhaastatteluihin osallistui yhdeksän äitiä, joten keskityn teoriaosuudessa äitiyden käsittelyyn. Kerron tarkemmin haastateltavien valikoitumisesta opinnäytetyöni yksilöhaastatteluihin luvussa 5.3.

Tämän jälkeen käsittelen vanhempien esiin tuomia huolia liittyen omaan lapseen tai omaan vanhemmuuteensa. Tuon esiin myös lapsi- ja perhepalveluissa työskentelevien näkökulman

palvelujen kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden tarpeita.

2.1 Perhe

Törrönen (2012, 19) kirjoittaa teoksessaan, että ihmisten sanotaan hakevan turvaa toisistaan, kun yhteiskunnalliset ulkoiset uhkat ovat suuria. Nopeiden yhteyksien ja epävarmuuden maailmassa perhearvot ovat vahvistuneet yhä tärkeämmäksi. Hänen mukaansa myös 2010- luvulla tehdyn tutkimuksen (mm. Laitinen & Pessi 2010) mukaan vahva sosiaaliturva ja hyvinvointivaltio eivät ole vähentäneet suomalaisilta perheestä huolehtimisen vahvaa perinnettä.

Törrösen (2012, 20) mukaan suomalaiset arvostavat perhettä ja parisuhdetta päätellen siitä, että avo- tai avioliitto ja perhe ovat säilyneet edelleen suomalaisen yhteiskunnan keskeisinä instituutioina. Vuoden 2009 lopussa Suomessa oli 1 450 000 perhettä ja 76 prosenttia väestöstä asui perheissä. Noin kaksi kolmasosaa perheistä on avioparien, 21 prosenttia avoparien ja 12 prosenttia yhden vanhemman perheitä. Lähes 1400 on saman sukupuolen rekisteröityjen parien perheitä. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on 41 prosenttia. Keskimäärin perheessä on vähän yli kaksi lasta.

Suomessa avioerot ovat lisääntyneet ja ensimmäinen lapsi saadaan yhä iäkkäämpänä. Perheet elävät elämäntilanteissa- ja vaiheissa, jotka muuttuvat ja noin joka toinen 1990- luvulla solmituista avioliitoista päättyy eroon. Suomalaista yhteiskuntaa on voitu aiemmin pitää enemmän kollektivistisena kuin individualistisena. Kuitenkin tutkittaessa suomalaisten arvomaailmaa (Helkama & Seppälä 2004, Helkama & Seppälä 2006), on huomattu suomalaisten arvojen muuttuneen jo 1980- luvulla yhä enemmän individualistisempaan suuntaan. Tässä korostuu yksilön valmius itsenäiseen toimintaan ja valmius muutoksiin. (Törrönen 2012, 20.)

Hyvinvointi suomalaisten keskuudessa on viime vuosikymmenien aikana kehittynyt myönteisesti. Muun muassa toimintakykyyn, varallisuuteen, asumiseen, koulutustasoon, subjektiivisiin hyvinvointikokemuksiin ja useisiin muihin ulottuvuuksiin kuvaaviin tilastoihin liittyen on koko väestöä tarkasteltaessa saavutettu korkea hyvinvoinnin taso. Sen sijaan kielteistä käännettä hyvinvointiin liittyen ovat tuottaneet pienituloisuuden lisääntyminen, tuloerojen kasvu, päihteiden käytön lisääntyminen, väestön alueelliset ja sosioekonomiset suuret terveyserot sekä lasten ja nuorten kasvava pahoinvointi. (Eronen, Hakkarainen, Londén, Nykyri, Peltosalmi & Särkelä 2013, 7–8.)

Lapsiköyhyys heijastuu koko väestön pienituloisuudessa. Köyhyyden on tilastojen mukaan nähty koskettavan erityisesti monilapsisia perheitä ja yksinhuoltajia. Pienituloisuus lapsiperheissä on ajankohtainen ja koskettava ilmiö, sillä lasten mielenterveysongelmat, huostaanotot, kou-

luttamattomuus, rikollisuus ja erilaiset toimeentuloon liittyvät ongelmat kärjistyvät sitä mukaa, kun vanhempien toimeentulo-ongelmat lisääntyvät. Lapsien pahoinvoinnilta suojaa tutkimusten mukaan koulutus, erityisesti äitien korkeampi koulutus. (Eronen ym. 2013, 8, 9.)

Kansalaisten tekemien valintojen perusteella voidaan osoittaa, että useimmat suomalaiset haluavat sekä perheen että työn. Tilastot kertovat, että lähes kaikki suomalaiset elävät elämänsä aikana parisuhteessa tai avioituvat. Sitoutuminen perheeseen tai työhön eivät olekaan toistensa vastakohtia tai toisiaan poissulkevia. (Kinnunen & Mauno 2002, 101.)

Aiheesta tehtyjen tutkimusten mukaan ristiriitojen työn ja perheen yhteensovittamisessa koetaan lisääntyvän työn vaatimusten, työtuntien ja lasten lukumäärän lisääntyessä. Työn koetaan häiritsevän perhe-elämää, sen sijaan perheen ei koeta juurikaan häiritsevän työntekoa. Näyttääkin siltä, että perhe-elämää häiritsee pikemminkin työ kuin perhe-elämä työtä. Tälle selityksenä voi olla muun muassa työntekijöihin kohdistuvat odotukset: hyvän työntekijän oletetaan pohtivan työasioita vapaa-ajallaan, mutta ei tuovan perheasioita työhön. (Kinnunen & Mauno 2002, 103.)

On esitetty, että nykyajan vanhemmat ovat kiireisiä, työhönsä uppoutuneita ja tekevät pitkää työpäivää. Tämä johtaa siihen, etteivät he ehdi riittävästi huolehtimaan jälkikasvustaan. Koululaisten iltapäivähoidon organisoimattomuus on johtanut siihen, että vanhempien on luotettava lapsen selviytymiseen omin päin ja itsenäisyyteen. Valvomaton ajankäyttö ja yksinäisyys saattavat tehdä lapset alttiiksi erilaisille ongelmille, kuten esimerkiksi turvattomuuden kokemuksille. (Kinnunen & Mauno 2002, 104.)

Työn vuoksi perheen perustamista, lasten hankintaa ja vanhemmaksi ryhtymistä saatetaan lykätä. Ne ovat henkilökohtaisia valintoja, joita saatetaan suunnitella hyvinkin tarkkaan. Lapsi on tervetullut siinä vaiheessa, kun uranäkymät ja taloudellinen tilanne antavat myöten. Lasta ei kuitenkaan nähdä pelkästään taloudellisena riskinä, vaan heihin liitetään useita myönteisiä asioita. Lapsi antaa vanhemmilleen kumppanuutta ja rakkautta sekä poistaa yksinäisyyden tunnetta. Lapsi tuo tullessaan uusia kokemuksia ja muutoksia. Vanhemmuuden onkin sanottu olevan yhä useammin valinta. (Kinnunen & Mauno 2002, 104.)

Työssä vietetty aika on usein pois perheen yhteisestä ajasta. Olennaista onkin aikaan liittyvät ristiriidat ja jännitteet. On tutkittu, ettei perheen parissa vietettyä ajan määrää voi korvata sen laadulla. Osallistuminen perheen ja lasten arkeen mahdollistaa lasten äänen kuulemisen ja luo turvallisuuden ja huolenpidon tunnetta. Työn koetaan myös olevan yhteydessä vanhemmuuteen, koska tuntemukset ja kokemukset yhdellä elämänelämyksellä jatkavat kulkuaan myös toisaalle. Esimerkiksi työssä koettu onnistumisen tunne saattaa kulkeutua tyytyväisyy-

den tunteena myös kotiin. Toisaalta myös työssä koettu negatiivisuus voi välittyä vanhemmuuteen ja perheeseen. (Kinnunen & Mauno 2002, 104, 105.)

2.2 Vanhemmuus

Perheen elämäntilanne muuttuu monella tavalla lapsen syntymän jälkeen. Esimerkkeinä muutoksista voivat olla vanhempien ajankäyttö, taloudellinen tilanne, ihmissuhteet ja erityisesti vanhempien parisuhde. Osa näistä muutoksista on myönteisiä, osa taas voi koetella koko perhettä ja sen jäsenten hyvinvointia ja terveyttä. Vanhempien omat voimavarat vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin. Vanhemmaksi kasvamista voidaan kutsua perheen sisäiseksi prosessiksi, johon vaikuttavat kummankin vanhemman aikaisemmat kokemukset. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80, 83.)

Vanhemmuuden trendit vaihtelevat ajoittain ja joskus vallalla on keskenään ristiriitaisiakin oppeja. Tämä saattaa hämmentää varsinkin ensikertalaisia vanhempia. Kasvatuksessa tulisi ottaa huomioon lapsen yksilölliset erotkin ja vanhemmasta saattaa tuntua vaikealta tietää, miten omaa lasta olisi kasvatettava. Tilannetta ei helpota se, että lasten ja nuorten elämään on tullut uusia uhkatekijöitä, joiden myötä vanhemmuudesta on tullut entistä monimutkaisempaa. (Keränen, Rönkä & Stiller 2001, 58.)

Vanhemmuus voi viedä ylämäkiin ja alamäkiin, tunteiden myllerryksiin, kriiseihin ja mahdollisuuksiin. Vanhemmuudessa voi luottaa ainoastaan odottamattomaan: ei ole olemassa takeita siitä, että mikään menisi siten, kuten on niiden suunnitellut menevän. Vanhemmuus ravistelee irti vanhoista ajatuksista ja tavoista, haastaa pois itsekkyydestä, kutsuu kasvamaan ihmisenä ja toimii parhaana mahdollisena psykologian kouluna. Vanhemmuus on kehittävä kurssi elämän koulussa. (Capacchione 2000, 11.)

Käytännön kokemukset ja olemassa oleva tutkimustieto osoittavat, että hyvään ja toimivaan vanhemmuuteen kuuluu hyväksyntää, lämpimyyttä, valvontaa ja rajojen asettamista. Tärkeää on se, että vanhemmat tukevat lapsen omaa ajattelua. Kasvatuksella, jolla tarjotaan lapselle vahva tunneside ja tuetaan lapsen yksilöllisyyttä, kuitenkin samalla asettaen käyttäytymiselle rajat, tuetaan lapsen itsetuntoa, sosiaalisia taitoja ja koulumenestystä. Yksi tärkeä osa vanhemmuutta on myös se, että vanhemmat huolehtivat lapsen puhtaudesta, ravitsemuksesta ja riittävästä unesta. Hyvän vanhemmuuden nähdään perustuvan siihen, että vanhemmat viettävät tarpeeksi aikaa lastensa kanssa. Mitä vanhemmuus vaatii, on pitkäjännitteisyyttä ja sitkeyttä. (Keränen ym. 2001, 58–59.)

Vanhemmuuden sanotaan olevan kasvutapahtuma. Sanotaankin, että kukaan ei kykene täydellisesti tyydyttämään oman lapsensa tarpeita. Lapset kasvavat aikuisiksi turhautumalla aikuis-

ten kyvyttömyyteen vastata heidän tarpeisiinsa. Näin ollen he vähitellen alkavat itse kantaa vastuuta omasta elämästään. Riittävää vanhemmuutta voidaan kuvaila siten, että kotona löytyisi riittävästi läsnäolevaa, turvallista aikuisuutta. Aikuisuutta, joka vastaa lapsen tarpeisiin riittävässä määrin ja kestää lapsen tunteet. ”Aikuisuutta, joka tarjoaa turvalliset rajat ja rakkautta rajojen sisällä”. Vanhemmuus on vuorovaikutustapahtuma vanhemman ja lapsen välillä, johon vaikuttaa niin lapsen kuin myös vanhemmankin persoonallisuus. (Kristeri 2002, 23–24.)

Vanhempien sanotaan elävän nykypäivänä ristikkäisten odotusten ympäröiminä. Asiantuntijuutta ja tietoa on tarjolla runsaasti, mutta ongelmaksi muodostuu ohjeiden ristiriitaisuus. Yhteiskunnallisen murroksen myötä 1990-luvulta lähtien ovat vanhempana toimimisen edellytykset muuttuneet. Uudet toiminta- ja kulttuuriympäristöt ovat luoneet perheille ja sen jäsenille uusia mahdollisuuksia, mutta ovat myös tuoneet mukanaan stressitekijöitä ja vaateita. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4.)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2013, 32) esittää keskeisiä asioita, jotka lisäävät tai vähentävät lasta odottavan ja lapsen saaneen perheen voimavaroja. Nämä liittyvät seuraaviin teemoihin: vanhempien terveys ja elämäntavat, vanhempien omat lapsuuden kokemukset, parisuhde, äitiyteen ja isyyteen kasvu ja vanhemmuus, lapsen kasvatus ja hoito sekä perheen tukiverkoston antama tuki. Vanhempien voimavaroihin vaikuttavat myös taloudellinen tilanne ja työllisyys sekä asuminen ja tulevaisuudennäkymät. (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013, 33.)

Muutokset työelämässä heijastuvat erityisesti perhe-elämään, lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen ja vanhemmuuteen. Yhtenä haasteena nähdäänkin työn ja perheen yhteensovittaminen. Vanhemmuutta vaikeuttavina tekijöinä nähdään myös sosiaalisten verkkojen puutteellisuus ja perherakenteen muutokset. Nämä seikat luovat haasteita niin perhe-elämälle kuin perheiden kohtaamiselle ja tukemiselle. (Rönkä & Kinnunen 2002, 5.)

Stakesin ”Vanhemmuuden aika” (2001)- tutkimuksen mukaan vanhempien kysymyksiä liittyen omaan vanhemmuuteensa ei juurikaan käsitelty päiväkotij- ja neuvolapalveluissa. Myöskin vanhempien omien kokemusten puheeksi ottaminen oli satunnaista. Muun muassa tämä on johtanut kritiikkiin siitä, että palvelut eivät vastaa vanhempien tarpeeseen jakaa kokemuksia. Kyselyn perusteella vanhemmuuden psykologisiin ja emotionaalisiin kysymyksiin tai vuorovaikutusongelmiin ei koettu saavan tukea. Vanhemmuuden emotionaalinen ja kokemuksellinen ulottuvuus ei palveluissa tule jaetuksi tai kuulluksi. (Kekkonen 2004, 22.)

Nykyajan vanhemmuudesta huolissaan ovat niin vanhemmat kuin asiantuntijatkin. Tarjolla on hyvän vanhemmuuden harjoittamiseksi rajattomasti neuvoja, ohjeita ja tietoa. Vanhempien kokemusten mukaan kuitenkin mahdollisuus keskustella vanhemmuuteen kasvusta, vanhem-

muuden identiteetistä sekä lapsen ja vanhemman välisestä tunnesuhteesta on liian vähäistä. Vanhemmat kokivat Stakesin (2001) kyselyn mukaan myös keskustelutuen riittämättömäksi liittyen taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin paineisiin. Vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittaisiin uudenlaista kumppanuus- ja keskustelukulttuuria, jossa tuettaisiin ja jaettaisiin vanhempien, lasten ja perheiden omia kysymyksiä. (Kekkonen 2004, 94.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vuonna 2011 julkaissut raportin ”Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma” osana laajaa ”Lasten ja perheiden palvelut ja niiden johtaminen”- tutkimushanketta. Raportissa aineisto kerättiin postikyselyllä ja vastaajat valikoituivat satunnaisotannalla alle 9- vuotiaiden lasten äideistä ja isistä (yhteensä 955 vastaajaa). Raportin tulosten mukaan vanhempien keskeisimmät huolet liittyivät lapsen psykososiaaliseen kehitykseen ja terveyteen, fyysiseen terveyteen, tunne- elämään ja sosiaalisiin suhteisiin. Vain pienelle osaa vanhemmista aiheutti huolta lapsen oppiminen, käytös ja oppimisvaikeudet. Huolia vanhempina toimimiseen liittyen tarkasteltiin perheen tilanteeseen, vanhemmuuteen ja kehitysympäristöön liittyvien huolten kautta. Oma jaksaminen vanhempina koettiin huolenaiheeksi esimerkiksi työn ja perhe- elämän yhteensovittamisen ja uupumuksen kautta. Tavalliset vanhempina toimimisen huolet liittyivät lapsen kanssa vietetyn yhteisen ajan riittävyteen, omiin taitoihin vanhempina ja maltin menettämiseen ristiriitatilanteissa. Vanhemmista viidennes koki syllisyyden tunteesta tai ylihuolehtivuudesta huolta. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011, 8, 38.)

Raportin tuloksissa tavallisimmat huolet perheen tilanteeseen liittyen johtuivat taloudellisista vaikeuksista, työttömyydestä tai parisuhdeongelmista. Riippuvuudet, jotka aiheuttavat vanhemmille huolta, johtuivat läheisen tai omasta netin liika- ja ongelmakäytöstä sekä päihteiden käytöstä. Kehitysympäristöön liittyvät huolet juonsivat juurensa väkivaltaan, joka kohdistuu lapseen ja turvattomuuteen asuinympäristössä. Pienelle osaa vastaajista huolta aiheuttivat kulttuurieroista johtuvat vaikeudet yhteiskunnassa tai perheessä (esim. uhkailu, syrjintä tai rasismi). (Perälä ym. 2011, 38.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vuonna 2014 julkaissut tutkimuksen työntekijöiden näkemyksistä lapsiperheiden palvelujen riittävydestä ja kehittämistarpeista, tuen tarpeista ja avun antamisesta, päätöksenteosta, osallisuudesta sekä yhteistoiminnasta. Raportti täydentää Perälän ym. (2011) raporttia vanhempien näkemyksistä pienten lasten vanhempina. Tietoa on kerätty vuoden 2009 aikana äitiys- ja lastenneuvoloiden, kouluterveyden ja päivähoidon palveluiden sekä esi- ja perusopetusta antavilta työntekijöiltä. Vastauksia tutkimukseen saatiin yhteensä 457. (Halme, Vuorisalmi & Perälä 2014, 6, 24.)

Tutkimustuloksissa nousee esiin, että työntekijät kohtaavat yleisemmin lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyviä huolia kuin vanhempina toimimiseen tai perheiden tilanteisiin liittyviä huo-

lia. Yleisimpiä lapsen liittyviä huolia olivat huolet lapsen psykososiaalisesta kasvusta ja fyysisestä terveydestä. Huolenaiheina liittyen vanhempaan toimimiseen olivat riittämätön yhteinen aika, parisuhdeongelmat ja taloudelliset vaikeudet. Huolia kohdattiin yleisemmin lasten- ja äitiysneuvoloissa kuin muissa toimipaikoissa. (Halme ym. 2014, 6.)

Tutkimuksen mukaan huolten puheeksiottaminen oli työntekijöiden mielestä helpompaa lapsen liittyvissä huolissa kuin vanhempaan toimimiseen liittyvissä huolissa. Puheeksiottaminen koettiin vaikeaksi päihteidenkäyttöön, lähisuhdeväkivaltaan, sekä seksuaalisen väkivallan uhaan liittyvissä asioissa. Tulosten mukaan lapsiperheiden palvelut koettiin riittävinä ja niiden sisältö ja laatu hyvänä. Riittämättömiksi koettiin vanhempien pienryhmätoiminta ja mielen- terveystoiminta. Kehittämiskohteina mainittiin ennaltaehkäisevä perhetyö sekä päivähoidon esi- ja alkuopetusryhmäkokojen pienentäminen. (Halme ym. 2014, 6.)

Tutkimuksessa nousi esiin, että kunnan taloudellisella tilanteella oli erittäin suuri merkitys lapsiperheiden palveluja suunniteltaessa ja kehitettäessä. Johdon ja työntekijöiden mielipiteet lapsiperheiden palveluja kehitettäessä koettiin painoarvoltaan tärkeiksi. Vähiten painoarvoa koettiin olevan tutkitulla tiedolla lapsiperhepalveluista ja lapsiperheiden näkemyksillä niistä. Yli kolmannes vastaajista koki, etteivät vanhemmat olleet lainkaan mukana palveluita suunniteltaessa tai kehitettäessä. Sen sijaan vanhempien osallisuuden tukeminen perheissä lapsiperhepalvelujen avulla koettiin hyväksi. Vanhempien osallisuuden tukemista palveluissa ja palvelujärjestelmässä ei kuitenkaan koettu riittäväksi. Vanhempien osallisuutta vahvistava toiminta oli yleisintä äitiys- ja lastenneuvoloissa. (Halme ym. 2014, 6.)

Lasta ja perhettä koskevissa päätöksenteoissa työntekijöiden näkemyksen mukaan vanhempien vaikutusmahdollisuudet olivat vähäiset. Päivähoitossa vanhempien vaikutusmahdollisuudet koettiin suuremmiksi kuin muissa toimipaikoissa. Kumppanuustyöskentelyn arvioitiin toteutuneen hyvin. Kumppanuutta kuitenkin esiintyi enemmän lapsen kanssa työskennellessä kuin perheen kanssa työskennellessä. Kokemukset moniammatillisista työryhmistä olivat useimmiten myönteisiä ja niiden koettiin edistävän lapsen ja perheiden tavoitteiden saavuttamista. Lasten ja perheiden peruspalveluissa yhteistyö muiden terveys- ja sosiaalipalvelujen sekä opetuksen kanssa koettiin hyväksi. (Halme ym. 2014, 6–7.)

Työntekijöiden näkemyksen mukaan sovittuja käytäntöjä ja menetelmiä oli yleisimmin toimialan sisällä, harvoin toimialojen välillä, alueellisesti tai yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Yhteistyöstä koettiin olevan hyötyä toiminnan kustannuksissa, osaamisessa ja vaikuttavuudessa. Harvemmin yhdessä kuitenkin oli sovittu toiminnan yhteisestä seurannasta ja arvioinnista. Yhteistyö lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa lapsen siirtyessä toisen toimipaikan asiakkaaksi koettiin sujuneen hyvin. (Halme ym. 2014, 7.)

Tutkimus nosti esiin, että työntekijöiden näkökulmasta lapsi- ja perhepalveluissa tarvitaan palvelujen yhteensovittamista. Tällä hetkellä ne eivät muodosta eheää kokonaisuutta. Myös työntekijöiden ja palveluntuottajien keskinäisessä yhteistoiminnassa on puutteita. Tarvittaisiin johtamisen ja palvelutoiminnan kehittämistä, johon kaikki lapsiperheiden palveluja tuottavat tahot sitoutuvat. Lapsiperheiden palveluiden johtaminen kunnan nykyrakenteissa nähdäänkin haastavaksi ja avainasemaan nousee johtajien osaaminen eri päätöksenteon tasoilla. (Halme ym. 2014, 7.)

2.3 Äitiys

Kehon muuttuminen raskausaikana, sikiön yhteys äitiin ja synnytys valmistavat naista varhaiseen äitiyteen. Ristiriitaisten tunteiden myllerrys on naiselle tyypillistä alkuraskaudessa. Kun raskaus etenee ja varsinkin vauvan liikkeiden jo tuntuessa, naisella on erilaisia mielikuvia vauvasta ja itsestään äitinä. Näiden mielikuvien kautta mahdollistuvat tunteet vauvaa kohtaan ja kiintyminen häneen. Loppuraskaudessa tulevan äidin huomio kohdistuu tulevaisuuteen ja ajatuksissaan hän valmistautuu synnytykseen ja on mielikuvissaan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013, 32.)

Ensimmäisen synnytyksen jälkeen voidaan sanoa, että naisesta on hetkessä tullut äiti. Vastasyntynyt on aikataulujen suhteen omatahtoinen, eikä hän noudata mitään tiettyä valve-rytmiä tai ruokailuaikataulua. Hänen tarpeensa hellyydelle ja läheisyydelle ovat suunnattomia, eikä hän vielä pitkään aikaan ole valmis elämään äidistä fyysisesti erillistä elämää. (Rautaparta 2010, 149.)

Äidiksi tulo voi olla suuri ilo ja fyysistä työtä. Parhaassa tapauksessa nainen pystyy hellittämään vaatimuksistaan säännölliseen rytmiin ja mennä mukaan lapsen alati muuttuvaan elämäntahtiin. Nautintoa voi saada siitä, että on päässyt ulos markkinatalouden alati kiihtyneestä minuuttiaikataulusta. Tuolloin voi iloita pysähtyneisyyden hetkistä, joita työ on aiemmin mahdollisesti häirinnyt. Tämä ei tarkoita naisen olevan poissa tapahtumien keskipisteestä, vaan hän on juurikin siinä, kotona lapsen kanssa ollessaan. Tärkein tapahtuu juuri tuolloin: uuden ihmisen kasvaminen perheeseen ja kulttuuriin. (Rautaparta 2010, 149.)

Äitiyden tunteet kehittyvät äitiyden myötä. Sanotaan, että äitiyden tunne voi kehittyä vain vauvan kanssa, kun vauva on äitinsä kanssa vuorovaikutuksessa. Tämä vuorovaikutus edellyttää äidin kohtaamista juuri oman lapsensa kanssa ja oman lapsensa näkemistä mahdollisimman paljon juuri sellaisena, kun hän oikeasti on. Äidin todella nähdessä lapsensa, voi hän huomioida lapsensa tarpeet ja vastata niihin hyvinkin herkästi. Tämän kautta lapsen ja äidin välille voi syntyä useita hetkiä, jolloin he kumpikin voivat olla toistensa kanssa omana itse-

nään. Näiden hetkien kautta äiti alkaa saavuttamaan tunteen siitä, että juuri hän on tämän vauvan äiti. (Niemelä 2003, 237.)

3 Perhekeskus

Tässä luvussa käsittelen aluksi käsitettä perhekeskus: mitä sillä tarkoitetaan ja mikä on perhekeskustoiminnan tarkoituksena. Lisäksi selvitän, mistä perhekeskuksen palvelurakenne muodostuu ja minkälainen kokonaisuus perhekeskus on. Käsittelen myös perhekeskusten tilannetta Pohjoismaissa ja erityisesti, miten perhekeskustoiminta on saanut alkunsa Suomessa.

Tämän jälkeen selvitän, miten perhekeskustoimintaa voitaisiin mahdollisesti kehittää ja millä tavoin perhekeskustoiminta vastaa tällä hetkellä huhtikuussa 2015 voimaan tulleeseen sosiaalihuoltolakiin. Sen lisäksi pohdin, millä tavoin opinnäytetyöni voisi vastata perhekeskustoiminnan kehittämiseen.

Seuraavaksi selvitän, miten perhekeskuksissa vanhemmuutta voidaan tukea ja vahvistaa. Nostan myös lopuksi esiin perhekeskuksissa järjestettävän vertaistoiminnan yhtenä merkittävänä keinona tukea ja vahvistaa vanhemmuutta.

3.1 Pohjoismainen palveluinnovaatio

Perhekeskuksia voidaan kutsua palveluinnovaatioiksi, jotka on kehitetty pohjoismaissa. Ne ovat uudenlainen keino uudistaa vanhoja palvelurakenteita mm. osaamisen ja voimavarojen kokoamisella sekä yhteistyöllä. Näin luodaan uusia toimintakäytäntöjä- ja tapoja sekä säästeään resursseja. Ruotsia voidaan pitää perhekeskusten edelläkävijänä. Ruotsissa pohja perhekeskustoiminnalle luotiin 1970- luvulla, mutta selkeään kasvuun se lähti 1990- luvun lopulla. Suomessa perhekeskustoiminnan kehittäminen alkoi 2000- luvun alussa. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 15.)

Perhekeskuksen palvelurakenne muodostuu varhaiskasvatuksen, äitiys- ja lastenneuvolan, koulutoimen sekä varhaisen perhetyön ja tuen paikallisista palveluista. Toimintamallina se on paikallisesti kehittyvä. Perhelähtöiset työkäytännöt perhekeskuksissa antavat tukea parisuhteeseen ja vanhemmuuteen, edistävät lasten hyvinvointia sekä ehkäisevät ongelmia. Perheiden kohtaamispaikkana toimiva tila asuinalueella kuuluu perhekeskukseen. (Viitala 2008, 4.)

Kekkonen, Montonen ja Viitala (2012, 10) määrittelevät perhekeskukselle ominaiset piirteet yli kansainvälisten rajojen. Perhekeskuksissa vanhemmuutta tuetaan ja vahvistetaan heidän lastensa hoito- ja kasvatustehtävissä sekä tuetaan lasten ja vanhempien sosiaalisia verkostoja. Siellä perheiden, lasten ja alueen asukkaiden on mahdollista tavata vertaisiaan. Perhekes-

kuksissa kehitetään työmuotoja, jotka osallistavat lapsia ja vanhempia. Työntekijöiden rooliin kuuluu tunnistaa erilaisia riskitekijöitä, jotka vaikuttavat asiakkaiden toimintakykyyn. Perhekeskus on matalan kynnyksen paikka, josta vanhemmat ja lapset voivat hakea palveluita ja tukea. Siellä työnteko on optimaalisimmillaan moniammatillista ja yli organisaatorajojen tapahtuvaa työskentelyä. Pyrkimyksenä on luoda yhteistyötä myös kolmannen sektorin kanssa. Perhekeskukset jakavat myös etenkin tutkittua tietoa ja osaamista.

Perhekeskuksille ominaista on, että sitä toteutetaan yhteistyössä järjestöjen, kunnan ja muiden toimijoiden kanssa muodostamalla monitoimijainen palvelukokonaisuus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014d.) Perhekeskus Maahinen tekee yhteistyötä Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksen, lastensuojelun, Mannerheimin lastensuojeluliiton sekä Järvenpään seurakunnan kanssa. (Paatero 2014.) Käytännön ohjaamisesta ja linjauksista perhekeskuksissa vastaa hallinnonalat ylittävä johto- ja ohjausryhmä sekä/ tai koordinaattori. Toiminnan suunnittelusta, kehittämisestä ja toteutuksesta vastaavat tiimit. Johtoryhmän työskentelyyn osallistuvat tiimijohtajat. Yksityisten toimijoiden, järjestöjen ja seurakuntien vastuista ja rooleista sovitaan kuntakumppanuussopimuksilla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014c.)

Perhekeskuksissa Pohjoismaissa korostuvat universaalien peruspalvelujen tarjonta. Ruotsissa toiminta perustuu neljään painopisteeseen, jotka ovat lastenneuvola, äitiysneuvola, sosiaalipalvelut ja avoin esikoulu. Norjassa lähtökohtana on yhteistoimintamalli, painopisteenä on perustoimintojen yhteistyö. Tanskassa äskettäin aloittaneissa perhetaloissa keskitytään alle 25-vuotiaisiin äiteihin, jotka tarvitsevat vanhemmuuteen, koulutukseen tai työhön tukea. Grönlannissa perhetaloja on kehitetty ja niitä on äskettäin arvioitu. Haasteelliseksi Grönlannin tilanteesta tekee sen, että siellä on vaikeaa löytää koulutettua henkilökuntaa. (Marklund & Simic 2012, 10–11.)

Suomessa ja Ruotsissa käytetään sanaa Perhekeskus (ruotsiksi familjecentral ja suomeksi familjecenter). Tanskassa ja Norjassa käyttöön on otettu sana Perhetalo. Pohjoismaissa olevista perhekeskuksista on vaikeaa antaa tarkkaa määrää. Käytettävissä olevan tiedon mukaan Ruotsissa on 180 perhekeskusta, Norjassa 150 perhetaloa ja Suomessa noin 30-50 kunnassa on perhekeskus. Islannissa ei ole perhekeskuksia, mutta Grönlannissa on noin 12 perhetaloa. Kokeiluhankkeena Tanskassa ovat äskettäin perustetut ensimmäiset perhetalot. (Marklund & Simic 2012, 8, 11.)

Suomessa suurin osa nykyistä perhekeskustoimintaa käynnistettiin vuosina 2005- 2007. Tämä tapahtui 30:ssä kuntahankkeessa osana Perhe- hanketta. Muuttamalla peruspalvelujen toimintakulttuuria, tavoitteena oli ehkäistä ongelmien syntymistä ja edistää lasten hyvinvointia. Keskiössä on ollut paikallisten toimijoiden kumppanuus, perheiden osallisuuden tukeminen ja vanhemmuuden sekä parisuhteen vahvistaminen. Hankkeen aikana on luotu perhekeskuksen

toimintakonsepti. Paikallisia toteuttamistapoja ja työkäytäntöjä kehitetään, mutta niiden yhteisessä mallintamisessa tarvitaan jatkotyöstämistä. (Viitala, Kekkonen & Paavola 2008, 3, 43.) Perhe-hankkeen jälkeen perhekeskusten määrä on kasvanut hitaasti. Vuosien 2007 ja 2011 hallitusohjelmiin on kirjattu perhekeskusten kehittäminen. Kaste-hanke on tukenut perhekeskusten kehittämistä. (Halme ym. 2012, 30.)

3.2 Toiminnan kehittäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) on määritelty alan kehittämistyön tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Kaste-ohjelmassa arvioidaan, luodaan, levitetään ja juurrutetaan uusia hyväksi havaittuja käytäntöjä. Tavoitteet Kaste-ohjelmalle saavutetaan muun muassa kuntien, eri hallinnonalojen, yritysten, järjestöjen, koulutusyksiköiden, seurakuntien sekä alueellisten ja kansallisten kehittämis- ja tutkimusyksiköiden yhteistyöllä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on mukana Kaste-hankkeessa mm. osallistumalla ohjelman toimeenpanoon ja tukemalla Kaste-hankkeita osaohjelmittain. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014a.)

Suomessa perhekeskustoimintaa on kehitetty vuosina 2012-2015 osana lasten, nuorten- ja perheiden palveluja. Perhekeskustoiminnan kehittäminen on yhtenä tavoitteena Kaste-ohjelmassa. Tavoitteet perhekeskusten kehittämisessä ovat: monialaisten palveluiden sisällyttäminen toimintaan, toiminnan kohdistuminen alle kouluikäisiin ja heidän vanhempiin, työntekijöiden osaamisen vahvistaminen, hyväksi koettujen menetelmien ja käytäntöjen sisällyttäminen toimintaan, perhekeskeisen työotteen edellyttäminen, toimijoiden yhteistyön edellyttäminen sekä perhekeskusten toimiminen perheiden kohtaamispaikkana. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014d.) Kaste-hankkeen ohjelmalinjauksessa on määritelty, mitä palveluita perhekeskuksessa on oltava. Näitä palveluita ovat neuvola, varhaiskasvatus, perhetyö, järjestöt, seurakunnat, lastensuojelu, erityistyöntekijät sekä kasvatus- ja perheneuvola. Tarkoituksena on myös kehittää yhteistyötä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä. (Halme ym. 2012, 78.)

Halmeen ym. (2012, 81–82) tutkimuksessa todettiin, että henkilökunta perhekeskuksissa näyttää tämän hetkisen tutkimuksen valossa olevan vahvasti osaavaa. Jatkossa kuitenkin henkilökunnan osaamisen kehittämisen tulee keskittyä erilaisiin menetelmiin, joilla voidaan tukea strukturoidusti vanhemmuutta ja erotilanteita. Osaamista vaaditaan tulevaisuudessa myös parisuhteen osalta ennaltaehkäisevästi. Lisäksi perhekeskustoiminnassa on syytä kehittää yhteistyökuvioita eri toimijoiden välillä etenkin kolmannen sektorin kanssa, jonka palveluita ei ole tässä vaiheessa vielä hyödynnetty tarpeeksi.

Perhekeskusten kehityksestä huolimatta, saatavilla on vain niukasti tietoa siitä, mitä käytännössä tarkoittaa ehkäisevien palvelujen yhteensaattaminen. Ehkäisevässä perhetyössä perhekeskusten tuottamia tuloksia on tutkittu varsin vähän. Yhteispohjoismaisia tai vaikutustutkimuksia ei ole tehty lainkaan. Syinä tähän voi olla, että perhekeskusten toimintaa seurataan ja dokumentoidaan vain harvoin ja että toiminta on varsin kirjavaa. Tämä luonnollisesti vaikeuttaa arviointia. (Marklund & Simic 2012, 8–9.)

Tietoa alalta on kuitenkin jonkin verran saatavilla. Pohjoismaisen yhteistyön tuloksena on järjestetty konferensseja ja laadittu raportti (Kekkonen, Montonen & Viitala 2012) käsitellen pohjoismaisia perhekeskuksia. Pohjoismaisten katsausten lisäksi tehtynä on muutamia suomalaisia kvalitatiivisia tutkimuksia perhekeskuksista. Näissä tutkimuksissa ilmenee, että perheet ovat tyytyväisiä palveluihin, kokevat perhekeskukset matalan kynnyksen toimintana ja toimivan kohtaamispaikkana. Näyttää on siitä, että perhekeskukset lisäävät perheiden hyvinvointia. Toisaalta tutkimuksissa kyseenalaistetaan, tavoittavatko perhekeskukset perheet, jotka eniten tukea tarvitsevat. Kysymykseksi jää, edustavatko tyytyväiset asiakkaat perheitä laajemmin ja tavoittaako perhekeskus syrjäytymisvaarassa olevat perheet. (Marklund & Simic 2012, 9.)

Pohjolan lapset- Pohjoismaisten perhekeskusten kehittäminen (Marklund & Simic 2012) oppaan myötä järjestettiin ”Varhainen tuki perheille”-hanke. Hankkeen myötä tehdyssä tutkimuksessa ilmeni, että perhekeskusten mahdollisuuksia ei hyödynnetä täysin. Perhekeskusten toiminta harvoin perustuu jo aiemmin mainittuihin neljään painopisteeseen (lastenneuvola, äitiysneuvola, sosiaalipalvelut ja avoin esikoulu), vaikka näiden on todettu edistävän tehokasta ehkäisevää työtä. Paikallistason toimijoiden, joilla sama kohderyhmä, välinen yhteistyö on usein puutteellista. Tulevaisuuden haasteina perhekeskustoiminnassa on soveltaa rakenteiden sisällä tehtävää työtä ehkäisevään toimintaan käytäntöä ajatellen. Toisena haasteena on ehkäisevän työn laajentaminen sosiaalipalveluissa. Sosiaalipalveluilla ei ole ollut ehkäisevää roolia aina, vaan niihin on liitetty julkisen vallan käyttö. Perhekeskukset tarjoaisivat uuden kentän, jossa myös sosiaalipalvelut voisivat tehdä ehkäisevää työtä. (Marklund & Simic 2012, 11.)

Huhtikuuussa 2015 voimaan tulleen uuden sosiaalihuoltolain mukaan matalan kynnyksen palveluita tulee lisätä lapsille ja nuorille. Tukihenkilöitä- ja perheitä, perhetyötä ja vertaisryhmätoimintaa tulisi lain mukaan saada ilman lastensuojelun asiakkuutta. Uuden lain tavoitteena on turvata lapsiperheille oikea- aikainen tuki ja madaltaa kynnystä tuen hakemiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.) Perhekeskukset vastaavat uuden lain tavoitteisiin. Ne tarjoavat tukitoimenpiteitä ilman lastensuojelun asiakkuutta ja lähtökohtana on matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen perheille.

Palveluiden tulisi yhä enemmän vastata asiakkaiden tarpeisiin ja olla oikeasti asiakaslähtöisiä ja ennaltaehkäiseviä. Asiakkaiden kokemusten ja mielipiteiden kuuleminen on erityisen tärkeää perhekeskustoiminnan kehittymiseksi. Vielä ei tiedetä tarpeeksi perhekeskusten vaikuttavuudesta. Tulevaisuudessa onkin tärkeää tutkia niin asiakkaiden kuin työntekijöiden kokemuksia perhekeskustoiminnasta. Pohjoismaisissa perhekeskuksissa on paljon tietoa ja menetelmällistä osaamista lapsiperheiden auttamiseksi. Tätä tehtyä ja kehiteltyä työtä tulee juurruttaa. Näistä asioista olisikin hyvä tehdä jonkinlainen ”perhekeskus-opas”, jota jokaisen perhekeskuksen olisi helppo käyttää. Pohjoismaiden perhekeskustoimijoiden on jatkossa hyvä ylläpitää tapaamisia, joissa kokemuksia voidaan jakaa ja toimintaa kehittää. (Kekkonen ym. 2012, 113–114.)

Opinnäytetyöni vastaa osaltaan perhekeskuksissa tehtävän työn tutkimiseen. Lähtökohtana on tutkia, miten käyttäjät eli asiakkaat kokevat oman vanhemmuutensa tulleen tuetuksi ja mitä mahdollisia toiveita heillä olisi toiminnan kehittämiseksi. Opinnäytetyöni toimii perhekeskus Maahiselle suunnannäyttäjänä ja tulevaisuuden kehittämisoppaana.

3.3 Vanhempien tukeminen

Sosiaali- ja terveysministeriö (2004, 3) on ”Lastenneuvola lapsiperheiden tukena”- oppaassaan ehdottanut toimenpiteitä perheiden ja vanhemmuuden tukemiseksi sekä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan tarvittaisiin työotetta, joka korostaa perhe- ja voimavaralähtöisyyttä, laajempaa vertaistukitoimintaa ja huomion kiinnittämistä vanhempien parisuhteen vaalimiseen. Myös Cacciatore (2008, 60) kirjoittaa, että tutustuminen muihin vanhempiin, tieto univajeen ja hormonien vaikutuksista, oman tuen tarpeen hyväksyminen ja tieto avusta sekä erilaisista toimintamalleista, joita ammattiauttajat voivat tarjota, voivat auttaa vanhempaa kohti turvallista vanhemmuutta. Erilaisten vertaisverkostojen ja asiantuntijatapaamisten kautta vanhemmat saavat sekä apua että arvion omasta jaksamisestaan. Cacciatoren mukaan tarvittaisiin aktiivisia ja herkkiä keinoja hoitoon ohjaamiselle sekä nopeasti saatavia, joustavia matalan kynnyksen hoitotapoja- ja paikkoja.

Lapsen kehitykselle välttämätöntä on vastuullinen vanhemmuus. Vastuullinen vanhemmuus on myös yhteiskunnallisesti tärkeää, ellei jopa se tärkein elämän jatkuvuuteen liittyvä tehtävä. Näin ollen vanhemmuuden tukeminen on myös yhteiskunnallinen tehtävä. Kasvatuksen ja vanhemmuuden tukemiseen velvoittavat perusoikeus- ja lapsioikeudelliset säännökset sekä kansainväliset sopimukset. (Rousu & Helminen 2001, 3.)

Viimeisten vuosikymmenien aikana varhaiskasvatus on laajentunut ja sitä toteuttavien työntekijöiden määrä lisääntynyt. Samalla myös muiden lasten kehityksen ja kasvatuksen ammattilaisten joukko on kasvanut. Lapsiperheet kohtaavatkin nykyaikana jo niin sanottujen nor-

maalien terveys- ja sosiaalipalvelujen kautta lukuisia eri ammattialojen ammattilaisia, jotka opastavat vanhempia lapsen kasvatuksen ja kehityksen sekä perhe- elämän kysymyksissä. Neuvolapalvelut ovat vanhempien tukena lasta odotettaessa ja lapsen ollessa alle kouluikäinen. Kouluvaiheessa opettajien ja erityisopettajien vierellä kulkevat oppilashuollon työntekijät, muun muassa kouluterveydenhoitajat-, psykologit- ja kuraattorit. Perheiden arkipäivään kuuluvien ammattilaisten lisäksi lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä apuna ovat perheneuvolat ja lastenpsykiatrian klinikat. Myös lastensuojelun avohuollon palveluja kehitetään jatkuvasti tukemaan niitä perheitä, joissa vanhemman tai vanhempien voimavarat ovat koetuksella. (Alasuutari 2003, 28.)

Perhekeskuksen yhtenä tavoitteena on vastata lapsiperheiden alati muuttuviin palvelutarpeisiin lähellä perheiden arkea sekä tasoittaa lasten elinoloihin liittyviä terveys- ja hyvinvointieroja. Ajatellen palvelujen tuloksellisuutta, olennaista on, miten vanhemmat tulevat palveluissa kohdatuiksi. Tuleeko vanhempien ääni kuuluviin ja kokevatko he voivansa kertoa avun ja tuen tarpeistaan? Ottavatko vanhemmat palveluissa puheeksi lapsen huolenpitoon, vanhemmuuteen ja kasvattamiseen liittyviä huoliaan ja onko vanhemmilla mahdollisuuksia vaikuttaa tarjottavien palvelujen sisältöön? (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 17.)

Perhekeskuksen ennaltaehkäisevä, hyvinvointia ja terveyttä edistävä tavoite on, että perheiden ja lasten osallisuutta vahvistamalla julkiset palvelut voivat tukea ja vahvistaa vanhempien omia voimavaroja. Tämän kautta saadaan aikaiseksi myös lapsen kasvuun tukevia yhteisöjä ja integroidaan perheitä yhteiskuntaan. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 17.) Yhtenä lähtökohtana perhekeskusajatteluun on se, että perheiden avuntarvetta tarkastellaan perheiden elämänvaiheiden kautta, eikä esimerkiksi erilaisten perheongelmien luokittelun pohjalta (esim. kriisiapu ja mielenterveyspalvelut). Perhekeskuksen ja perheen yhteistyö alkaisi jo neuvola- aikana, perheen odottaessa ensimmäistä lastaan. Myöhemmin työtä jatkettaisiin muissa peruspalveluissa. Tällöin työ olisi varhaista tukea antavaa, ennaltaehkäisevää ja niminomaan perhelähtöistä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 300, 301.)

Eritasoiset palvelut saman katon alla alentaisivat kynnystä avun hakemiseen ja vähentäisivät leimautumista. Näin ollen myös siirtyminen erityispalveluihin voisi tapahtua luontevammin perhekeskusten sisällä. Vertais- ja vanhempainryhmät auttaisivat kasvamaan omassa vanhemmuudessa ja tukisivat yhteisöllisyyden kehittymistä. Myös perheille tarkoitettujen keskinäisten kohtaamisten paikka asuinalueella on tärkeää. (Rönkkö & Rytönen 2010, 301.)

Perhetyön palvelut erilaisista näkökulmista koetaan tarpeellisiksi sekä käyttäjien että työtä tekevien kokemusten mukaan. Vastaaminen perheiden muuttuviin ja monisäikeisiin tarpeisiin on perhetyön tehtävä. On olemassa vaihtoehtoisia työmenetelmiä- ja tapoja sekä erilaisia kokeilevia työmuotoja, joita kannattaa kokeilla. Perhetyön tulee elää perheen mukana. Par-

haimmillaan tällä tavoin tuotetaan perheiden tarpeista kuvauksia, joilla palveluita voidaan kehittää. Tärkeää on suojella ja täsmentää sitä, mikä on perhetyön keskeinen tehtävä. (Rönkö & Rytönen 2010, 301.)

3.4 Avoin vertaistoiminta

Vertaistoiminnalla tarkoitetaan joko organisoidusti tai vapaamuotoisesti järjestäytyntä ihmisten keskinäistä tukea ja apua, jossa samankaltaisia elämäntilanteita kokeneet tai samassa elämäntilanteessa olevat ihmiset pyrkivät yhdessä etsimään tukea tai pohtimaan ja selvittelemään elämäntilanteitaan. Näitä ryhmiä kutsutaan myös oma- apu- ja tukiryhmiksi, mutta vertaisryhmä- termi on näistä vakiintunein. Vertaisryhmiä voidaan kutsua myös ongelmanratkaisuryhmiksi, joissa käsitellään kokemuksia menetyksistä tai selvitellään yhdessä vaikeita tai kuormittavia elämäntilanteita ja niiden aiheuttamia kysymyksiä. Ryhmät voivat olla myös yhdessäolo- tai aktiviteettiryhmiä, joissa tärkeää on uusien yhteyksien syntyminen ja eristäytymisyyden väheneminen. (Versova 2015.)

Vertaistoiminnalle luonteenomaista on, että se perustuu kokemukselliseen asiantuntijuuteen ja arvoina sekä toiminnan lähtökohtina ovat toisen ihmisen kunnioitus ja tasa-arvoisuus. Perusajatuksena vertaisryhmätoiminnassa on usko ihmisen omiin sisäisiin voimavaroihin, jotka voidaan saada käyttöön esimerkiksi ryhmätoiminnan myötä. Ryhmään mukaan lähteminen edellyttää, että ihmisen on ensin tunnistettava omaa elämää kuormittavat ongelmat ja on halukas etsimään niihin muutoksia. Vain omat oivallukset tuovat muutosvoimaa. Ryhmään lähteminen on aina itsestä lähtevä, aktiivinen valinta. Suomeksi sana “empowerment” on käännetty “voimaantumisena”. Norjankielistä käännöstä voidaan pitää kuvaavampana “egenkraft-mobilesering”- joka tarkoittaa omien voimien liikkeelle saamista. Sopeutumis- ja muutosprosessit herättävät ihmisissä monenlaisia tunteita, joiden ilmaiseminen ja tunnistaminen on tärkeää hyvinvoinnin kannalta. Vertaisryhmässä tarvitaan uskallusta näiden tunteiden käsittelyyn ja elämiseen tässä hetkessä. Vertaisryhmissä ei ole erityistä asiantuntijaa tai johtajaa, vaan jokainen ryhmän jäsen on omalta osaltaan vastuussa siitä, mitä ryhmässä tapahtuu. Jokainen ryhmän jäsen asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden saavuttamiseen voi vertaisryhmästä saada tukea, apua ja työkaluja. (Versova 2015.)

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa voidaan järjestää erilaisia vertaisryhmätoimintoja. Toimintoja ovat esimerkiksi avoimet päiväkodit, vanhempainryhmätoiminta ja perhekerhot. Niiden tarkoituksena on, että ryhmään osallistuvien on mahdollista käsitellä ajatuksiaan ja ongelmiaan yhdessä toisten samankaltaisessa tilanteessa olevien kanssa. Ryhmä voi tuoda omaan elämäntilanteeseen uutta näkökulmaa. Tärkeäksi vertaisryhmätoiminnassa nähdään tunne siitä, ettei ole yksin vaikeuksiensa kanssa. Antaessaan tukeaan muille, saa sitä myös itse. Näin ollen ryhmässä toimiminen on vastavuoroista. Erilaisiin perheiden tilanteisiin on vertaisryhmä-

toiminta osoittautunut tehokkaaksi vaikuttamisen tavaksi. Avoimina ryhminä toimivat vertaisryhmät voivat samaan aikaan toimia niin avohuollon tukitoimenpiteenä kuin myös ehkäisevänä työnä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015e.)

Vertaisryhmätoimintoja pienlapsiperheille (perheryhmiä) on Suomessa ollut olemassa ainakin 1990-luvulta lähtien. Toiminnoista ovat vastanneet pääasiassa kaupunkien ja kuntien päivähoito ja sosiaalityö. Järjestöjen ylläpitämää perheryhmätoimintaa on myös ollut monipuolisesti saatavilla. Ryhmätoimintojen sisältö on kirjavaa, mutta yhteistä niille kaikille on ryhmästä saatava vertaistuki ja vanhempien omien voimavarojen vahvistuminen. Nykypäivänä perheiden omat sosiaaliset verkostot ovat heikot ja monissa perheissä vain yksi vanhempi huolehtii arjen sujumisesta. Vanhemmuutta tukevana tekijänä näin ollen korostuu sosiaalisen tuen merkitys. Vertaisryhmätoiminnan sisältö saattaa vaikuttaa kevyeltä, mutta kyseessä on tehokas lastensuojelullinen interventio perheen tilanteeseen. Vanhemmuuden tukemisen ohella tavoitteena on perheen arjen vahvistaminen siten, että lastensuojelullinen huoli perheestä oleellisesti vähenee. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015e.)

Peters ja Skirton (2013, 250, 254) ovat tutkineet etnografisella lähestymistavalla ammatillisesti ohjattuun ryhmään osallistuvien äitien subjektiivisia kokemuksia ryhmän sisäisistä suhteista ja niiden merkityksestä jo olemassa olevia sosiaalisia verkostoja ajatellen. He suorittivat kvalitatiivisen tutkimuksen käyttäen menetelminä haastatteluja ja osallistuvaa havainnointia. Tutkimukseen osallistuneet olivat äitejä, jotka osallistuivat lastenkeskuksessa englannissa järjestettävään ryhmään. Heidän lapsensa olivat iältään 0-4-vuotiaita. Tutkijat ehdottavat jatkotutkimusten tarvetta äitien kokemuksille tukiverkostoista epävirallisissa oppimisympäristöissä. Tutkijat pohtivat, että ammatillisesti johdetut ryhmät saattavat estää ryhmään osallistuvien keskinäisten suhteiden muodostumisen. Äitien ja lasten ryhmiä suunniteltaessa tulisikin ottaa huomioon kulttuurilliset odotukset äitiyteen liittyen ja kuinka ne voivat vaikuttaa käyttäytymiseen kyseisessä kontekstissa. Vanhemmat, jotka ovat avoimia ammatillisille interventioille yksilöllisellä tasolla, voivat käyttäytyä hyvinkin eri tavalla ryhmässä. Tutkijoiden mielestä ammattilaisten tulisikin kunnioittaa äitien hankittua asiantuntemusta koskien hänen omaa lastaan ja ottaa tämä huomioon asiakasprosessissa.

4 Perhekeskus Maahinen vanhemmuutta tukemassa ja vahvistamassa

Tässä luvussa käsittelen Järvenpään kaupungin perhekeskus Maahista. Selvitän, millaisia palveluja Maahisessa järjestetään, kenelle ne ovat suunnattuja ja ketkä palveluja ovat asiakkaille toteuttamassa. Lopussa selvitän Maahisen tarkoitusta ja paikkaa ajatellen Järvenpään kaupungin lapsi- ja perhepalveluita sekä asiakasmääriä vuositasona.

Järvenpään kaupungin Perhekeskus Maahisessa toteutetaan Järvenpään kaupungin lapsi- ja perhetyötä. Maahinen kuuluu tiiminä pienten lasten palvelut -yksikköön. Muut yksikön tiimit

ovat neuvola ja perhepalvelut. Toimintaa järjestetään neljässä eri toimipisteessä: Päärakennus (perhekeskus Maahinen), Juhani Ahon leikki puisto, perhekeskus Polle sekä Mankalan koulun piharakennus. (Järvenpään kaupunki 2014a.) Perhekeskus Maahisessa käytännön asioita hoitava tiimi koostuu 6,5 toiminnanohjaajasta (yksi työntekijä osa-aikaisena). Lisäksi on yksi terveydenhoitaja ja yksi oppisopimusharjoittelija. (Paatero 2014.) Tiimissä työskentelee tiimivastaava ja hallinnosta vastaa esimies/ palvelupäällikkö ja Järvenpään kaupungin kasvun tuen palvelujen johtaja (Järvenpään kaupunki 2014c). Järvenpään kaupungin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton välillä on vuonna 2014 solmittu kumppanuussopimus. Sopimuksen tarkoituksena on mahdollistaa ja varmistaa avoimia varhaiskasvatuspalveluja kaupungissa, kuten perhekahvilat ja leikki puistotoiminta. (Järvenpään kaupunki 2014b.) Perhekeskus Maahisen asiakkaita ovat syntymättömät tai alle kouluikäiset lapset, raskaana olevat sekä perheet, joissa on alle kouluikäinen lapsi. (Särkkä 2014, 2.)

Perhekeskus Maahisen avoimiin palveluihin kuuluvat ohjatut perheryhmät, muskaritoiminta, perheliikunta ja perhekerhot. Lisäksi vanhemmilla on pihapuiston, leikki tilojen ja keittiön vapaa käyttömahdollisuus. Ohjattuja perheryhmiä on kolme: alle 1- vuotiaille, 1-2- vuotiaille sekä perhekerho, jonne kaikenikäiset ovat tervetulleita. Muu toiminta tapahtuu itseohjautuvasti. Avoimiin palveluihin kuuluvat myös terveysneuvonta, perhetapahtumat sekä yksilöllinen tuki perheille. Avoimet palvelut ovat kaikille tarkoitettuja eikä erillistä ilmoittautumista niihin osallistumiseksi tarvitse tehdä. (Paatero 2014.)

Avoimien palveluiden ohella Maahisessa järjestetään varhaiskasvatuskerhoja 2,5- 3- vuotiaille sekä 3- 5- vuotiaille lapsille. Lisäksi Maahinen tarjoaa äitiys- ja lastenneuvola- palveluita. Neuvolapalveluihin kuuluvat äitiys- ja varhaisen kasvun seuranta sekä vuoden mittainen perhevalmennusohjelma. Maahisen palveluihin kuuluu myös kasvatuksellinen tuki vanhemmille, joka pitää sisällään keskustelut ja konsultaatiot perheiden kanssa, kotikäynnit, vanhempainohjauksen, perhesuunnittelun sekä tarvittaessa terapeuttien tuen. (Paatero 2014.)

Perhekeskus Maahisessa tehdään yhteistyötä muun muassa Järvenpään kaupungin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja perhetyön kanssa ja Maahisen tiloissa järjestetään valvottuja tapaamisia- ja vaihtoja. Maahisessa kokoontuu erilaisia vertaisryhmiä, kuten yksinhuoltaja vanhempien ryhmä ja erityislasten perheiden vertaistukiryhmä. (Paatero 2014.)

Palvelujen osalta perhekeskus Maahisen varhaiskasvatuspalvelut ovat ammatillisesti korkea- ja tasalaatuisia. Eri toimipisteissä pidetään huolta asiakaspalvelun sujuvuudesta. Palvelujen käyttäjien tarpeita kuunnellaan ja toimintaympäristöä, lapsiperheiden arkea, seurataan systemaattisesti. Matalan kynnyksen asiakaspalautteeseen reagoidaan nopeasti ja asiakaslähtöisesti. (Särkkä 2014, 3.)

Avoin varhaiskasvatus perhekeskus Maahisessa tukee lapsen kasvua ja kehitystä Järvenpään kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Avoin varhaiskasvatus Järvenpäässä mahdollistaa perhekeskusmallin mukaan moniammatillista yhteistyötä. Sen tavoitteena on saada paras mahdollinen osaaminen lasten ja perheiden tukemiseksi. Avoimien palvelujen tavoitteena on myös lapsen ja vanhemman yhdessä tekemisen- ja olon ilo. Avoimen varhaiskasvatuksen kasvun tuen palvelut tukevat muiden alle kouluikäisten perheiden ja lasten parissa työtä tekevien työskentelyä asiakasprosessien mukaisesti. (Särkkä 2014, 3.)

Perhekeskus Maahisen toimintaprosessi pitää sisällään perhekeskustoiminnan käyntejä noin 19 000 vuosittain. Maahisessa lapsi saa iloa leikistä ja yhdessäolosta turvallisessa ympäristössä sekä oppii sosiaalisia taitoja. Vanhemmille tarjotaan valinnanmahdollisuuksia varhaiskasvatukseen. Perheelle tarjotaan varhaista ja erityistä tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen. Yhteiskunnallisella tasolla Maahinen on täydentävä palvelu varhaiskasvatuksessa. (Särkkä 2014, 4.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön työstäminen alkoi syksyn 2014 aikana. Marraskuussa saimme sosionomi (YAMK) -koulutuksen puitteissa tehtäväksi tutustua perhekeskustoimintaan. Tutustuttuani perhekeskuksia koskevaan materiaaliin, kiinnitin huomiota perhekeskuksia koskeviin tavoitteisiin. Tätä taustaa peilaten halusin lähteä selvittämään, miten käytännössä asiakkaat kokevat oman vanhemmuutensa tukemisen ja vahvistamisen perhekeskuksen avoimissa palveluissa.

Marraskuun 2014 aikana olin sähköpostitse yhteydessä Järvenpään kaupungin perhekeskus Maahisen palvelupäällikköön. Viesteissä keskustelimme muun muassa siitä, mitä tulevalla opinnäytetyölläni halusin selvittää ja mitkä olivat perhekeskus Maahisen toiveet työtäni kohtaan. 15.12.2014 pidimme Maahisen palvelupäällikön kanssa palaverin, jossa tarkensimme opinnäytetyöni tavoitteita ja sitä, miten käytännössä opinnäytetyöni tulisi toteutumaan. Keskustelimme myös opinnäytetyöni merkityksestä ajatellen perhekeskus Maahista yhtenä Järvenpään kaupungin perhepalveluiden tuottajana.

Opinnäytetyöni tutkimuslupaa varten tein tutkimussuunnitelman ja tutkimuslupahakemuksen tammikuussa 2015, jotka lähetin Järvenpään kaupungin kasvun tuen johtajalle ja perhekeskus Maahisen palvelupäällikölle. Palvelupäällikkö esitteli Maahisen työntekijöille työyhteisöpalaaverissa tutkimussuunnitelmani, jotta työntekijätkin olisivat tietoisia tulevasta tutkimuksestani ja saisivat esittää omia toiveitaan sitä kohtaan. Tutkimusluvan opinnäytetyölleni sain 12.2.2015 Järvenpään kaupungilta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia hyvästä vanhemmuudesta ja vanhempien kokemuksia oman vanhemmuutensa tukemisesta ja vahvistamisesta perhekes-

kus Maahisen avoimiin palveluihin osallistumisen kautta. Keskeisenä kiinnostukseni kohteena oli vanhemmuuden tukeminen asiakkaan näkökulmasta. Työn lähtökohtana oli oma kiinnostus vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen, mutta myös Perhekeskus Maahisen intressi selvittää asiakkaiden kokemuksia Maahisen avoimista palveluista sekä niihin liittyvistä kehittämisajatuksista.

5.1 Tutkimustehtävä- ja kysymys

Opinnäytetyöni jakautuu kahteen päätavoitteeseen:

1. Selvittää perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjien kokemuksia vanhemmuudesta ja vanhemmuuden tukemisesta sekä vahvistamisesta
2. Selvittää perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjien kokemuksia oman vanhemmuutensa tukemisesta ja vahvistamisesta palveluihin osallistumisen kautta sekä mahdollisia tulevaisuuden kehittämistoiveita. Haastateltavat vanhemmat ovat Maahisen avoimien palveluiden käyttäjiä, esimerkiksi perheryhmistä tai pihapuiston käyttäjiä.

Perhekeskustoiminnan yhtenä lähtökohtana pidetään Mäkilän & Meritien (2011, 5) mukaan lasten hyvinvoinnin edistämistä vanhemmuutta tukemalla ja vahvistamalla. Tämä lähtökohta toimi opinnäytetyöni punaisena lankana. Jotta pystyin selvittämään asiakkaiden kokemuksia oman vanhemmuutensa tukemisesta ja vahvistamisesta, halusin ensin selvittää asiakkaiden kokemuksia hyvästä vanhemmuudesta ja siitä, miten he kokevat vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen. Tutkimuskysymyksinäni toimivat:

1. Miten vanhempi kokee hyvän vanhemmuuden?
2. Miten vanhempi kokee vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen?
3. Miten vanhempi on kokenut vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen perhekeskus Maahisen avoimissa palveluissa?
4. Miten vanhempi kokee, että perhekeskus Maahisen avoimet palvelut tulevaisuudessa voisivat mahdollisesti tukea ja vahvistaa vanhemmuutta vielä paremmin?

5.2 Opinnäytetyön teoreettis-metodologiset lähtökohdat

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus fenomenologis-hermeneuttisella lähestymistavalla. Tiedonintressinäni on perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen asiakkaiden yksilöllisten kokemusten tutkiminen ja niiden tulkitseminen. Fenomenologisessa lähestymistavassa olisin kiinnostunut pelkästään asiakkaiden kokemuksista, kun taas fenomenologis-hermeneuttisella

menetelmällä pääsen tekemään asiakkaiden kokemuksista tulkintoja niiden omassa kontekstissaan.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2014, 161, 162) mukaan laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata aitoa, todellista elämää. Todellisuutta pidetään moninaisena. Tutkimuksessa voidaan löytää monensuuntaisia suhteita, koska tapahtumat muovaavat toinen toisiaan samanaikaisesti. Voidaankin sanoa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on paljastaa tai löytää tosiasioita ennemminkin kuin varmentaa jo tiedossa olevia seikkoja.

Perttulan (2011, 134, 135) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa keskitytään erityisesti ihmisten kokemuksiin. Hänen mukaansa kokemukset ovat ihmisille todellisia ja tosia ilman, että tutkija olisi niistä kiinnostunut. Tutkijan tehtävänä ei ole luoda kohdettaan eikä ole kohteen olemassaolon edellytys, mutta toisaalta kohteen tutkimuksellinen ymmärrys voi muodostua vain tutkijan tajunnalle. Fenomenologisen tieteen ensisijainen tehtävä ei ole kokonaiskäsitteksen luominen ihmisestä. Sen tehtävänä on käsittää, miten tajunnallisuus asettuu ihmisen kokonaisuuteen ja millä tavalla se on erityinen todellisuus.

Tavoitteenani on tutkia perhekeskus Maahisen avoimien palveluiden käyttäjien aitoa ja todellista elämää. Opinnäytetyöni keskiössä ovat vanhempien kokemukset hyvästä vanhemmuudesta ja kokemukset perhekeskustoiminnan vaikuttavuudesta heidän omaan vanhemmuuteensa. Tavoitteenani on saada uutta tietoa henkilökohtaisten haastattelujen avulla vanhemmilta perhekeskustoiminnasta, jotta sitä tulevaisuudessa voidaan kehittää yhä enemmän vastaamaan asiakkaiden tarpeita.

Haastatellessani perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjiä yksilöhaastattelujen avulla, pyrin olemaan läsnä, itseni kuitenkin sosiaalisesti tilanteesta häivyttäen. Perttulan mukaan (2011, 141) fenomenologisessa tutkimuksessa tällä tarkoitetaan sitä, että tutkijan oleminen muistuttaa ihmisestä, joka on läsnä kiinnostuen toisen kokemuksista. En yksilöhaastatteluissa edustanut tietynlaista instituutiota tai elämänmuotoa. Perttulan mukaan tämä edesauttaa fenomenologisesta näkökulmasta sitä, ettei tutkimukseen osallistuvien tarvitse etsiä sosiaalis-kulttuurisesti jo ymmärrettyjä kuvaustapoja kokemuksilleen. Näin ollen ihanne-tilanteessa haastateltavat voivat valita ilmaisut, jotka tuovat heidän omat kokemuksensa parhaiten esiin. Perttulan mukaan sosiaalinen neutraalius antaa fenomenologisen ajattelutavan mukaan tutkijalle tilaa olla läsnä pakottomasti ja passiivisen aktiivisesti.

Fenomenologisella tutkimustavalla pyritään selvimmin tutkimustilanteen neutraalisuuteen. Tällä tarkoitetaan sitä, että tietoisesti pyritään luomaan tutkimustilanteesta sellainen, että

kuvattavien kokemusten varsinaiset aiheet olisivat tutkimustilanteen ulkopuolella, tutkimuskysymysten mukaisella tavalla. Tätä voidaan tavoitella esittämällä selkeitä ja lyhyitä ohjeita tutkimukseen osallistuville, jotka johdattavat yhdistämään kuvattavat kokemukset omaan arkeen. Parhaimmillaan fenomenologisen haastattelun nähdään toteutuvan toisen eläviä kokemuksia ilmaisevana yksinpuheluna. Tällöin tutkijaa ohjaa kaksi asiaa: tietoisuus niistä aiheista, joihin liittyviä kokemuksia hän on tutkimassa ja näiden aiheiden esiintuominen toisen elämänmuotoa kunnioittavalla tavalla. (Perttula 2011, 140–141.)

Yksilöhaastattelujen avulla opinnäytetyössäni oli tarkoitus tarkastella vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja heidän kokemuksiaan perhekeskustoiminnasta oman vanhemmuutensa tukemisen kautta. Tarkoitukseni oli siis tutkia vanhempien jo ennen haastattelutilannetta koettuja kokemuksia vanhemmuudesta ja perhekeskuksen avoimista toiminnoista. Ennen haastattelutilanteita rakensin teemahaastattelurungon, joiden avulla johdatin haastatteluissa haastateltavat yhdistämään ajatuksensa ja kokemuksensa jo koettuun omaan arkeensa.

Perttulan (1995, 67) mukaan sillä, että tutkimushaastattelussa ei ole etukäteisolettamuksia tutkittavasta aiheesta, viitataan sekä haastateltavien elämänsä maailman välittömään kuvaamiseen että myös tutkijan fenomenologiseen asenteeseen. Tämä merkitsee tutkijalle sitä, että hänen tulee kriittisesti reflektoida tutkittavaa ilmiötä koskevia etukäteisoletuksia. Kun tutkimushaastattelussa keskitytään tiettyihin teemoihin, viitataan sillä siihen, että tutkijan on ohjattava haastateltavaa kertomaan tietyistä sisältöalueista, mutta vältettävä vaikuttamasta haastateltavan ilmaisun sisältöön. Oman leipätyöni kautta perhetoiminnan ohjaajana minulla oli tiettyjä etukäteisoletuksia liittyen perhekeskus Maahisen toimintaan. Tehdessäni yksilöhaastatteluja pyrin kuitenkin neutraalisuuteen, enkä tuonut esiin omia ammatillisia mielipiteitäni tai minulla itselläni jo ollutta tietoa liittyen Maahisen palveluihin. Haastatteluissa esitin vanhemmille kysymyksiä liittyen vanhemmuuteen ja sen tukemiseen, mutta en millään tavalla vaikuttanut heidän vastaustensa sisältöön.

Määttänen (1995, 228, 229) kirjoittaa filosofisen hermeneutiikan pohjautuvan siihen, että mikä tahansa merkitysten ja symbolien kokonaisuus on tekstin asemassa. Historia voidaan Määttäsen mukaan nähdä kirjana, joka odottaa tulkitsejansa ja lukijaansa. Hänen mukaansa merkitysten ja symbolien tulkinta annetaan toisilla merkityksillä ja symboleilla. Tyypillinen tapa puhua merkitysten kehästä hermeneutiikassa on merkitysten suhteiden tarkastelu käytäntöön, tavoitteisiin, toimintoihin ja arkielämän arvoihin. Määttäsen mukaan hermeneuttinen kehä ei ainoastaan pohjaa merkitysten vastavuoroiseen määrittelyyn, vaan myös käytännön ja merkitysten väliseen suhteeseen. Hänen mukaansa hermeneuttisessa kehässä liikkuminen on liikettä arkimaailman toiminnallisten merkitysten ja symbolien merkitysten välillä.

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitteena on ilmiön käsitteellistäminen, toisin sanoen siinä pyritään tuomaan esille asioita, joita on koettu, mutta joita ei ole tietoisesti ajateltu. Ihmiskäsityksessä korostuu se, millainen ihminen on tutkimuskohteena. Siinä keskeisinä asioina ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. Tiedonkäsityksessä ongelmana on, kuinka saamme ihmisestä inhimillistä tietoa ja minkä luonteista tämä tieto on. Keskeistä tiedonkäsityksessä on ymmärtäminen ja tulkinta. (Virtanen 2006, 156.)

5.3 Tutkittavat ja aineiston keruu

Opinnäytetyössäni aineistoa keräsin yksilohaastatteluilla. Haastatteluissa käytin teemoja, jotka muotoutuivat tutkimuskysymysteni mukaan. Käyttämäni teemat olivat asiakkuuden lähtökohdat perhekeskus Maahisessa, perhekeskus Maahisen avoimien palveluiden yksilöllinen toteutuminen ja kehittämistarpeet- ja toiveet oman vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen liittyen perhekeskus Maahisen avoimissa palveluissa. Hirsjärven ym. (2014, 208, 210) mukaan teemahaastattelulle on tyypillistä se, että teemat eli haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta tarkka järjestys ja muoto kysymyksille puuttuu. Teemahaastatteluita voidaan toteuttaa ryhmä-, pari- tai yksilohaastatteluina.

Yksilohaastattelujen kautta uskoin saavani tietoa nimenomaan vanhempien omista kokemuksista perhekeskus Maahisessa tehtävään työhön vanhemmuuden tukemiseen liittyen. Haastattelun avulla annoin vanhemmille mahdollisuuden kertoa omista ajatuksistaan vapautuneesti ja avoimesti. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997, 201) mukaan haastattelu valitaan tutkimusmenetelmäksi muun muassa silloin kun halutaan antaa tutkittavalle mahdollisuus tuoda mahdollisimman vapaasti esiin itseään koskevia asioita. Tutkimuksessa tällöin ihminen on aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli.

Yksilohaastatteluja varten tein perhekeskus Maahisen, perhekeskus Pollen ja perhetupa Keltasirkun ilmoitustauluille esitteen (Liite 1.), jossa kerroin kuka olen ja mitä olen tekemässä. Samalla kerroin etsiväni haastateltavia Maahisen avoimien palveluiden asiakkaista opinnäytetyötäni varten. Tein myös esitteitä Maahisen ja Pollen työntekijöille eri perheryhmien yhteydessä asiakkaille jaettavaksi. Lisäksi vierailin itse Maahisessa sekä Pollessa yhteensä viisi kertaa eri avoimien toimintaryhmien kokoontuessa kertomassa asiakkaille tutkimuksestani. Esitteeseen laitoin yhteystietoni, jotta haastatteluihin halukkaat voisivat ottaa minuun yhteyttä haastatteluajankohdan sopimiseksi. Tuomen & Sarajärven (2002, 75) mukaan haastattelun aihe on perusteltua antaa haastateltaville jo hyvissä ajoin ennen varsinaista haastattelua. Eettisesti on myös perusteltua, että haastateltavat tietävät, mitä aiheita haastattelu koskee. Myös haastatteluun sitoutumisen kannalta on tärkeää tietää, mistä on kyse.

Yhteydenottoja viimeiseen haastatteluihin ilmoittautumispäivään mennessä tuli yhteensä yhdeksän kappaletta. Olin kaikkiin haastateltaviin yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostitse ja sovimme haastattelupäivän- ja ajankohdan. Tämän jälkeen olin yhteydessä perhekeskus Maahiseen, josta työntekijät laittoivat minulle varauksia tilaan, jossa haastattelut suoritettiin. Haastattelut tehtiin aikavälillä 24.3- 9.4.2015, yhteensä siis kolmen viikon aikana.

Kaikki yhdeksän haastatteluihin ilmoittautunutta olivat äitejä. Vierailuideni aikana perhekeskus Maahisessa ja perhekeskus Pollessa tapasin avoimien ryhmätoimintojen aikana kaksi isää, joille kerroin tutkimuksestani. He eivät kuitenkaan haastatteluihin ilmoittautuneet. Isät ylipäätään tuntuivat vierailujeni aikana olevan vähemmistönä erilaisten perhekeskus Maahisen avoimien toimintojen aikana. Yksi syy tälle saattaa olla se, että enemmistö isistä jatkaa lapsen syntymän jälkeen työssä käymistä, kun taas äidit useimmiten jäävät lapsen kanssa kotiin ja tätä kautta hakeutuvat palveluihin. Toisena syynä saattaa olla se, etteivät isät täysin vielä ole ottaneet palveluja omakseen ja näin ollen lapsensa kanssa päivää viettäessään hakeutuvat mieluummin muiden aktiviteettien pariin. Kolmantena syynä voi olla se, että isät eivät palveluihin osallistu, koska niihin osallistuvat ovat pääsääntöisesti äitejä. Neljäntenä syynä voi yksinkertaisesti olla se, että miehet saattavat kokea vieraalta omien ajatustensa ja kokemuksensa kertomisen tuntemattomalle ihmiselle, eli tässä tapauksessa opinnäytetyön tekijälle.

Klemetti & Hakulinen-Viitanen (2013, 30) ovat todenneet, että miesten ulkopuolisuuden tunnetta vanhemmalle ja lapselle suunnatuissa palveluissa saattavat lisätä asenteet, joiden mukaan äiti luonnollisesti ja itsestään selvästi on vauvan ensisijainen hoitaja. Kuusisto ja Niemelä (2005, 62) ovat tutkineet isän ja lapsen yhteistä arkea. Heidän mukaansa tutkimukseen osallistuneet isät pitivät erityisesti huolta perheen taloudellisesta tilanteesta, keskustelivat ja oleilivat lastensa kanssa. Kuusiston ja Niemelän mukaan lasten näkökulmasta isien osallistuminen heidän arkeensa oli pääsääntöisesti isän kanssa urheilemista, ulkoilemista ja myös josain määrin koti- ja pihatöiden tekemistä.

Opinnäytetyöni haastattelujen kautta kerätty aineisto koostuu yhdeksästä yksilöhaastattelusta. Kahdeksan haastattelua toteutettiin perhekeskus Maahisen tiloissa, lukollisessa ”kirjasto”-nimisessä huoneessa. Yksi haastattelu toteutettiin haastateltavan kotona haastateltavan omasta toiveesta ja pyynnöstä. Kuudessa haastattelutilanteessa haastateltavalla oli mukana oma lapsi. Haastattelut olivat kestoiltaan 15- 43 minuuttia. Analysoitavaa aineistoa tuli yhteensä neljä tuntia, 31 minuuttia ja 17 sekuntia sekä yhteensä 61 sanatarkasti litteroitua tekstisivua.

Haastattelut halusin litteroida sanatarkasti. Ajattelin, että näin saisin varmasti vanhempien todelliset kokemukset taltioitua tulevaa analyysiäni varten. Haastattelutilanteissa vanhemmat käyttivät puhekieltä ja koin, että mahdollisimman tarkkaa analyysiä varten halusin tallentaa

kaikki sanat ja sanonnat, joita vanhemmat minulle kertoivat. Sanatarkkaan litterointiin päädyin myös siksi, etten halunnut, että aineistosta jäisi puuttumaan mitään tutkimukseni kannalta oleellista tietoa.

5.4 Aineiston analyysi

Yhtenä yleisesti laadullisissa tutkimuksissa käytettyä analyysimenetelmää pidetään sisällönanalyysiä, joka sopii lähes kaikkiin tutkimuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Tutustuttuani mahdollisiin tutkimukseni analyysimenetelmiin, päädyin sisällönanalyysiin muun muassa siksi, että se antaa tutkimukselle joustovaraa. Sisällönanalyysi mahdollisti erilaisten valintojen tekemisen analyysin eri vaiheissa riippuen siitä, kuinka arvioin niiden parhaiden toimivan oman tutkimukseni kohdalla.

Sisällönanalyysin toteutin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä ei millään aikaisemmalla havainnoilla, teorioilla tai aikaisemmalla tiedolla ole analyysin kannalta mitään merkitystä, koska analyysi perustuu puhtaasti tutkimusaineistoon. Aineistolähtöisen analyysin lähtökohtana on ajatus siitä, että analyysissä käytettävät analyysiyksiköt eivät ole ennalta sovittuja tai harkittuja. Mielestäni aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopii myös parhaiten hermeneuttis-fenomenologiseen lähestymistapaan. Teoriaohjaavaa ja teorialähtöistä sisällönanalyysiä ohjaa aina jokin malli, teoria tai vastaava. Kun pyritään siihen, että suljetaan kaikki aiempi tieto pois, voidaan saavuttaa paras mahdollinen tulkinta ja ymmärrys käsillä olevasta aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 97–99.)

Tuomen ja Sarajärven (2009, 93–94) mukaan sisällönanalyysissä varsinaisena analyysivaiheena pidetään usein aineistosta tehtyjen pelkistysten teemoittelu, luokittelua tai tyypittelyä. Heidän mukaansa luokittelulla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan aineiston määrittelyä luokkiin ja laskemista siitä, kuinka monta kertaa mikäkin luokka aineistossa esiintyy. Luokiteltu tutkimusaineisto ja saavutetut tulokset voidaan esittää taulukkona. Tuomen ja Sarajärven mukaan tyypittelyllä tarkoitetaan aineiston ryhmittelyä tietyiksi tyypeiksi. Pyrkimyksenä voi olla tiettyjen teemojen yhteisen näkemyksen etsiminen, josta tehdään tietynlainen yleistys tai tyyppiesimerkki. Tuomen ja Sarajärven mukaan sen sijaan teemoittelu on luokittelun kaltaista, mutta siinä korostetaan sitä, mitä kustakin teemasta on sanottu. Koin, että luokittelu ei olisi sopinut opinnäytetyöhöni, koska sillä en olisi saavuttanut tutkittavasta ilmiöstä tarpeeksi syvällistä ymmärrystä. Näin ollen näistä menetelmistä valitsin opinnäytetyöhöni teemoittelun, koska siinä korostuu se, mitä aineistosta on sanottu, kun taas tyypittelyssä pyritään yleistyksiin. Mielestäni tämä menetelmä sopii myös parhaiten fenomenologis-hermeneuttiseen lähestymistapaan.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 109) mukaan aineistolähtöinen analyysi etenee kahdeksan askeleen mukaan. Ensimmäisenä on aineiston kuunteleminen ja sen litterointi. Toisena on haastattelujen lukeminen ja niiden sisältöön perehtyminen. Kolmantena on pelkistettyjen ilmausten etsintä. Neljäntenä on erilaisten ilmausten listaaminen. Viidentenä vaiheena on samankaltaisuuksien ja erojen etsiminen ilmauksista. Kuudentena on ilmausten yhdistäminen ja alaluokkien muodostaminen. Seitsemäntenä on alaluokkien yhdistäminen ja yläluokkien muodostaminen. Viimeisenä kahdeksantena vaiheena on yläluokkien yhdistys ja kokoavan käsitteen muodostus.

Opinnäytetyötäni varten keräsin aineistoa yksilohaastatteluilla. Yksilohaastatteluja varten olin koonnut teemahaastattelurungon (Liite 2.), jonka pohjana toimivat opinnäytetyöni tutkimuskysymykset. Ennen jokaista haastattelun alkua kerroin jokaiselle haastateltavalle, että heillä olisi oikeus keskeyttää haastattelu niin halutessaan ja kieltäytyä kokonaan opinnäytetyössä mukana olemisesta. Kerroin myös, että missä tahansa vaiheessa he voisivat poiketa haastattelussa vuorossa olleesta kysymyksestä, jos heille jotain muuta tulisi mieleen. Lisäksi muistutin jokaista haastateltavaa omasta vaitiolovelvollisuudestani ja siitä, että haastatteluja litteroidessa tulen poistamaan kaikki mahdolliset tunnistetiedot, eikä heitä näin ollen voida tunnistaa lopullisesta opinnäytetyöstä. Niin ikään muistutin jokaista haastateltavaa myös siitä, että haastatteluissa käyttämiini kysymyksiin ei ole oikeaa tai väärää vastausta, vaan heidän oma kokemuksensa vastauksissa olisi tärkein. Tällä pyrin siihen, että haastateltavat voisivat mahdollisimman vapautuneesti kertoa omista ajatuksistaan.

Opinnäytetyöni aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa litteroin kaikki yhdeksän haastattelua sanatakkasti tekstimuotoon viikon kuluessa varsinaisesta haastattelusta. Litteroinnin jälkeen tiivistin haastatteluista saamaani aineistoa poistamalla niistä muun muassa haastateltavien tunnistetietoja, opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin liittymätöntä materiaalia ja haastattelutilanteiden ulkopuolisiin häiriötekijöihin liittyvää materiaalia.

Analyysini toisessa vaiheessa luin tutkimusaineistoni useaan otteeseen läpi ja värikoodasin haastatteluaineiston aineistosta nousseiden teemojen mukaisesti. Haastattelujen teemoiksi nousivat hyvä vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen, mitkä tekijät asiakkaiden mielestä kuvaavat vanhemmuuden vahvistumista, millaisissa elämäntilanteissa asiakkaat ovat hakeutuneet perhekeskus Maahisen palveluihin, millaista tukea asiakkaat ovat saaneet omaan vanhemmuuteensa ja asiakkaiden kehittämistoiveet liittyen palveluihin ajatellen vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista.

Kolmannessa vaiheessa kirjoitin puhtaaksi kustakin haastattelusta saadun tutkimusmateriaalin. Tämän toteutin siten, että loin kustakin teemasta oman taulukon, johon värikoodauksen perusteella listasin teemaan liittyvät ilmaukset.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 109) mukaan sisällönanalyysin neljännessä vaiheessa aineisto redusoidaan eli pelkistetään ja aineistosta karsitaan kaikki ylimääräinen pois. Tämä vaihe opinnäytetyössäni vei eniten aikaa. En halunnut, että aineistosta jäisi uupumaan jotain oleellista tai, että pelkistäisin aineistoa niin, että voisin tulkita haastatteluista saamaani aineistoa virheellisesti. Pelkistämisvaiheessa palasin vielä teemoitteluun ja muokkasin osaa ilmauksista yksinkertaisempiin lauseisiin.

	Hyvä vanhemmuus	Mitkä tekijät kuvastavat vanhemmuuden vahvistumista
Alkuperäisilmaisu	” Semmosen perusturvan luoniille lapsille, että vaikka muutetaan tai erotaan, niin et semmonen perusturvallisuus niillä lapsilla...ja perinteiset ruokaa, juomaa, katto pään päällä...” (Ä2.)	” Se että mä saan niinku sitä sitä...mielekästä tekemistä sekä lapsille että ittelleni, niin se kasvattaa just sitä mun pinnaa myös olla niinku hyvä äiti ...Et jos mä vaan oisin tässä sisällä, niin mä luulen, et mul saattais mennä niinku herneet nenään aika pian pikkuasioista...että että just se, että ittellä on niinku hyvä olla ja on seuraa ja mielekäs paikka minne mennä lasten kanssa, niin se niinku auttaa jaksamaan tätä arkee, arkee niinku kotiäitinä...” (Ä1.)
Pelkistetty ilmaus	Lapsella perusturvallisuuden tunne	Mielekkään sisällön saaminen päivään auttaa sekä vanhempaa että lasta arjessa

Taulukko 1: Esimerkkejä aineiston pelkistämisestä

Analyysini viidennessä vaiheessa etsin sekä samankaltaisuuksia että myös eroavaisuuksia pelkistetyistä ilmauksista. Tätä vaihetta kutsutaan Tuomen ja Sarajärven (2009, 110) mukaan ryhmittelyksi eli klusteroinniksi. Tässä vaiheessa olin jo teemoitellut aineistoni kuuteen eri kategoriaan, joten samankaltaiset vastaukset olivat pääpiirteittäin samoissa taulukoissa. Ana-

lyysin kuudes vaihe toteutetaan viidennen vaiheen pohjalta ja siinä on pyrkimyksenä yhdistää samankaltaiset pelkistetyt ilmaukset yhteisen nimittäjän alakategoriaksi.

Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
Pärjää itsenäisesti lapsen kanssa	Mitkä tekijät kuvaavat vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista
Osa luottaa enemmän omaan arviointikykyynsä	

Taulukko 2: Esimerkki opinnäytetyössä toteutetusta alakategorian luonnista

Aineiston klusteroinnin jälkeen toteutetaan aineiston abstrahointi, jossa erotellaan tutkimuksen kannalta oleellisin tieto ja muodostetaan siitä teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Tätä jatketaan niin pitkään, kun se aineiston sisällön kannalta on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.)

Opinnäytetyöni analyysissä aineiston abstrahointi piti sisällään yläkategorioiden ja pääluokien muodostamisen, eli vaiheet seitsemän ja kahdeksan. Seitsemännessä vaiheessa muodostin samaa aihepiiriä käsittelevät alaluokat yläkategorioksi.

Alakategoria	Yläkategoria
Fyysinen paikka, johon mennä viettämään aikaa	Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen
Vertaistuki	
Tietoa lapsen kasvatuksesta	
Kokonaisvaltainen huolenpito perheestä	
Mahdollisuus viettää koko perheen kesken aikaa	
Tilaisuus keskusteluille	
Vanhemmuuden roolin opettelu	

Taulukko 3: Esimerkki opinnäytetyössä toteutetusta yläkategorioiden luonnista

Analyysin viimeisessä eli kahdeksannessa vaiheessa yhdistin yläluokat ja muodostin niille kokoavan käsitteen. Tutkimuksessani kokoavina käsitteinä toimivat värikoodauksen perusteella syntyneet teemat, joita olivat hyvä vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen ja vahvistami-

nen, perheiden elämäntilanteet perhekeskus Maahisen avoimiin palveluihin hakeuduttaessa, odotukset palveluilta, palveluiden kautta saatu tuki omaan vanhemmuuteen ja kehittämistoi-
veet perhekeskus Maahisen avoimissa palveluissa ajatellen vanhemmuuden tukemista ja vah-
vistamista.

6 Tulosten esittely

Tässä luvussa esittelen yksilöhaastatteluista saamaani aineistoa. Aluksi kerron yleisesti haas-
tateltavien taustatiedoista. Tämän jälkeen etenen aineiston analyysissä haastatteluissa nous-
seiden teemojen mukaisesti.

Haastattelun tuloksia esitellessäni käytän haastateltavista lyhennettä Ä, jolla tarkoitan haas-
tattelemaani äitiä. Ä- kirjaimen perässä käytän jokaiselle haastateltavalle äidille yksilöityä
numeroa tulosten oikeellisuuden varmistamiseksi.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

	Ä1	Ä2	Ä3	Ä4	Ä5	Ä6	Ä7	Ä8	Ä9
Ikä	35	38	30	34	28	41	33	32	31
Kotipaik- kakunta	Jär- ven- pää	Järven- pää	Jär- ven- pää	Jär- ven- pää	Jär- ven- pää	Jär- ven- pää	Jär- ven- pää	Jär- ven- pää	Jär- ven- pää
Lasten lukumää- rä	2	3	1	1	1	1	1	3	1
Lapsen / lasten ikä	5v. ja 6v.	2v., 5v. ja 7v.	0,6v.	1v.	0,11v.	1v.	1v.	2v., 7v. ja 7v.	1v.
Perhesta- tus	Avo- liitto	Yksin- huoltaja	Avo- liitto	Avio- liitto	Avo- liitto	Avio- liitto	Avo- liitto	Avio- liitto	Avio- liitto
Taloudel- linen sta- tus	Töissä	Hoito- vapaa (satun- naisesti keikka- työtä)	Hoito- vapaa	Hoito- vapaa	Hoito- vapaa	Hoito- vapaa	Hoito- vapaa	Töissä	Hoito- vapaa

Taulukko 4: Haastateltavien taustatiedot

Haastattelemiäni äitien ikäjakauma vaihteli 28- vuotiaasta 41- vuotiaaseen (Taulukko 4.). Kaikki yhdeksän haastatellutta äitiä asuivat Järvenpäässä. Lasten lukumäärä perheessä vaihteli yhdestä lapsesta kolmeen lapseen. Haastateltavien lasten iät vaihtelivat kuudesta kuukaudesta seitsemään vuoteen.

Haastatelluista äideistä neljän perhestatus oli avoliitto ja neljän avioliitto. Yksi äideistä oli yksinhuoltaja. Kuuden äidin taloudellinen status oli hoitovapaa ja kahden äidin töissä. Yhden äidin taloudellinen status oli hoitovapaa, mutta satunnaisesti keikkatöitä. Kuudella hoitovapaalla olleilla vastanneilla oli alle kaksivuotiaita lapsia. Kahdella haastatellulla äidillä oli kaksivuotiaita lapsia, mutta toinen heistä kävi säännöllisessä palkkatyössä ja toinen satunnaisesti keikkatöissä. Yhdellä haastatellulla äidillä oli viisi- ja kuusi- vuotiaita lapsia ja hän kävi säännöllisessä palkkatyössä.

6.2 Hyvä vanhemmuus

Opinnäytetyöni ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä hain vastausta siihen, mitä perhekeskus Maahisen avoimien toimintojen asiakkaat kokevat hyvän vanhemmuuden pitävän sisällään. Opinnäytetyöni teorian tiedon kautta olen hakenut ymmärrystä yleensä ottaen vanhemmuudesta ja äitiydestä. Tätä tietoa olen syventänyt yksilöhaastatteluista saadun aineiston perusteella. Tummennetut alaotsikot tulososiossa olen nimennyt aineistosta nousseiden teemojen pohjalta, joita ovat hyvän vanhemmuuden tunteet, mitä hyvä vanhemmuus pitää sisällään, vanhempi rajojen asettajana ja vanhemman itsestään huolehtiminen.

Hyvän vanhemmuuden tunteita

Haastatteluista saadun aineiston perusteella haastatteleman äidit kokivat hyvän vanhemmuuden tunteisiin kuuluvan rakastamisen, välittämisen ja huolehtimisen. He pitivät tärkeänä myös sitä, että lapselle tulisi vanhemmastaan turvallinen olo. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että lapsen kasvaessa, hän voisi tulla kertomaan vanhemmilleen huolistaan ja ongelmistaan ilman pelkoa siitä, että hänet tuomitaan. Turvallisuuteen liittyy myös haastateltavien vastauksissa esiin nostettu lapsen hyväksyminen sellaisenaan kun hän on. Tällä viitattiin muun muassa siihen, että lapsen ei tarvitse osata ”temppeja”, saada koulussa pelkästään hyviä arvosanoja tai kyetä erilaisiin urheilusuorituksiin ansaitakseen vanhempansa rakkauden. Lapsen ”sellaisenaan hyväksymisen kun hän on”- kautta hän oppii, että, vaikka hän tekisikin elämässään virheitä, voisi hän aina turvautua omiin vanhempiinsa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2015) ”Viesti vanhemmille”- mukaan tunteista puhuminen ja omien tunteiden avaaminen ovat myös yksi väylä hyvän vanhemmuuden syntyyn. Vanhemman tehtävänä on auttaa lasta omien tunteidensa tunnistamisessa ja niiden kanssa toimeen tulemisessa. Lapselle tärkeää on tunne siitä, että vanhempi ymmärtää ja välittää ja on kiin-

nostunut lapsensa sielunmaisemasta. Myös vaikeatkin tunteet, niin lapsen kuin vanhemmankin, on tärkeää tuoda esiin. Yhtälailla tärkeänä tekijänä hyvän vanhemmuuden syntyyn on lapsen perustarpeista huolehtiminen. Vanhemman tehtävänä on tarjota säännöllinen, tuttu rytmi elämiseen.

”On semmonen rakastava ja huolehtiva ja sitte semmonen niinku, että hyväksyy sen lapsen sellasenaan ku se on, eikä...Niinko ajattele, että sen pitää osata jotain temppuja tai saada hyviä numeroita koulussa tai niinku jotain urheilu-suorituksia, että sillä se tavallaan ansaitsee sen rakkauden vaan...Että se niinkun on täydellinen just sellasenaan ku he on, mun mielest se ois tosi tärkeet, et lapselle tulee sellanen olo ja että vaikka tekis niinku virheitä, ni sit sil ois semmonen tunne, et se voi aina tulla turvautuu niihin vanhempiin...” (Ä5.)

Hyvän vanhemmuuden sisältö

Hyvään vanhemmuuteen kuuluu haastattelemieni äitien mukaan lapsen kasvatuksessa johdonmukaisuus, turvallisena aikuisena lapselle toimimisen, lapselle läsnä olemisen, kuuntelemisen ja armollisuuden itseä kohtaan. Haastateltujen äitien mukaan lapselle tulisi tarjota päiviin sisältöä, muun muassa liikkumisen ja sosiaalisten taitojen harjoittelun muodossa. Vanhemmuuteen kuuluu lapsen arkipäivän taitojen harjoittelu ja niihin opettaminen. Hyvään vanhemmuuteen kuuluu myös lapsen perustarpeiden tyydyttäminen. Tärkeää on tehdä lapsen kanssa yhdessä asioita.

” Semmosen perusturvan luo niille lapsille, että vaikka muutetaan tai erotaan tai muuta niin et semmonen perusturvallisuus niillä lapsilla on, on ja tota ja ja no ihan perinteiset ruokaa, juomaa, katto pään päällä ja muuta...” (Ä2.)

”Viesti vanhemmille”- (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015) mukaan lapsen elämään kuuluu leikki ja leikkiminen. Hyvän vanhemmuuden syntyyn vaikuttaa se, että vanhempi itsekin leikkii ja nauraa. Mitä enemmän lapsella on mahdollisuuksia leikkimiseen, sen paremmin hän oppii hahmottamaan sen, mikä on totta ja mikä taas ei. Leikin avulla lapsella on mahdollisuus oppia mahdollisuuksista, luovuudesta sekä myös elämän pelisäännöistä. Yhtenä tärkeänä tekijänä hyvän vanhemmuuden syntyyn on myös lapsen elämään opettaminen. Vanhempien tärkeänä tehtävänä on ohjata ja opettaa lasta kohtaamaan elämässä eteen tulevia haasteita. Näiden lisäksi aidosti kuuntelemalla lasta vanhempi oppii paljon omasta lapsestaan ja osoittaa lapselle, että hän on kuuntelemisen arvoinen.

Haastatellut vanhemmat toivat esiin, että hyvään vanhemmuuteen kuuluu se, että vanhemmat heittäytyvät mukaan lapsen maailmaan. Lapsen kehitykselle luonteenomaista on leikkiminen, näin ollen myös vanhemman tulisi leikkiä yhdessä lapsensa kanssa. Ilo ja nauraminen

ovat olennainen osa vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Lapsi kasvaa ja kehittyy joka päivä ja vanhemman tärkeänä tehtävänä olisikin kasvaa yhdessä lapsensa kanssa, osoittaen lapselle, että elämään kuuluu niin onnistumiset kuin myös epäonnistumisetkin. Mitä enemmän vanhempi viettää aikaansa lapsen kanssa, sen paremmin hän oppii tuntemaan ja ymmärtämään omaa lastansa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2015) ”Viesti vanhemmille”- mukaan hyvän vanhemmuuden syntyyn vaikuttaa kiintymyssuhteen luominen omaan lapseen. Kiintymyksen sanotaan rakentuvan jokapäiväisistä lapsen ja vanhemman yhdessäolon hetkistä. Koskettaminen, lähellä oleminen ja yhdessä tekeminen tuovat arkipäivään uuden ulottuvuuden, näin ollen läheisyydelle on muistettava antaa aikaa. Hyvän vanhemmuuden syntyyn vaikuttaa myös kyky elää hetkessä. On tärkeää muistaa elää hetkessä, mutta osata varautua myös tulevaisuuteen. Sekä lapsen että vanhemman ymmärrys itsestään että myös toinen toisistaan kasvaa ja vahvistuu päivä päivältä.

” Hyvää vanhemmuutta ei oo, kaikki on omii yksilöitä... No rakastava, huolehtivainen, ajattelee lapsen parasta sekä itseään ja parisuhdetta, koko perhettä eikä vaan silleen, että minun lapseni on se ja eikä katso minnekkään muualle, vaan hoidan vain tätä asiaa...” (Ä4.)

Vanhempi rajojen asettajana ja rakkauden antajana

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2015) ”Viesti vanhemmille”- mukaan yksi välittämisen osoitus ja samalla hyvän vanhemmuuden syntyyn vaikuttava tekijä on lapselle rajojen asettaminen. Lapsi tarvitsee sääntöjä, joista vanhempi perustellen pitää kiinni. Syyn ja seurauksen opettaminen lapselle on tärkeää ja vanhemman tehtävä. Rajojen avulla lasta autetaan kasvamaan. Lapsen annetaan varttua vastuullisuuteen, askel kerrallaan.

Ollakseen hyvä vanhempi, haastateltavien mielestä lapselle tulee asettaa rajoja. Siitä, mitä vanhemmat lapsensa kanssa sopivat, pidetään myös kiinni. Rajojen asettamiseen kuuluu kurin ja järjestyksen ylläpitäminen vanhemman taholta. Rajojen, kurin ja järjestyksen tärkeyttä korostettiin äitien vastauksissa muun muassa sillä, että niiden avulla lapsi oppisi tunnistamaan oikein ja väärin tekemisen eron.

” ...Myös mieltii sitä, että, että osais sit antaa myös niitä niinku sopivassa suhteessa sit niit rakkautta myös siitä rajoja, että, että ois jonkinlainen kuri ja järjestys, et ei nyt ja oppis ymmärtämään sen oikeen ja väärän niinku nää ja tietysti jo niinku nytki tuntuu, et niit niinku koko ajan testaillaan niitä, että mitä saadaan tehdä ja mitä ei tehdä ja et jaksais ehkä niinku pysyy siinä semmosena niinku sinnikkäästi tavallaan, että nyt ku mä en jaksaa kieltää, niin tee nyt sitte, ko eihän se sit välttämättä opeta sitä lasta, et jos mä nyt tarpeeks kiukuttelen

ja ruinaan, ni sit annetaan periks, ni se ei ehkä sitte pidemmän päälle kuitenkaan toimi, että, et semmonen johdonmukaisuus pysyis...” (Ä5.)

Vanhemman itsestään huolehtiminen

Haastattelujen tuloksissa korostuivat äitien mielipiteet siitä, että myös itsestä ja parisuhteesta huolehtiminen kuuluvat hyvään vanhemmuuteen. On tärkeää, että vanhempi on välillä ”saava” osapuoli, eikä aina vain ”antava”. Avun pyytäminen, armollisuus itseään kohtaan ja omien voimavarojen tunnistaminen on myös tärkeää haastateltujen äitien mielestä. Tätä perusteltiin haastattelujen tuloksissa muun muassa sillä, että lasta jaksaa hoitaa paremmin, jos oma hyvinvointi on otettu huomioon ja välillä saa aikaa myös itselleen. Vastauksissa tuli esiin, että omaa vanhemmuutta helpottavana tekijänä nähdään myös se, että vanhemman ei tarvitse esittää muuta kuin on. Tällä tarkoitetaan sitä, että vanhemman ei tarvitse esittää muille jaksavansa paremmin kuin oikeasti jaksakaan: on lupa myöntää olevansa väsynyt, jättää osan kotiaskareista tekemättä tai välillä tarjota lapselleen kaupasta ostettua valmisruokaa. Lapselle ei myöskään tarvitse ostaa merkkivaatteita ollakseen hyvä vanhempi. Haastateltujen äitien mukaan sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen, mukaan lukien parisuhde auttavat jaksamaan omassa vanhemmuudessa. Heidän mukaansa hyvässä vanhemmuudessa ei tarvitse tähdätä täydelliseen suoritukseen, vaan siihen, mikä on jokaisen yksilön mielestä riittävää vanhemmuutta.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2015) ”Viesti vanhemmille”- mukaan hyvän vanhemmuuden syntyyn vaikuttaa monia eri tekijöitä. Ensisijaisesti kuitenkin aina tulee huomioon ottaa se, että ei ole olemassa yhtä ainoa, tyhjentävää selitystä tai ohjetta siitä, kuinka hyväksi vanhemmaksi tullaan. Jokainen lapsi on oma ainutlaatuinen yksilö, eikä häntä voi kasvattaa vain kasvatusoppaisiin tuijottamalla. Lapsen sanotaankin olevan vanhemmuuden paras peilikuva.

”No tota joku vanhempi varmaan yrittää lapselleen olla paras vanhempi, et jotkut tietysti siinä enemmän tarvii tukea ku toiset. Hyvä vanhemmuus on varmaan sitä, et on riittävän hyvä vanhempi, et ei myöskään oo itelle niinku ankara, on myös armollinen itselleen, ei pistä tavoitteita liian korkeelle...hyvä vanhemmuus on läsnäoloa ja kuuntelemista ja hoivaa ja myös itsestään huolehtimista, parisuhteest huolehtimista ja semmosta tavallaan mmm...varmaan mä luulen, et se tai jotenki mä korostaisin aika paljon myös sitä, et pitää myös itsestään huolen, ei ei tiputa kaikkee pois, mikä on ollu aikaisemmin elämässä: pitää sosiaalisit kontakteist huolta...” (Ä7.)

6.3 Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen

Toisena tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössäni oli, miten vanhemmat kokivat vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen. Yksilöhaastatteluissa esiin nousivat haastateltujen äitien

kokemukset siitä, mitä vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen heidän mielestään tarkoittaa.

Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen on kokonaisvaltaista välittämistä vanhemmasta

Haastattelujen tuloksissa äidit kertoivat vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen tarkoittavan sitä, että vanhemmasta ollaan aidosti kiinnostuneita, hänestä kokonaisvaltaisesti välittää, hänen asioistaan ollaan kiinnostuneita, hänelle tarjotaan konkreettista tietoa eri palveluista ja hänelle annetaan mahdollisuus keskustella mieltään askarruttavista asioista. Haastateltujen äitien mukaan vanhemmuuden tukemisella ja vahvistamisella tarkoitetaan myös sitä, että on olemassa jokin konkreettinen paikka minne mennä viettämään päivää lapsen kanssa. Tämä vastausten mukaan edesauttaa äidin omaa jaksamista ja psyykkistä hyvinvointia. Paikka, jossa vanhemmuutta tuetaan ja vahvistetaan on koko perheen yhdessä tekemiseen suuntautunut, matalakynnyksinen, sinne ei tarvitse erikseen hakea, eikä siellä erikseen tarvitse tuen tarvetta perustella.

”Mä nään sen niinkun omalta kohaltani, kun ei oo niinku mitään ongelmia ollu niinku vanhemmuuden kanssa, niin ehkä se on sitä, että että mun pää kestää sitä kotonaoloo. Että on niinku itselleen tekemistä tai joku paikka minne mennä, mistä sä saat sitä vertaistukee muilta perheiltä ja lapsilla on mielekästä tekemistä.” (Ä1)

Useissa vastauksissa korostui vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana tekijänä vertaistuki niin äitiä kuin myös lasta ajatellen. Vertaistuen avulla haastatellut äidit ovat saaneet kuulla muiden samassa elämäntilanteessa olevien kokemuksia erilaisista lapseen liittyvistä asioista, etenkin silloin, jos oma vanhemmuus on epäilyttänyt tai herättänyt kysymyksiä. Erilaisissa vertaistukiryhmissä myös ohjaajien kannustus vanhemman omasta itsestä huolehtimiseen on koettu haastateltujen äitien mukaan vanhemmuutta tukevaksi tekijäksi. Vertaistukiryhmistä saatu tieto liittyen lapsen kasvuun ja kehitykseen on usealle vastaajalle ollut tärkeää, varsinkin kun kyseessä on ollut ensimmäinen lapsi. Vanhemmuutta vahvistaa ja tukee haastateltavien mukaan myös erilaiset tukitoimenpiteet, joita kuitenkin täytyy vanhemman itse osata etsiä ja löytää.

” No vertaistuki on sillee kun on ensimmäinen, ensimmäinen lapsi, ensimmäinen lapsi kun on niin kaikkihan on ihan uutta ja erikoista ja hulvatonta ja kaikki pitää niinkö opetella alusta alkaen itse, et kukaan ei niinku opeta sitä minkälainen lapselle se, minkälainen vanhempi sä oot, sä teet niinku itte sen kaiken sen kasvatuksen...” (Ä4.)

” No tota, ehkä itelle on ollu aika tuttuja ne asiat ja tukitoimet ja muut ja varmaan liittyen siihenki, kun nyt kaikennäköstä haastetta on ollu näiden lasten kans, mut kyl mä oon mont kertaa miettiny, et jos ois ensimmäinen lapsi ollu kyseessä ja on yhtään erityistä mitään haastetta, niin en ehkä en tiedä oisinko niin hyvin tukitoimia osannu ettiä tai löytää, että tota neuvolan kautta toki jotain aina on, mut kyl aikapaljon ite saanu kaikkia näitä asioita selvitellä...”
(Ä2.)

Haastattelujen tuloksissa vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana tekijänä nousi esiin vanhemmuuden roolin käsitteleminen. Erityisen tärkeäksi tämä tuli esiin tilanteessa, jossa vanhempi on ensimmäistä kertaa tullut äidiksi. Haastateltujen äitien mukaan vanhemmuuden rooli on uusi rooli, eikä nainen ole enää pelkästään nainen vaan myös äiti. Naisen ja äidin roolin yhteensovittaminen ajatellen esimerkiksi parisuhdetta nousi tuloksissa vanhemmuutta tukevaksi ja vahvistavaksi tekijäksi. Haastateltujen äitien mukaan tukemalla vanhempien omia voimavaroja ja parisuhdetta, tuetaan ja vahvistetaan samalla myös vanhemmuutta.

”roolit siinä mieles muuttuu, et tulee äiti ja isä, mut et sitte myös ollaan yhtälailla niinku nainen ja mies toisillemme ja siin sen asian niinku tärkeys siinä, että myös että parisuhde toimii, ni on myös sitä kantavana voimavarana siihen vanhemmuuteen myöskin, että ehkä mä ajattelen sellasta...”(Ä9.)

Vanhemmuuden vahvistuminen

Haastattelun tuloksissa äidit kertoivat oman kokemuksensa perusteella vanhemmuuden vahvistumisen näkyvän siten, että itsellä on hyvä olla. Haastateltujen äitien mukaan vanhemmuuden vahvistumisen kautta arkea kotiäitinä jaksaa paremmin eikä vanhempi välttämättä tarvitse niin paljoa ulkopuolisen apua, kun tietää pärjäävänsä hyvin myös itse. Haastateltujen äitien mukaan vanhemmuuden vahvistuessa vanhempi pystyy huolehtimaan lapsesta, kotitöistä ja parisuhteesta ja pystyy luottamaan omiin taitoihinsa. Tämä on kuitenkin haastateltujen äitien mielestä yksilöllistä, koska ihmiset ovat erilaisia: toiset ovat vahvempia pärjäämään omillaan ja toiset herkempiä pyytämään apua.

”Varmaan se, että pärjää sen lapsen kanssa, että ei tarvii, ei tarvii tota sillee hirveesti mitään ulkopuolista apua...saa tehtyy niit kotitöitä ja muitakin, et ei niinku tarvii sitä ulkopuolista apua, että siinä, että sä pystyt hoitamaan lapsen, sä pystyt hoitamaan perheen ja parisuhteen... että ei oo niin herkkä niille kaikille asioille, jos jotain tapahtuu ja jos et heti jotain ymmärrä, niin selvität sen ja itse ekana ja sit vasta pyydät apua, et se on tosiaan jokainen on yksilö ja toiset on vahvempii ja toiset on herkempii ja tarvii sit enemmän sitä apua...” (Ä4.)

Haastattelujen tuloksissa ilmenee, että vanhemmuuden vahvistuessa vanhempi osaa luottaa omaan arviointikykyynsä paremmin, ei ole muiden vietävissä, eikä ole epävarma omasta vanhemmuudestaan. Tällöin hän pystyy suodattamaan ulkopuolelta tulevat lukuisat neuvot ja ohjeet lasten kasvatukseen ja ottamaan tiedoista vastaan ne, mitkä hän itse vanhempana koee merkityksellisiksi. Haastateltujen äitien mielestä vahva vanhempi tietää olevansa lapsen äiti tai isä ja tietää, mikä juuri hänen lapselleen on parasta. Tällöin vanhempi myös osaa arvioida toimiiko jokin tietty menetelmä hänen lapsensa kohdalla, ajatellen sitä, että se on aiemmin toiminut jollain toisella lapsella.

”Et osaa luottaa enemmän siihen omaan arviointikykyyn, että tietysti kaikkialta tulee hirveesti kaikkii neuvoi ja miten kantsis tehdä ja näin, ni sit ehkä enemmän uskaltautuu luottaa siihen, siihen et mä oon se äiti ja loppukädes mä niinku tiedän parhaiten, että mikä sitten meidän niinku meidän lapselle sopii, että osaa sitte ne jotkut, jotkut ohjeet vähän niinku suodattaa sillä, et niinku tietää, et ei toi meillä kyl niinku tuu toimimaan...” (Ä5.)

Haastateltujen äitien vastauksissa vanhemmuuden vahvistamiseen liittyy myös tasavertainen ja joustava kumppanuus, joka vahvistaa niin koko perhettä mutta myös parisuhdetta. Molemmille vanhemmille annetaan aikaa omien asioiden hoitamiseen, aikaa toisilleen pariskuntana ja aikaa myös koko perheen yhdessä tekemiseen. Esimerkkinä omasta ajasta haastateltujen mukaan voi toimia työssä käyminen. Tällöin mahdollistetaan molempien vanhempien työssä käyminen samantarvoisesti ja molemmat vanhemmat hoitavat vuorotellen esimerkiksi sairaita lapsia kotona.

”Se tasavertainen kumppanuus mun mielestä semmosta, et se vahvistaa sitä meidän perhettä ja meidän parisuhdetta ja ja sitä, et me molemmat saadaan meil on molemmilla aikaa omille asioille omii asioihin, toisillemme ja sit sille perheelle ja sit et niinku omat asiat on mun mielest niitä työ, työjuttuja, et mahdollistetaan se, et molemmat saa käydä tasavertaisesti töissä, että ei esimerkiks toinen vaan esimerkiks hoida sairaita lapsia kotona...” (Ä8.)

Vanhemmuuden ja kumppanuuden yhdistäminen tarkoittaa, että vanhemmat muodostavat yhteisen vanhemmuuden lasten hoitamisessa. Yhteisen vanhemmuuden lisäksi se kykenee parisuhteessa ylläpitämään tunnetason rikkautta. Usein näiden kahden asian yhdistäminen on vaikeaa ja parisuhteen ylläpitäminen jää vanhemmuuden jalkoihin. Liiallinen vanhemmuuden hoitaminen voi viedä pohjaa seksuaalisuudelta, intimitetiltä ja läheisyydeltä. Jaettua, yhteistä vanhemmuutta ja puolison tukea tarvitaan erityisesti silloin, kun lapsi kehitysvaiheensa tai temperamenttinsa vuoksi tekee vanhemmuudesta haasteellista. (Väestöliitto 2015.)

6.4 Syyt perhekeskus Maahiseen hakeutumiselle

Kolmantena teemana yksilöhaastatteluissa nousi esiin asiakkaiden motiivit hakeutua perhekeskus Maahisen avoimiin palveluihin. Vanhemmat itse nostivat haastattelujen tuloksissa esiin motiivejaan Maahiseen hakeutumiselle ja halusin analyysissäni esitellä tämän teeman, koska mielestäni on tärkeää ymmärtää ja tiedostaa asiakkaiden motiiveja sekä syitä hakeutua perhekeskuksen asiakkaiksi. Mielestäni on myös tärkeää saada tietää, mitä asiakkaat ovat palveluilta odottaneet. Nämä seikat koen tärkeäksi siksi, että palveluntuottajan on hyvä olla tietoinen niistä asioista, joiden takia vanhemmat ylipäättään palvelujen piiriin hakeutuvat. Näin ollen palveluntuottaja, tässä tapauksessa perhekeskus Maahinen, voi panostaa niihin seikkoihin, joiden takia asiakkaat hakeutuvat palveluihin ja mahdollisesti vähentää tai poistaa toiminnoistaan niitä asioita, joita asiakkaat eivät koe niinkään merkityksellisiksi.

Haastattelujen tuloksissa äidit toivat esiin, että ovat hakeutuneet perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjiksi muun muassa siinä vaiheessa, kun perheessä on ollut yksi- kolme lasta. Parisuhdestatuksena Maahiseen hakeuduttaessa on haastateltavilla ollut avo- tai avioliitto.

Kuusi haastateltua äitiä kertoivat hakeutuneensa Maahisen palveluihin perhevalmennuksen kautta, odottaessaan ensimmäistä lastaan.

Haastattelujen tuloksissa äidit toivat esiin sen, että ovat hakeutuneet Maahiseen toivoen saavansa Maahisesta kontakteja muista lapsiperheistä ja omille lapsilleen seuraa muista lapsista. Myös mielekkään sisällön saaminen lapsiperheen päivään tuli esiin haastattelujen vastauksissa. Yhtenä syynä Maahiseen palveluihin hakeutumiseen oli myös se, että äidit halusivat tulla lastensa kanssa viettämään aikaa ja juomaan kahvia.

”Vois saada kontakteja niinku muihin lapsiperheisiin uudelta alueelta ja lapsille kavereita ja mielekästä tekemistä päiviin...” (Ä1.)

”Ollaan kyllä varmaan ihan ekaa kertaa tultu silleen, et me on tultu leikkimään tohon pihalle, joo... silloin me tultiin ihan ystävien kutsumana leikkimään tohon pihalle, juomaan kahvia ja ihan vaan viettämään aikaa...(Ä8.)

Yhtenä syynä Maahisen palveluihin hakeutumiseen haastattelujen tulosten perusteella oli se, että perheen vanhin lapsi osallistui perhekeskus Maahisen varhaiskasvatuskerhotoimintaan. Vanhimman lapsen kerhotoiminnan aikana äiti itse saattoi ulkoilla Maahisen piha- alueella vauvan kanssa ja satunnaisesti käydä Maahisen ulkokäyttäjien tilassa syöttämässä vauvaa. Haastattelujen tulosten perusteella äidit saattoivat käydä ulkoilemassa lasten kanssa Maahi-

sen piha- alueella ilta- aikaan, Maahisen aukioloaikojen ulkopuolella, johtuen esimerkiksi perheen isän iltatöistä.

”Varmaan ollu toi kerho, ööö...vanhimman lapsen kerhotoiminta... Sillon tuli paljon vietettyä tos (pihalla), mä usein saatoin kävellä tänne ja olla koko päivän täällä sitten niiden kerhojen ajan, et tosi kiva, et on noi sisätilat, missä pystyy niinku ruokkimaan ja tos on tosi helppoo nukuttaa ulos lasta ja ja ja sit ollaan kyl Maahisen niinkun aukioloaikojen ulkopuolellakin tossa pihalla käyty ja tullaan varmaan jonkin verran käymäänkin... Et sillon joskus kun tääl oli iltatoimintaa, sillon oltiin vielä lasten isän kans kimpassa ja se oli iltasin paljon töissä, niin sillon oli tosi kivat, et iltasin ei oo et kun perheet viettää sitä laatu-aikaa keskenään, et se iltatoiminta oli tosi kiva, mut tääl oli tosi vähän porukkaa, et se kai sen takii sit vähän tyrehty...” (Ä2.)

Kuuden haastateltavan vastauksissa nousi esiin, että äidit, jotka olivat osallistuneet perhekeskus Maahisessa järjestettyyn perhevalmennukseen, odottivat saavansa sieltä tietoa ja tukea omaan vanhemmuuteensa. Haastateltujen mukaan heidän odotuksensa johtuivat pitkälti siitä, että heistä oli ensimmäistä kertaa elämässään tulossa äitejä, vanhempia ja he halusivat saada perhevalmennuksesta vahvistusta omaan vanhemmuuteensa.

”Mä odotin sillon tai olin raskaana ja tultiin tänne sitte perhevalmennukseen... No kyl se kaikki oli sillon niin uutta, että ehkä sitä odottikin sitä, että täältä saa semmosta tietoo ja tukee siihen omaan vanhemmuuteen, tulevaan...” (Ä3.)

Haastattelujen vastauksissa ilmeni myös se, että perhevalmennusryhmästä toivottiin saavan vertaistukea, muiden samassa elämäntilanteessa olevien kokemuksia vauvan kanssa toimimisesta ja mahdollisia uusia ystävyysuhteita etenkin siinä vaiheessa, jos äiti ei pitkään ollut Järvenpäässä asunut. Perhevalmennusryhmästä haluttiin saada myös konkreettista tietoa kaupungin ja seurakunnan järjestämistä palveluista.

”Me käytiin sitä perhevalmennusta sillon ennenkun lapsi syntyi, ni sieltä... sillon mä olin äitiyslomalla, lapsi oli siis jo syntynyt kyllä... no varmaan sitä vertaistukea hakemaan samanikäisien lasten vanhempia...(Ä6.)

”Ja sit halus jotenki kaikennäköstä niinku tietoa ja semmosta ja että ihan niistä, et kerrottiin palveluista ja seurakunnan palveluista ja kaik niinku ristiäisiin liittyvistä asioista ja ihan tosi monesta asiasta...(Ä9.)

Kolme haastateltua äitiä, jotka eivät olleet osallistuneet perhevalmennusryhmiin, eivät osanneet erikseen määritellä odotuksiaan Perhekeskus Maahisen avoimia palveluita kohtaan.

6.5 Kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta ja vahvistamisesta

Kolmantena tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössäni oli miten vanhempi on kokenut vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen perhekeskus Maahisen avoimissa palveluissa? Haastatellut vanhemmat nostivat esiin vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana perhekeskus Maahisen avoimissa palveluissa toiminnan merkityksellisyyden omassa vanhemmuudessa, vanhemmuuteen liittyvät kysymykset, vertaistuen ja vahvistuksen omaan vanhemmuuteen.

Toiminnan merkityksellisyys

Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että Maahisen avoimet palvelut koettiin merkityksellisiksi. Maahisen erilaisten toimintojen kautta äidit olivat saaneet päiviinsä sisältöä ja uusia kokemuksia. Useassa haastattelussa tuli esiin se, että Maahisen palveluihin osallistumisen avulla äidit saivat rytmiä ja aikataulutusta viikkoonsa. Esimerkiksi Maahisen kerhot saattoivat olla haastateltaville äideille ”viikon kohokohta” tai ”jotain, mitä odottaa”. Maahisen avointa toimintaa kutsuttiin haastatteluissa ”muunlaiseksi toiminnaksi”, ei erikseen mainittuna vanhemmuutta tukevaksi tai vahvistavaksi. ”Muunlaista toimintaa” ei määritelty haastattelujen tuloksissa sen tarkemmin.

”En mä siit vanhemmuudest osaa sanoo, en mä ehkä sitä, tää on ollu meille semmosta, semmosta ehkä muunlaista toimintaa, et en nyt ehkä oikeastaan siihen vanhemmuuteen liittyen osaa nyt Maahista ehkä kyl nyt sitte... En, en oo ainakaan huomannu...” (Ä2.)

Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen avulla voi saada kokemuksia päivään, joita sitten voi jakaa esimerkiksi oman puolison kanssa.

”Kyl mä mun puolisolle aina kerron, mitä me ollaan tääl tehty ja tavallaan mun päivän sisältö on on sitten vähän erilainen ku hänellä, ku hän on töissä, kyl mä aina kerron, että aaa...me käytiin Maahises tai että me käytiin muskarissa ja mitä me tehtiin ja hän sillä lailla pääsee osalliseksi...”(Ä7.)

Haastattelutuloksissa poikkeavaa oli yhden äidin kokemus siitä, ettei hän ollut kokenut oloaan tervetulleeksi Maahiseen, eikä hän kokenut saaneensa henkilökunnalta riittävää opastusta toimintaan osallistuakseen. Äiti koki, etteivät perhekeskus Maahisen palvelut millään tavalla tukeneet tai vahvistaneet hänen omaa vanhemmuuttaan. Tästä huolimatta haastateltu äiti kertoi, että konkreettinen paikka, jonne mennä viettämään päivää lasten kanssa, esimerkiksi

perhekeskus, tukee ja vahvistaa omaa vanhemmuutta. Hän kertoi, että hän jaksaa kotiäitinä paremmin, kun hän saa sisältöä päiviinsä esimerkiksi siitä, että hänellä on mahdollisuus lastensa kanssa lähteä perhekeskus Maahiseen.

Vanhemmuuteen liittyvät kysymykset

Haastattelujen tuloksista voidaan päätellä, että Maahisen avoimet palvelut ovat yksi väylä rakentaa omaa vanhemmuuttaan muun muassa muiden vanhempien sekä asiantuntijoiden kanssa käytyjen keskustelujen kautta. Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että avoimien kerhojen kautta tapaa samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia, jolloin vertaisten kanssa voi läpikäydä omaan vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä.

”Tää on niinku yks, yks väylä tai siis niinku yks paikka missä sitä ehkä sitä rakentaa sitä vanhemmuuttaan... saa sitä vertaistukee sitte ja sitä kautta tukee omaa vanhemmuutta...”(Ä3.)

Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että Maahisen avoimien kerhojen kautta vanhemmat ovat saaneet mahdollisuuden käydä läpi kysymyksiä liittyen vanhemmuuteen. Hyväksi on koettu se, että Maahisen kerhoissa on ollut eri tavalla ajatusten- ja kokemustenvaihtoa kuin esimerkiksi seurakunnan kerhoissa. Maahisen palveluihin osallistumisen kautta vanhemmat kokivat luottavansa omiin kykyihinsä vanhempana toimimiseen enemmän kuin ennen. Haastattelujen vanhempien mukaan vertaistuen avulla vanhemmuuden kysymyksiä ja lapsen hoitoon liittyviä kysymyksiä osaa suhteuttaa paremmin, kun on vertailupohjaa.

”Me käydään kyl aika paljon on siis vauvajumppaa ollu ja muskaria ja seurakunnan kerhoo ja tälläsii, mutta niissä ei sitte oo käyty samalla lailla niitä vanhemmuus- kysymyksiä läpi, et ne on niinku erilailla touhuumista sen lapsen kaa ja täällä on tullu ehkä sitä keskusteluu niiden äitien kanssa niinku enemmän ja sitä niinku kokemustenvaihtoa... kyllä siis kyllä uskon, että jos ei ois käyny, niin varmaan ei ehkä just luottais niin paljoo tai sitten ja siis siitäki on ollu tavallaan hyötyy, et ku kuulee niit muiden kokemuksia, ni sit voi aina ajatella, että että vois olla vaik joku asia huonomminkin...”(Ä5.)

Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen kautta vanhemmat ovat saaneet vahvistusta omille ajatuksilleen vanhemmuudesta ja lapsen hoitoon liittyvistä kysymyksistä. Vanhemmat kokivat myös, että palveluihin osallistumisen kautta he ymmärsivät, että montaa muutakin vanhempaa mietityttävät samat kysymykset.

”Sit muil oli ihan samanlaisia ne tavallaan tuli tosiaan sellanen, et niinku ei ne muutkaa oo sen, kaikki ne miettii niit samoja kysymyksiä loppupeleissä ja pysty

tavallaan tosi monen niinku kokemuksii vaan niinku nyökyttelee ja samais-
tuu...”(Ä5.)

Haastattelujen tulosten perusteella haastatellut vanhemmat kokivat, että perhekeskus Maahisen työntekijöiltä on saatu yksilöityä tukea omaan vanhemmuuteen ja vanhemmuudessa jaksamiseen. Tulosten mukaan tukea on saatu muun muassa siihen, että itselleen täytyy välillä olla armollisempi ja, että kaikkea ei aina tarvitse jaksaa tai pystyä tekemään.

”Itse siinä pahimmassa tilanteessa on saanut sitten semmosta tota tukea ja vahvistusta silleen, että mun ei tarvii ihan jaksaa joka päivä, et just sitä semmosta itselleen armollisuutta, et sitä on tuettu, että ei sun ei, että ei oo pakko tsempata, et niin paljon, et saa välillä heittää kyllä rukkaset naulaan... kyl meillä tietysti et oon saanu kovasti tukea siihen jaksamiseen, ni tottakai ne vaikuttaa sit ihan kaikkeen sit kotona, koska mies on joutunu aika lailla kannattelemaan sitten sitä perhettä ja kaikkea, niin niin hän ei oo sit yksin joutunu kantamaan sitä koko taakkaa, et on sit saanu sieltä täältä henkilökunnalta apua...”(Ä8.)

Vertaistuki

Haastattelujen tulosten perusteella vanhemmat ovat saaneet perhekeskus Maahisen avoimien toimintojen kautta vertaistukea niin tutuilta kuin myös tuntemattomiltakin vanhemmilta ja sitä kautta he ovat saaneet tukea ja vahvistusta omaan vanhemmuuteen. Maahisen palveluihin osallistumisen kautta vanhemmat ovat saaneet uusia ystävyysuhteita, joita on ylläpidetty myös perhekeskus Maahisen ulkopuolella. Myös Maahisen avoimien kerhojen asiantuntijaluen-
tojen avulla vanhemmat ovat saaneet vinkkejä ja uusia ajatuksia kotona kokeiltaviksi.

”Saa sitte lapsiki tota sitä sosiaalista verkostoitumista ja itteki vertaistukea siitä, itse saa kyllä tuolta muita äitien kanssa ja tuttujen äitien kanssa ja tuntemattomien ja sitte kun siellä on niitä isiäkin, niin sekin on ihan loistavaa... Siis paljon uusia ystäviä, uusia mammaystäviä että Facebookissa ollaan vaihdettu kuulumisia ja käyty toistemme luona leikkimässä ja pidetty kaveri niinku leikkitreffit...”(Ä4.)

Vanhempien haastattelujen tuloksissa nousi esiin perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen vertaistuen merkitys, kun yhtäläiset ongelmat ja kysymykset koskettavat useaa vanhempaa. Tulosten mukaan haastateltujen vanhempien omaa vanhemmuutta vahvistaa se, että tiedostaa, ettei kamppaile yksin kysymysten äärellä. Vertaistukea estävänä seikkana sen sijaan haastattelujen tulosten perusteella voi toimia se, ettei täysin pääse sisään avoimen ryhmän

toimintaan, eikä sen vuoksi osallistu säännöllisesti palveluihin. Ulkopuolisuuden tunteelle ryhmässä saattaa syynä olla ikä verrattuna muiden ryhmäläisten ikään.

”Kylhän siinä sitä vertaistukee tavallaan ku, kun jutellaan niistä samoista ongelmista, huomaa, että muillakin on, ettei ole ainut, jolla on sit jotain yövalvomisia tai millon mitäkin missäkin kehitysvaiheessa on, mul oli ehkä se sitte tota koin, etten ehkä ihan siihen ryhmään päässy sisään, voi olla siitä, ku mä oon aika paljon vanhempi, kun useimmat, useimmat tota tän ikäsen lapsen äidit, niin niin vähäsen sellanen, et ehkä sen takia sit kuitenkin niin usein tulla käytyä...”(Ä6.)

Tulosten perusteella perhekeskus Maahisessa haastateltujen vanhempien vanhemmuutta on tuettu lapsen vauvavaiheessa vertaistuen avulla. Kun lapsi kasvaa, haastatellut vanhemmat kokevat saavansa tukea omaan vanhemmuuteensa enemmän lapsen mielekkään toiminnan ja viihtyvyyden kautta.

”Joo, ehkä se on se vertaistuki tai sit mä aattelen myös sitä, että lapsen kannalta sitä, et jotenki ehkä ku on jo, silloin ku lapset oli vauvoja, ni silloin mä ehkä aattelen, et se oli se vertaistuki... ni silloin ehkä enemmän semmosta vertaistuellista enemmän ku nyt, ku on taaperoikäsestä kyse... et must on kiva tulla, niin hän (lapsi) saa täällä tehdä ja hän tottuu niinku toimii vähäsen jo lapsiryhmässä ja on niinku leik on leikitään kavereiden kanssa ja sit on vähän jotain leipomista ja maalaamista, pääsee kokeilee kaikkee semmosta, niinku sitte, että tavallaan ehkä mä nyt ajattelen sitä taaperoperhetoimintaa ainaki semmose-na...”(Ä9.)

6.6 Kehittämistoiveet

Neljäntenä tutkimuskysymyksenäni oli miten vanhempi kokee, että perhekeskus Maahisen avoimet palvelut tulevaisuudessa voisivat mahdollisesti tukea ja vahvistaa vanhemmuutta vielä paremmin? Haastattelujen tuloksia esitellessäni olen jakanut haastatteluista saadut vastaukset alaotsikoihin, joita ovat: toiminta, tilat ja henkilökunta.

Toiminta

Haastateltujen vanhempien mielestä perhekeskus Maahisessa voisi järjestää enemmän toimintaa kesäisin, kun suurin osa muusta kerhotoiminnasta on kesälomalla. Kesäajan toiminnaksi ehdotettiin muun muassa Maahiseen ilmaista puistoruokailua, kuten esimerkiksi Helsingissä.

”No mä oon miettiny siis ylipäättään kesä, miten kesä hyödynnetään, kerhot ei oo toiminnassa, että että sitte taas tuolla Helsingissä, Helsingin puolella kesä-

sin on käyttäjinä nää tota niinkun siellä on puistoruokailut ja nää, mutta toimintaa on joka päivälle ja teemaa siihen kesään...”(Ä1.)

Tulosten perusteella haastatellut vanhemmat toivoivat perhekeskus Maahiseen iltatoimintaa joinakin kertoina viikossa. Tulosten mukaan vanhemmat toivoisivat myös Maahiseen toimintaa, joka olisi perheneuvolan ja avoimen toiminnan välimaastossa. Tällä tarkoitettiin toimintaa, jossa asiakas voisi halutessaan osallistua avoimeen toimintaan ja tarvittaessa keskustella kahden kesken työntekijän kanssa esimerkiksi jossakin rauhallisessa tilassa, ilman välikorvia. Tulosten mukaan tällaiseen palvelumuotoon olisi asiakkaan helpompaa hakeutua ja se voisi toimia varhaisen puuttumisen keinona. Toiveena olisi myös tulosten perusteella se, että Maahisen iso sisätila olisi käytettävissä, jotta lapset saisivat keskenään leikkiä ja vanhemmat juoda kahvia. Tätä perusteltiin sillä, että vanhemmat saattavat joskus olla niin väsyneitä, että haluavat vain istua rauhassa ja katsella, kun lapset leikkivät. Tällaisessa toiminnassa ei haastattelujen tulosten perusteella tarvitsisi olla mitään ohjattua toimintaa, mutta työntekijöiden olisi hyvä olla läsnä, jos asiakas kokisi tarvetta kahdenkeskeiselle keskustelulle.

”Jos toivomuksii saa esittää, niin joku kerta viikkoon niin iltajuttu ois tosi kiva... No tota, niin, ei varmaan nyt ihan ihan oikeeta perheneuvolatoimintaa ehkä oo mahiksii lisätä, mutta oisko sit joku välimuoto, jotenki mihin ois helppo hakeutua, mut mä en oo, must mä en jotenkin ite niin tota ja jotenkin en ehkä ryhmätoimintaa ite lähtis vaikka avoin oonkin ja tuolla avoimesti itekseen niinkun puhunu, mutta tota kyl mä tommosii asioita ruotisin mieluummin kahdenkesken jonkun kanssa, mut et oisko sit joku välimuoto, niinku ei minkään ja perheneuvolan välillä... kuitenkin aika monet äidit tuntuu olevan pienten lasten kans niin väsyneitä ja sit tiltissä, et se on oikeesti ihan kiva vaan istuu ja juoda kahvii ja kattoo, kun lapset leikkii ja jutella siitä, kuka on nukkunut vähiten...”(Ä2.)

Haastattelujen tuloksissa haastatelluilta vanhemmilta nousi esiin toive vauvajumpan tai vauvavapilateksen järjestämisestä perhekeskus Maahisen isossa sisätilassa.

”Mul tuli mieleen ekaks jotain tääl ei taida...jotain liikuntaa, pystyiskö tos salissa järkkään esim ku se on aika iso tila jotain mihin sit vois ottaa vauvan mukaan... se vois olla ihan hyvä...koska toi mä kävin Helsingissä yhes tällönen kans joku äiti- vauvakeskus, siel oli jotain vauvavapilatesta niin kuulosti hauskalta...”(Ä2.)

Haastatellut vanhemmat ovat olleet tulosten mukaan pettyneitä perhekeskus Maahisen Maahismusatuokion siirtymiseen perhekeskus Pollen toimintatiloihin. Tulosten mukaan myös Maa-

hiseen toivottaisiin musiikkituokioita. Tulosten mukaan toiveena olisi myös isäillat, joita nykyisin liian harvoin järjestetään. Toiveissa olisi myös tulosten mukaan vanhempien yhteinen toiminta, esimerkiksi parisuhdeillat molemmille vanhemmille, joko lapsen kanssa tai ilman. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että lapsille usein järjestetään toimintaa, mutta erillistä toimintaa vanhemmille ei ole.

”Ollaan käyty siellä Maahismusassa aina silloin tällöin, mikä oli täällä torstaisin ja olemme todella pettyneitä siihen, et se on vaihtunu sinne Polleen... Noit isäiltoja vois olla enemmän, koska niit ei oo ku pari kolme kertaa vuodessa ja mun mielestä isillekki pitäis olla enemmän ku äideille...Et semmosii niinku parisuhde- iltoja silleen, että joko lapsi mukaan tai ilman lasta, että lapselle on sit se oma leikkitala, missä se voi leikkiä ja sitte vanhemmat voi kuunnella sitte, että ku he kuitenkin näkee sen, missä se on...”(Ä3.)

Tulosten mukaan haastatellut vanhemmat ovat kokeneet kerhojen ryhmäkoot välillä liian suuriksi ajatellen keskustelujen toteutumista alustetun aiheen mukaisesti. Tulosten perusteella myös kysymykset, joiden avulla työntekijät keskustelua herättävät, ovat olleet liian korkealentoisia. Tulosten mukaan kysymysten asettelu toisella tavalla saattaisi herättää enemmän keskustelua.

”Joskus on esim. ongelma ollu se, et on vaikka ryhmäkoko on liian iso ainakun joku keskusteluaihe, ni sitte on ollu, se on ollu hankalaa se tavallaan se keskustelun toteutuminen, koska se ei niinku se keskustelu liian isolla porukalla vaan toimi... Joskus vähän myös ne, vaikka mitä heitetään ne kysymyksii vanhemmille, niin ne on aika korkealentosia, mutta ehkä jos ne sanottais vähän toisella tavalla, ni sitte ne vois niinku herättää enemmänki keskustelua...”(Ä4.)

Tulosten perusteella haastatellut vanhemmat eivät olleet varmoja, järjestetäänkö perhekeskus Maahisessa ohjattua toimintaa yli yksivuotiaille. Tulosten mukaan yli yksivuotiaille lapsille ja vanhemmille suunnattu toiminta olisi tarpeellista, jos vanhempi tarvitsisi keskustelu- tai muuta tukea.

”Mä en tiedä, onks täällä, mä en oo nyt ottanu selvää, et just nyt tälle niinku päälle yks vuotiaalle, onks täällä heille sit sellasta ohjattuu toimintaa...voi olla, että onkin, mä en vaan tosiaan oo vielä päässyt niin pitkälle, et oisin kattonu, mut semmonenki vois olla ihan kiva... Et jos nyt oikeesti tarvis niinku keskusteluapuu tai semmost tukee, niin oisko täällä semmosta mahdollista vai meneeks se sitte niinku tuolta muuta reittiä...”(Ä5.)

Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että haastatellut vanhemmat toivoisivat perhekeskus Maahisessa järjestettävän perhevalmennuksen loputtua säännölliset tapaamiset perhevalmennukseen yhtäaikaisesti osallistuneiden perheiden kesken. Tulosten mukaan vastasyntyneen kanssa voi viedä pitkänkin aikaa, ennen kuin päivärytmi saadaan toimimaan ja tämä saattaa estää joidenkin osallistumisen perhevalmennuksen ryhmiin, vaikka halukkuutta lapsen syntymän jälkeen niihin osallistumiseksi olisikin. Tulosten mukaan perhevalmennuksen jälkeen tapahtuvasta toiminnasta esimerkkinä voisi olla kerran viikossa tapahtuva ryhmäkokoon tuminen, jossa olisi asiantuntijaluennonjoita alustamassa ajankohtaisesta lapseen liittyvästä asiasta.

”Toivois, että mä en tiedä, voiks se sit enää olla nimellä perhevalmennus tai jotain, mut et tavallaan jotkut tapaamiset vois jatkuu koko vuoden esimerkiksi tai sillee jotenki, et en ei olis siin kevääll, et ne jotka jaksaa, nin tulee, et tota mä luulen, et monilla saattaa kestää se rytmiin pääseminen...Joensuussa järjestettiin tällösi niinku tiistaituokioita, eli siel oli aina jostain ööö lapsiin koskevasta mielenkiintosest ajankohtasest joku ulkopuolinen ihminen luennoimassa ööö semmosessa isommassa ruokatilassa ja sinne ei tarvinnu ilmottautuu etukäteen, et siel vaan kiersi sit lista ja se kesti semmosen siin oli varattu pari tuntii, mut oli semmonen tunti puoltoista ja siks ajaks nii ämm paikalliset sosionomi- opiskelijat oli varattu hoitaa niinku lapset...”(Ä7.)

Tulosten mukaan haastatellut vanhemmat toivoisivat, että perhekeskus Maahisessa voitaisiin järjestää päivittäin ohjattua toimintaa, esimerkiksi askartelua. Tulosten perusteella Maahisen askartelutuokiot ovat yleensä niin täynnä, etteivät kaikki halukkaat mukaan pääse. Päivittäiset askartelutuokiot Maahisessa voisivat tulosten mukaan edesauttaa sitä, että kun askartelupäiviä olisi usein, olisi niissä todennäköisimmin myös vähemmän osanottajia kertaa kohden. Haastattelujen tulosten mukaan toiveena olisi, että Maahisessa olisi jatkuvasti läsnä henkilökuntaa, joka suunnittelisi ja ohjaisi toimintaa.

”Mä en oo koskaan osunu tänne silleen, et olis jotain askartelua tai sellasta ohjattua toimintaa päivisin tai sit jos on, niin ne on aina niin täynnä väkeä, että se, jos sitä olis jatkuvasti, olis vaikka joka päivä jotain pientä, niin olisko se semmosta vähän niinku hallitumpaa se oleminen... täällä vois mun mielest kansa olla sellasta, et olis henkilökuntaa, joka olis läsnä, ohjais, suunnittelis tekemistä ja sit siihen saa joko valita osallistuuko taiko eikö, koska sit jos on joku konsertti tai muut, niin ne on ihan tupaten täynnä kaikki paikat...”(Ä8.)

Tulosten perusteella haastateltuja vanhempia mietitytti se, miten perhekeskus Maahisen toimintaan saataisiin mukaan sellaisia äitejä, joilla ei esimerkiksi Maahisen kerhotoiminnassa ole yhtään entuudestaan tuttuja äitejä. Tulosten perusteella kysymyksiä herätti myös se, miten

aiemmin Maahisen toimintaan osallistumattomat saataisiin tuntemaan olonsa tervetulleeksi kerhotoimintoihin missä vaiheessa vuotta tahansa. Haastattelujen tulosten perusteella Maahiseen toivottiin myös lapsiparkkitoimintaa, jotta lapsien siirtyminen kotihoidosta esimerkiksi päivähoitopalvelujen pariin kävisi sujuvammin.

”Sit mä aina välillä mieti sitä, että miten tämmöses toiminnassa ois sais sitte semmosia, jotka semmosia äitejä, jotka ei ehkä viel oo tuttuja, eivät oo käyneet silloin ja heti alust lähtien ehkä saaneet tuttuja, jos aattelee nyt vaik taa-peroikäsii ja Taaperokerhoon ja näin, että et heil olis niinku semmonen olo tulla tänne, että tääl ei oo kaikki jo tunne toisiansa ja oo niinku jo semmosia, vaan, että tänne voi yhtälailla tulla ihan kesken kauden, että ja ja että ois helppo tulla, et miten ne tavallaan ne asiakkaat tavottais ja miten sit heil kans olis sellanen olo tulla...Keravalla oli niinku lapsiparkkia, et pysty harjottelemaan, et jos vanhemmat oli palaamas töihin ja ei ollu esimerkiks paljoo ollu verkostoo, et lapsi ei oo hoidossa ollu pahemmin koskaan, ni pysty harjottelemaan sillä, että jätti sinne...”(Ä9.)

Tilat

Haastateltujen vanhempien vastausten perusteella perhekeskus Maahisen niin sisä- kuin myös ulko toimintatiloihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Sisätiloissa ison salin käyttömahdollisuuksia toivottiin laajennettavan siten, että tila olisi useimmin käytössä vapaasti. Tulosten mukaan joskus pihakäyttäjien tilan koettiin olevan liian pieni asiakasmäärään nähden, varsinkin talviaikaan pihakäyttäjien tila koettiin olevan usealle ihmiselle samanaikaisesti liian pieni ja tilojen ahtaus saattoi tulosten mukaan vaikuttaa siihen, että vanhemmat jättävät kokonaan tulematta Maahiseen. Myöskin syöttötuoleja pihakäyttäjien tilassa koettiin olevan liian vähän.

”Maahisessa sen on niinku just ja just riittävä tai se on ihan niinku ok mun mielest se sisätila, piha on tosi tilava ja kiva, siellä isommatki lapset pääsee juoksee...”(Ä1.)

”Mä ymmärrän, et kerhotoimintaa pitää tietysti olla, mutta kaikenmaailman ryhmiä ja muita oli niin hirveesti, et toi iso puoli ei oo koskaan käytössä, et mä jäin silloin jossain vaiheessa sit täältä vekka ja tiedän muitakin, koska toi ite se nyt vanhemmuuteen ei suoranaisesti liity, mut että, et se niinku en mä tiedä, kyl mä uskon, et jos tukee tarvitsee, niin tälläsistäkin kaikista on hyöty enemmänkin kuin se, et sä jätät kotiin jos nyt vaik oot masentunut tai muuta, mut et toi tila on aika rajallinen, tää ei nyt suoraan liity tohon, mut tiedän ihmisiin, jotka on jääny jääny tulematta sen takii, et talvella tossa on niinku liikaa

porukkaa, mutta ei se nyt ehkä ihan suoraan vanhemmuuden tukemist oo, mut et sais palvelujen piiriin ihmisiä mahdollisimman helposti...”(Ä2.)

”Pihakäyttäjien tila, no ehkä se vois olla vähän isompi, enemmän syöttötuoleja...”(Ä7.)

Haastattelujen tulosten mukaan haastatellut vanhemmat ovat joskus havainneet perhekeskus Maahisen sisätiloissa rikkinäisiä leluja. Tätä ei kuitenkaan tulosten mukaan koettu niinkään häiritsevänä, vaan pikemminkin resurssikysymyksenä siitä, kuinka henkilökunnalla on aikaa pitää huolta lelujen turvallisuudesta.

”Mut joskus ehkä jotain rikkinäistä (leluja), mut sekin on, ku on paljon käyttäjiä ja muuta ni niitä seurata tavallaan semmosta...”(Ä9.)

Haastatellut vanhemmat nostivat esiin perhekeskus Maahisen piha- alueen keinut, joita pidettiin epäkäytännöllisinä. Esimerkkinä mainittiin vauvakeinut, joissa tulosten mukaan lapsen kengät jäävät keinuun kiinni ja lasta on hankalaa saada niistä nostettua ylös. Tulosten mukaan myös toivottiin, että Maahisen piha- alueelle hankittaisiin pienemmille lapsille tarkoitettuja leikkivälineitä, kuten liukumäki ja kiipeilyteline. Toiveena oli tulosten mukaan liukumäkien ympärille EU- direktiivien mukaisia pehmusteita nykyisen hiekan sijasta. Yhtenä toiveena tulosten mukaan oli myös Maahisen sisätilan aulaan lukollinen lääkekaappi, joihin asiakkailla olisi tarvittaessa vapaa pääsy.

”Tääl on tosi huonot noi keinut, et niistä vois ottaa niinku parantamisen varaa... ..ois tommosille pienemmille ois vähän enemmän jotain... semmosta parannettavaa tänne pihalle, että enemmän jotain pienempää liukumäkeä ja pienempää kiipeilytelinettä ja sellasta...Ainut mikä harmittaa siinä mielessä, ettei oo lääkekaappii sillee niinku lähistöllä, että pystyis itte mennä ettei aina tarttis välttämättä, jos on henkilökunnalla joku kokous päällä tai jotain muuta tuolla ja ne on yleensä aina tuolla toisessa päässä taloo, et niitä on välillä ne ei kuule sitte tai nää muuta, ku sen et lapset tulee itkeen sisään ja verta valuvana, niinku meillä nyt tapahtu viime viikolla ja poski auki toissa viikolla ja muuta, että niinku, että ois helpompi, että se lääkekaappi olis esimerkiks tossa aulassa ja siin ois avain, et saat sen verran korkeella, et lapset ei yletä siihen...”(Ä4.)

Tuloksissa haastatellut vanhemmat nostivat esiin toiveen siitä, että perhekeskus Maahisen tiloja voitaisi vuokrata ilta- ja viikonloppukäyttöön yksityisille ihmisille.

”Pystyskö näitä tiloja käyttää vielä enemmän ihan sellaseen niinku vapaaseen olemiseen, että toki sitte henkilökuntaan semmosia resursseja vaatis sitte lisää, mutta...että ei taideta yksityisihmisille vuokrata tätä näitä tiloja, et esimerkiksi synttäreitä tai sellasia voi järjestää, niin ni mun mielestä ehkä sellaseen, sellaseen vielä enemmän että kannattas koittaa panostaa...”(Ä8.)

Henkilökunta

Haastattelujen tuloksissa nousi esiin, että haastatellut vanhemmat toivoisivat perhekeskus Maahisen henkilökunnan olevan enemmän läsnä ja saatavilla asiakkaita varten avoimissa palveluissa ja etenkin Maahisen piha- alueella ja pihakäyttäjien tiloissa.

”Mun mielestä siellä pitäis olla henkilökunta käytettävissä enemmän, enempi näkyvillä...”(Ä1.)

”Ehkä he (henkilökunta) vois tos vapaasti olla läsnä enemmän, se vois olla se...”(Ä2.)

”Sitä mä toivoisin, et henkilökunta ois vielä enemmän läsnä tuolla avoimella puolella... se ois kiva, et he olis tuolla tuolla pihalla tai tai pyörisivät tos kahvitilassa tai... pitäskö niitä henkilökuntaa sit olla vähän enemmän, että tota olis olis vielä, että he näkisi että he olisivat ehkä tossa pihakäyttäjille ja muillekki vähän enemmän näkyviä...”(Ä3.)

Tulosten perusteella haastatelluille vanhemmille on jäänyt epäselväksi perustiedot perhekeskus Maahisen henkilökunnasta, kuten heidän nimensä, ammattinimikkeensä ja koulutustautansa. Tulosten mukaan Maahisessa järjestettävissä perhekerhoissa pitäisi henkilökunnan tarkemmin kertoa kerhon sisällöistä, tarkoituksesta ja yhteisistä säännöistä kerhokokoonantumisten ajaksi. Tulosten perusteella toivottaisiin, että henkilökunnalla olisi henkilökohtaisempi ote asiakkaita kohtaan. Tulosten mukaan toisinaan on myös vanhempien kesken epäilty kerhojen ohjaajien mielenkiintoa omaa työtään kohtaan.

”Mun täytyy sanoa, et mulle on jääny tää henkilökunta tosi epäselväks... nii ne ois esitelly ne ihmiset itsensä, et ketä ne on ja mitä niinku, onks ne lastentarhanopettajii vai lastenohjaajii vai ketä... ja mikä tän tän Taaperokerhon niinku funktio on ja ja tavalliset säännöt, ettei tartte ilmottautuu, semmoset ihan perusjuttuu...niin ni tota kyl siel vois olla vähän semmonen henkilökohtasempi ote kävijöihin ja kyl siel aina tervehditään ja mä just puhuin sen mun kaverin kaa, et välil on tullu semmonen olo, et kiinnostaako niit ohjaajii suoraan sanoen ihan hirveesti, että etten oo ollu yksin tän ajatuksen kans, et itsellä on aika

niinku matalat toiveet ja odotukset ja en oo semmonen, et minua pitäis tässä nyt hirveesti huomioida... jotain semmosta niinku tavallaan ollaan jotenki lähempänä ihmistä ja perhettä ja sillälaila, niin semmosta kaipais ehkä enemmän...”(Ä7.)

Haastatellut vanhemmat toivoisivat perhekeskus Maahisen henkilökunnalta lisää paneutumista asiakkaiden vastaanottamiseen.

”Mä koen sen sellasen niinku vastaanoton siihen niinku ja sen niinku isona asiana ja ja yleensäkin, et se on ehkä semmonen, mihin siihen voi panostaa liikaaki, mut tavallaan se, että, että tota et ei tuu semmost niinku ylikään ampuvaa se toiminta tietenkään, ei sekään oo, mutta se, että se ois semmosta luonnollista ja semmosta, se on iso asia, millä niinku sanoin äsken, millä tunteel tänne tulee tää on niinku semmonen matalan kynnyksen toiminta ja ku on avointa...”(Ä9.)

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa pohdin opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä ja peilaan niitä saatuihin tuloksiin sekä opinnäytetyöni alussa esittelemääni teoriaan. Johtopäätöksiä tehdessäni lähtökohtana pidin perhekeskustoiminnan yhtä tavoitetta, joka Mäkilän ja Meritien (2015) mukaan on lasten hyvinvoinnin edistäminen vanhemmuutta tukemalla ja vahvistamalla. Näin ollen johtopäätöksissä keskityn vanhemmilta saatuihin tuloksiin liittyen heidän kokemuksiinsa omasta vanhemmuudesta sekä vanhemmuutensa tukemisesta ja vahvistamisesta perhekeskus Maahisen avoimissa palveluissa. Tutkimuskysymyksilläni hain vastausta siihen, miten asiakkaat kokevat hyvän vanhemmuuden, miten he kokevat vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen, miten he kokevat perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen tukeneen tai vahvistaneen heidän omaa vanhemmuuttaan ja miten he kokevat, että perhekeskus Maahisen avoimet palvelut tulevaisuudessa voisivat mahdollisesti tukea ja vahvistaa vanhemmuutta vielä paremmin?

7.1 Vanhemmuus ei ole yksiselitteistä

Viitaten ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni liittyen vanhempien kokemuksiin hyvästä vanhemmuudesta, vanhempien haastatteluista käy ilmi, että yksiselitteistä vastausta tai selitystä hyvälle vanhemmuudelle ei ole olemassa. Jokainen vanhempi käsittää hyvän vanhemmuuden yksilöllisesti ja näin ollen saattaa oman lapsen kasvatuksessa painottaa eri tekijöitä kuin esimerkiksi joku toinen vanhempi. Haastatellut äidit toivat esiin hyvään vanhemmuuteen kuuluvan tunteiden, vanhemmuuden sisällön, rajojen asettamisen sekä itsestään huolehtimisen.

Hyvän vanhemmuuden tunteisiin kuuluu rakastaminen, välittäminen ja huolehtiminen. Tärkeänä pidetään myös sitä, että lapselle tulisi vanhemmastaan turvallinen olo. Turvallisuuteen liittyy myös lapsen hyväksyminen sellaisenaan kuin hän on. On tärkeää, että lapsi luottaa vanhempansa siten, että hän voi kokea turvalliseksi jakaa vaikeitakin asioita vanhempansa kanssa. Lapsen ei myöskään pitäisi omilla suorituksillaan ansaita vanhempansa rakkautta, vaan vanhemman tulisi rakastaa lastaan ehdoitta ja pyyteettömästi.

Varhainen vuorovaikutus on äidin ja vauvan suhteen syntymisen kivijalkoja. Siltalan (2003, 270- 271) mukaan vanhempien ei- tiedostetut varhaiset sisäiset mielikuvat elävöityvät vauvan kanssa varhaisessa vuorovaikutuksessa ollessaan. Varhaislapsuuden hyvät ja huonot kokemukset, joita vanhempien omassa varhaislapsuudessa on ollut, saattavat välittyä vauvan ja äidin ruumiillisessa dialogissa muun muassa eleiden, ilmeiden, liikkeiden, kosketuksen, katseiden, rytmien ja äänensävyjen muodossa. Näitä muotoja ei yleensä muisteta symbolisen muistin, vaan ruumiin muistin avulla ja niihin sisältyy sekä hyviä että vaikeitakin kokemuksia. Joissain tilanteissa nämä menneisyydessä tapahtuneet asiat saattavat nousta pintaan ja äidin ja vauvan vuorovaikutusta alkavatkin säädellä äitiä haavoittaneet hetket hänen omassa varhaisessa vuorovaikutuksessaan. Jos nämä menneisyydessä tapahtuneet haavat alkavat ottaa pysyvän paikkansa varhaisen vuorovaikutuksen tilanteissa oman lapsen kanssa, saattavat ne horjuttaa varhaista vuorovaikutusta juuri tällä hetkellä ja jättää ahdistavia ruumiillisia muistijälkiä taas uudelle sukupolvelle. Myös Kivijärvi (2003, 258) kirjoittaa artikkelissaan, että äidin herkkyyden pysyvyyteen ja muuttumiseen, lapsen tarpeita ajatellen, vaikuttavat äidin kokemat vaikeudet ja toisilta ihmisiltä saatu sosiaalinen tuki.

Hyvän vanhemmuuden sisältöön kuuluu lapsen kasvatuksessa johdonmukaisuus, turvallisenä aikuisena lapselle toimimisen, lapselle läsnä olemisen, kuuntelemisen ja armollisuuden itseä kohtaan. Hyvä vanhempi tarjoaa lapselle päiviin sisältöä, muun muassa liikkumisen ja sosiaalisten taitojen harjoittelun muodossa. Hyvään vanhemmuuteen kuuluu lapsen arkipäivän taitojen harjoittelu ja niihin opettaminen. Hyvään vanhemmuuteen kuuluu myös lapsen perustarpeiden tyydyttäminen. Yksi tärkeä osa hyvää vanhemmuutta on lapsen kanssa yhdessä tekeminen. Lapsen ja vanhemman yhteinen tekeminen ei tarvitse olla arkipäivän asioita ihmeellisempää, eikä sen tarvitse maksaa maltaita.

Hyvään vanhemmuuteen kuuluu rajojen asettaminen lapselle ja yhdessä sovituista asioista kiinni pitäminen. Rajojen asettamiseen kuuluu myös kurin ja järjestyksen ylläpitäminen nimenomaan vanhemman taholta. Yhtälailta hyvään vanhemmuuteen kuuluu rajojen, kurin ja järjestyksen ylläpitäminen, koska niiden avulla lapsi oppii tunnistamaan oikein ja väärin tekemisen eron. Rajojen asettaminen lapselle on pitkäjänteistä työtä ja vaatii tekijältään kärsivällisyyttä ja johdonmukaisuutta. Vanhempi ei voi toisena päivänä antaa periksi lapselle tie-

tyssä asiassa ja toisena päivänä kieltää lasta saman asian tiimoilta. Tällöin saatetaan hämentää lasta, eikä hän loppupeleissä ymmärrä, mikä on oikein ja mikä väärin.

Hyvään vanhemmuuteen kuuluu itsestä ja parisuhteesta huolehtiminen. Avun pyytäminen, armollisuus itseään kohtaan ja omien voimavarojen tunnistaminen on osa hyvää vanhemmuutta. Ollakseen hyvä vanhempi, tulee myös vanhemman oma hyvinvointi ja jaksaminen ottaa huomioon. Hyvää vanhemmuutta edistävänä tekijänä toimii myös se, että vanhemman ei tarvitse esittää muuta kuin mitä hän oikeasti on ja miltä hänestä oikeasti tuntuu. Sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen, mukaan lukien parisuhde auttavat jaksamaan omassa vanhemmuudessa ja näin ollen edistävät hyvää vanhemmuutta. Hyvässä vanhemmuudessa ei tarvitse tähdätä täydelliseen suoritukseen, vaan siihen, mikä on jokaisen yksilön mielestä riittävän hyvää vanhemmuutta.

Vanhempien haastattelujen tulokset liittyen hyvään vanhemmuuteen ovat hyvin samankaltaisia kuten opinnäytetyöni alussa esittelemäni teoriatieto hyvästä vanhemmuudesta (Keränen, Rönkä & Stiller 2001.). Yksilöhaastatteluista saaduista tuloksista voidaan päätellä, että hyvä vanhemmuus koostuu useasta eri tekijästä ja, että jokainen vanhempi yrittää olla omalle lapselleen riittävän hyvä vanhempi. Kuten Kristeri (2002) totesi, on vanhemmuus kasvutapahtuma. Näin ollen voidaan päätellä, että hyvä ja riittävä vanhemmuus kasvaa ja kehittyy lapsen kasvun ja kehityksen myötä.

Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen tarkoittaa sitä, että vanhemmasta ja hänen asioistaan ollaan aidosti kiinnostuneita, hänestä kokonaisvaltaisesti välitetään, hänelle tarjotaan konkreettista tietoa eri palveluista ja hänelle annetaan mahdollisuus keskusteluun asiantuntijan kanssa. Konkreettinen paikka, jonne voi mennä viettämään lasten kanssa päivää, esimerkiksi perhekeskus, tukee ja vahvistaa vanhemmuutta muun muassa vanhemman oman jaksamisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kautta.

Silvén (2010, 17) tuo kirjoituksessaan esiin Bakermans- Kranenburg, van IJzendoorn ja Juffer (2003) tutkimuksen vauvaperheiden tukemis- ja hoitotyön vaikuttavuudesta. Heidän mukaansa mahdollisuudet perheiden tukemiseen lisääntyvät, kun työntekijä perheiden auttamistyössä pitää mielessään seuraavat seikat. Ensinnäkin työntekijän tulee tukea vanhemman käyttäytymistä, esimerkiksi keskustelu äitiydestä ei välttämättä asiakkaalle riitä. Toiseksi työntekijän tulee tukea perheen kumpaakin vanhempaa, ei ainoastaan äitiä tai isää. Kolmantena työntekijän tulee muistaa, että myös lyhytkestoisella tuella voidaan aikaansaada tuloksia: tehokkaan tuen ei aina tarvitse kestää pitkän aikaa. Neljäntenä seikkana työntekijän tulee muistaa, että perheiden tukemistyöstä hyötyvät monenlaiset perheet, jopa ne, joilla on jo olemassaolevia voimavaroja. Viidentenä seikkana tulee pitää mielessä, että myöhässäkin tullut tuki on parempi, kuin ei tukea ollenkaan.

7.2 Vanhemmuuden vahvistuminen on kokonaisvaltaista

Opinnäytetyöni toisena tutkimuskysymyksenä oli, miten vanhemmat kokevat vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen. Vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana tekijänä toimi vertaistuki niin äitiä kuin myös lasta ajatellen. Erityisesti silloin, kun oma vanhemmuus on epäilyttänyt tai herättänyt kysymyksiä, on vertaistuki vahvistanut tai tukenut vanhemman omaa vanhemmuutta. Myös työntekijöiden kannustus ja keskustelutuki vanhemman omasta itsestä huolehtimiseen on koettu vanhemmuutta tukevaksi tekijäksi. Vertaistukiryhmistä saatu tieto liittyen lapsen kasvuun ja kehitykseen on ollut tärkeää ja vanhemmuutta tukevaa, varsinkin kun kyseessä on ollut ensimmäinen lapsi. Erilaiset ammatilliset tukitoimenpiteet on myös koettu vanhemmuutta tukevaksi ja vahvistavaksi, mutta palveluiden piiriin on erikseen täytynyt osata asiakkaan itsensä hakeutua.

Kuten Rönkä ja Kinnunen (2002) ovat kirjoittaneet, nykypäivän vanhemmat saattavat elää ristikkäisten odotusten maailmassa. Ympäritä tulee paljon ohjeita ja neuvoja ja vanhemmat saattavat hämmentyä siitä, miten omaa lasta tulisi kasvattaa. Tästä onkin kyse vanhemmuuden tukemisessa ja vahvistamisessa: vanhemmuuden vahvistuessa vanhempi osaa luottaa omaan arviointikykyynsä enemmän ja uskaltaa tehdä tarvittaessa itsenäisiä päätöksiä lapsen kasvatuksen suhteen.

Äidin tai isän omaa vanhemmuutta tukiessa voidaan liikkeelle lähteä siitä, että selvitetään, millaisia tukiverkostoja vanhemmalla voisi olla käytettävissään. Yhteisöllisellä kasvatuksella tarkoitetaan sitä, että vanhemmuutta vahvistetaan tukiverkoston avulla, jolla ehkäistään nuorten ja lasten syrjäytymistä, erityistoimenpiteiden tarvetta ja ilkivaltaa. Lähiyhteisön perheelle voivat muodostaa esimerkiksi koulut, päiväkodit, kunnan sosiaali-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi, seurakunta ja harrastepiirit. Lähtökohtana on siis tukea toisia ja samalla saada itsekin tukea. Pyrkimyksenä on se, ettei yhtäkään lasta tai aikuista jätetä yksin. (Airola & Tarsalainen 2003, 41)

Myös esimerkiksi Viinikka, Sourander ja Oksanen (2014, 125) ovat artikkelissaan tutkineet perheryhmiin hakeutumisen syitä. Heidän mukaansa yhtenä tärkeimpänä syynä ryhmään hakeutumiseen on sosiaalisen vertaisverkoston vahvistaminen. Viinikan, Souranderin ja Oksasen mukaan vanhemmat kaipaavat lähelleen muita samassa elämäntilanteessa olevia äitejä ja isejä, joiden kanssa he voivat jakaa arjen kokemuksia.

Vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana tekijänä toimii vanhemmuuden roolin käsittelemisen, erityisesti tilanteissa, joissa kyseessä on perheen ensimmäinen lapsi. Tällöin vanhemmuuden rooli on vanhemmalle uusi rooli, eikä esimerkiksi nainen ole enää pelkästään nainen

vaan myös äiti. Naisen ja äidin roolin yhteensovittaminen parisuhdetta ajatellen on vanhemmuutta tukeva ja vahvistava tekijä. Tukemalla vanhempien omia voimavaroja ja parisuhdetta, tuetaan ja vahvistetaan samalla myös vanhemmuutta.

Vanhemmuuden vahvistuminen näkyy vanhemmassa siten, että hänellä itsellään on hyvä olla. Vanhemmuuden vahvistumisen kautta arkea jaksaa paremmin eikä vanhempi välttämättä tarvitse niin paljoa ulkopuolisten apua, kun hän tietää pärjäävänsä hyvin myös itse. Vanhemmuuden vahvistuessa, vanhempi pystyy huolehtimaan lapsesta, kotitöistä ja parisuhteesta sekä pystyy luottamaan omiin taitoihinsa. Omiin taitoihin luottaminen on kuitenkin aina yksilöllistä, koska ihmiset ovat erilaisia ja toiset ovat vahvempia pärjäämään omillaan ja toiset herkempiä pyytämään apua.

Haastateltujen vanhempien mukaan vanhemmuuden vahvistuessa vanhempi osaa luottaa omaan arviointikykyynsä paremmin. Näin ollen hän ei ole muiden vietävissä, eikä ole epävarma omasta vanhemmuudestaan. Tällöin hän myös pystyy ottamaan vastaan ulkopuolelta tulevista neuvoista vastaan ne, mitkä hän itse vanhempana kokee merkityksellisiksi. Haastateltujen tulosten mukaan vahva vanhempi tietää olevansa lapsen äiti tai isä ja tietää, mikä juuri hänen lapselleen on parasta.

Vanhemmuuden vahvistamiseen liittyy myös tasavertainen ja joustava kumppanuus, joka vahvistaa niin koko perhettä mutta myös parisuhdetta. Antamalla aikaa toisen vanhemman omien asioiden hoitamiseen, aikaa toisilleen pariskuntana ja aikaa myös koko perheen yhdessä tekemiseen, vahvistetaan ja tuetaan vanhemmuutta.

7.3 Odotukset palveluilta ja niiden toteutuminen

Kolmantena teemana yksilöhaastatteluissa nousi esiin asiakkaiden motiivit hakeutua perhekeskus Maahisen palveluihin ja mahdolliset odotukset palveluilta. Tämän lisäksi kolmantena tutkimuskysymyksenäni oli, miten vanhemmat ovat kokeneet perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen tukeneen ja vahvistaneen heidän omaa vanhemmuuttaan. Valtaosa (kuusi haastateltua) opinnäytetyöhön haastatelluista olivat hakeutunut perhekeskus Maahisen palveluihin perhevalmennuksen kautta, odottaessaan ensimmäistä lastaan. Maahiseen hakeuduttiin myös siksi, että vanhemmat ovat toivoneet Maahisesta löytyvän kontakteja muihin lapsiperheisiin ja omille lapsille seuraa muista lapsista. Samalla myös mielekkään sisällön saaminen lapsiperheen päivään tuli esiin odotuksissa. Yhtenä syynä Maahiseen palveluihin hakeutumiseen oli myös se, että äidit halusivat tulla lastensa kanssa viettämään aikaa ja juomaan kahvia. Joissain tapauksissa Maahisen palveluihin oli hakeuduttu myös siksi, että perheen vanhin lapsi osallistui perhekeskus Maahisen varhaiskasvatuskerhotoimintaan.

Äidit, jotka olivat osallistuneet perhekeskus Maahisessa järjestettyyn perhevalmennukseen, odottivat saavansa sieltä tietoa ja tukea omaan vanhemmuuteensa. Heidän odotuksensa johduivat pitkälti siitä, että heistä oli ensimmäistä kertaa elämässään tulossa äitejä, vanhempia ja he halusivat saada perhevalmennuksesta vahvistusta omaan vanhemmuuteensa. Perhevalmennusryhmästä toivottiin saavan vertaistukea, muiden samassa elämäntilanteessa olevien kokemuksia vauvan kanssa toimimisesta ja mahdollisia uusia ystävyys-suhteita etenkin siinä vaiheessa, jos äiti ei pitkään ollut Järvenpäässä asunut. Perhevalmennusryhmästä haluttiin saada myös konkreettista tietoa kaupungin ja seurakunnan järjestämistä palveluista.

Viinikka, Sourander ja Oksanen (2014, 126) kirjoittavat artikkelissaan monien perheryhmään osallistuvien vanhempien kuvailleen ensimmäisen lapsen saantia suureksi mullistukseksi omassa elämässään. Vauvaan tutustuminen, perhe-elämän aloittaminen ja uuteen elämänvaiheeseen siirtyminen herättävät heidän mukaansa paljon kysymyksiä, epävarmuutta ja huolta. Uudessa elämäntilanteessa, ensimmäisen lapsen kanssa kaivataan monenlaista tukea.

Vanhempien odotukset liittyen perhekeskus Maahisen avoimiin palveluihin ovat hyvin samankaltaisia kuin Koistinen (2013) on tutkimuksessaan todennut. Koistisen (2013, 41) tutkimuksen mukaan perhekeskus Maahisen avoimiin palveluihin hakeutuneet äidit odottivat saavansa Maahisesta vertaistukea, sosiaalisia suhteita, tukea kotiäitiydelle, virikkeitä lapsille ja tukea omaan yleiseen jaksamiseen.

Haarasan (2012, 55) tutkimuksen mukaan vanhempien perheryhmiin liittyvien odotusten toteutumista edistävät ryhmän ilmapiiri, ohjaajat, toiset ryhmänjäsenet, ryhmän koko, ryhmän sisältö ja käytettävissä olevat tilat. Odotuksia estäviä tekijöitä ovat Haarasan mukaan vanhempiin itseensä liittyvät tekijät, kuten kiire, asenne, huolet ja oma arkuus. Lisäksi jonkin verran odotuksia estää lapset, ryhmätilat, ryhmädynamiikka ja ryhmälle varattu aika.

Perhekeskus Maahisen avoimet palvelut ovat yksi väylä rakentaa omaa vanhemmuutta muun muassa muiden vanhempien sekä asiantuntijoiden kanssa käytyjen avointen tai yksilöllisten keskustelujen avulla. Avoimien kerhojen kautta vanhemmat ovat saaneet mahdollisuuden tavata samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia, jolloin vertaistuen saaminen tukee omaa vanhemmuutta.

Haastatteluista saadut tulokset liittyen vertaistukeen ovat hyvin samankaltaisia, kuin Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos (2015) on esittänyt. Vertaisryhmätoiminta on tehokas vaikuttamisen muoto ja avoimena ryhmänä ne voivat toimia niin avoimuuden tukitoimena kuin myös perhekeskuksille ominaisena ennaltaehkäisevänä työnä. Haastatteluiden tuloksissa korostui vertaistuen merkitys etenkin silloin, kun vanhempaa itseä askarrutti jokin tietty aihe omassa vanhemmuudessa tai lapsen kasvatuksessa. Vertaistuki koettiin tulosten mukaan myös voimaannuttava-

vaksi niissä tilanteissa, kun vanhemmat kuulivat, että he eivät olleet ainoita, jotka kamppailivat tiettyjen asioiden kanssa.

Haastattelujen tulokset ajatellen perhekeskus Maahisen avoimia palveluja vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana, ovat samankaltaisia, kuin esimerkiksi Haarasen (2012) tutkimuksen tulokset. Haarasen (2012, 63) tutkimuksen mukaan vanhemmat ovat kokeneet saavansa perheryhmistä ystävyyssuhteita, ymmärrystä vanhemmuudesta ja tietoa erilaisista asioista, kuten lasten hoidosta, parisuhteesta, perheiden tukipalveluista ja vanhemmuudesta. Haarasen mukaan vanhemmat ovat saaneet perheryhmistä motivaatiota omaan vanhemmuuteen, virkistystä ja lepoa, luottamusta omiin kykyihin vanhempana, hyvää seuraa, rohkaistumista ja hyväksytyksi tulemistä.

Maahisen avoimien kerhojen kautta vanhemmat ovat saaneet mahdollisuuden käydä läpi kysymyksiä liittyen vanhemmuuteen. Vanhemmilla on mahdollisuus luottaa omiin kykyihinsä vanhempana toimimiseen enemmän kuin ennen, koska ovat osallistuneet Maahisen palveluihin.

7.4 Perhekeskus Maahisen palvelujen kehittäminen

Neljäntenä tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössäni oli, miten vanhemmat kokevat, että perhekeskus Maahisen avoimet palvelut voisivat mahdollisesti tukea ja vahvistaa vanhemmuutta tulevaisuudessa entistä paremmin? Vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista ajatellen Perhekeskus Maahiseen toivottiin lisää kesäajan toimintaa, esimerkiksi puistoruokailua. Tällä tavalla vanhemmat saisivat mahdollisuuden myös kesäaikana osallistua Maahisen palveluihin.

Tarvetta olisi myös iltatoiminnan järjestämiseen ja perheneuvolan ja avoimen toiminnan välimaastoon sijoittuvalle toiminnalle. Iltatoimintaan pääsisivät osallistumaan myös ne perheet, joissa toinen vanhempi tai vanhempi itse käy töissä. Tarvetta olisi myös musiikkituokion takaisin siirtämiseksi Maahisen toimintatiloihin. Tätä tarvetta puolustaa se, että nykyisellään musiikkituokiota järjestetään vain toisella puolella kaupunkia, perhekeskus Pollen toimintatiloissa. Valitettavasti kaikki vanhemmat eivät pääse tähän palveluun osallisiksi, koska kulkuyhteyksiä ei välttämättä ole ja perhekeskus Polle on hankalan matkan päässä kävellen kulkea.

Vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista ajatellen Maahisen avointen kerhojen ryhmäkoot ovat koettu liian suuriksi ja ajoittain henkilökunnan esittämät keskusteluaiheet liian korkealentoisiksi. Liian suuressa ryhmässä omaan vanhemmuuteen liittyvien asioiden käsittely saattaa olla hankalaa. Liian suuri ryhmä voi myös aiheuttaa sen, että omaa rauhaa ja tilaa keskustelulle ei ole. Keskustelujen aiheiden valinnassa tulisi myös ottaa huomioon vanhempien toiveet siitä, minkälaisia asioita vanhemmat itse haluaisivat käsitellä.

Vanhempien toiveina olisi myös yli yksivuotiaille suunnatut kerhot. On tärkeää, että palveluja suunniteltaessa otettaisiin huomioon kaikki ikäryhmät, eivätkä palvelut olisi tarkoitettuja vain tietyille ikäryhmille. Tämä sopisi myös avoimien palvelujen kontekstiin. Perhevalmennusryhmiin toivottaisiin jatkoa varsinaisen perhevalmennuksen loputtua. Olisi tärkeää, että perheet, jotka ovat tutustuneet toisiinsa jo ennen lapsen syntymää, saisivat mahdollisuuden tavata toisiaan myös perhevalmennuksen loputtua ja lapsen synnyttyä. Tällöin myös vertaistuki voisi toimia parhaimmillaan, kun perhevalmennuksesta tutut perheet olisivat samankaltaisissa elämänvaiheissa jo ikään kuin valmiiksi, eikä ryhmän ryhmäytymistä välttämättä tarvitsisi alusta aloittaa.

Maahiseen toivottaisiin päivittäin ohjattuja askartelutuokioita. Nykyisellään, jos ohjattuja toimintatuokioita on, ovat ne niin suosittuja, että paikalla saattaa olla kävijöitä tungokseen saakka. Päivittäiset askartelutuokiot voisivat vähentää tiettyinä päivinä tapahtuvien toimintatuokioiden kävijämääriä ja näin ollen niihin voisi olla asiakkaan helpompi ja mukavampi osallistua, ilman tungoksen pelkoa. Vanhempien toiveissa olisi myös, että Maahiseen järjestettäisiin lapsiparkkipalvelua. Tämä helpottaisi lapsen tulevaan hoitopaikkaan siirtymisprosessia, kun lapsella olisi jo lapsiparkin kautta kokemus siitä, että hän pärjää hoidossa hetken ilman vanhempiaan. Toiveena vanhemmilla olisi lisäksi Maahisen tilojen vuokraus yksityisihmisille ilta- ja viikonloppuaikaan. Tilojen vuokrausta haluttaisiin käyttää esimerkiksi lasten syntymäpäiviin ja erilaisten vertaisryhmien kokoontumiseen.

Vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista ajatellen, Maahisen sisä- ja ulkotiloihin on oltu pääsääntöisesti tyytyväisiä. Sisätiloissa ison salin käyttömahdollisuuksia toivottiin laajennettavan siten, että tila olisi useimmin käytössä vapaasti. Pihakäyttäjien tila koettiin sen sijaan olevan liian pieni asiakasmäärään nähden. Myöskin syöttötuoleja pihakäyttäjien tilassa koettiin olevan liian vähän. Liian pienet tilat asiakasmäärään nähden saattavat vaikuttaa siihen, että asiakkaat eivät tiloissa viihdy ja näin ollen saattavat jättäytyä kokonaan pois palveluista.

Ajatellen vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista, nousivat myös perhekeskuksen fyysiset puitteet esiin. Maahisen pihakeinuja pidettiin epäkäytännöllisinä ja pihaan toivottiin pienemmille lapsille tarkoitettuja leikkivälineitä. Myös rikkinäiset lelut ja niistä huolehtiminen nousivat vanhempien puheissa esiin. Vanhempien toiveissa olisi myös lääkekaapin sijoittaminen aulaan, jolloin sen sisältö olisi tarvittaessa asiakkaiden saatavilla paremmin.

Vanhemmuutta tukevana ja vahvistavana seikkana vanhemmat toivoisivat, että perhekeskus Maahisen henkilökunta olisi enemmän läsnä ja saatavilla asiakkaita varten avoimissa palveluissa ja etenkin piha- alueella sekä pihakäyttäjien tiloissa. Henkilökunnan toivottaisiin esittelevän itsensä paremmin asiakkaille sekä kertovan tarkemmin kerhojen sisällöistä, tarkoituk-

sesta ja yhteisistä säännöistä kerhokokoontumisten ajaksi. Toiveena olisi myös, että henkilökunnalla olisi henkilökohtaisempi ote asiakkaita kohtaan ja, että he panostaisivat enemmän asiakkaan vastaanottamiseen.

Sen sijaan Koistisen (2013, 42, 44) tutkimuksen mukaan Maahisen palveluihin osallistuneet vanhemmat kokivat Maahisen ilmapiirin avoimeksi ja olivat tyytyväisiä hyvästä hengestä työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Koistisen tutkimuksen mukaan vanhemmat kehuivat tapaa, jolla työntekijät huomioivat asiakkaita Maahisessa. Koistisen mukaan Maahisen toimintaa kuvattiin asiakaslähtöiseksi, asiakkaat huomioonottavaksi, asiakasta kunnioittavaksi ja tasa-arvoiseksi.

Opinnäytetyöni haastattelun tulokset liittyen vanhempien kehittämisehdotuksiin henkilökuntaa ajatellen perhekeskus Maahisessa eroavat Koistisen (2013) tutkimuksen tuloksista. Syinä tähän voivat olla muun muassa henkilökunnan vaihtuvuus, henkilökuntaresurssit tai henkilökemiat. Koistisen tutkimuksen ja opinnäytetyöni välillä on aikaa kulunut miltei kolme vuotta, joten Maahisen toiminnoissa ja henkilökunnassakin on voinut tapahtua muutoksia.

Haarasan (2012, 53) tutkimuksen mukaan vanhempien ryhmänohjajaiin liittyvät odotukset koskevat ohjaajien persoonallisia ominaisuuksia, joissa painottuvat vertaisena oleminen ja välittäminen. Haarasan mukaan vanhemmat haluaisivat ohjaajien huomioivan perheitä ja heidän tarpeitaan yksilöllisesti, mutta kuitenkin ryhmää ajatellen tasapuolisesti sekä hyödyntämään vertaistukea. Haarasan mukaan ohjaajien välittäminen näyttäytyy läsnäolokykynä ja lämminhenkisyytenä. Esimerkkeinä näistä ovat pienet teot, kuten se, että ryhmänohjaaja toimittaa sekä vanhemman että lapsen tervetulleeksi, kertoo ryhmän tämän päiväisestä ohjelmasta tai kysyy vanhemman kuulumisia. Haarasan mukaan perheryhmänohjaajan odotetaan olevan vertainen. Hänen mukaansa vanhemmat kokevat tärkeänä, että ryhmänohjaajalla on omaa kokemusta lastenhoidosta ja vanhemmuudesta, jotta he pystyvät ymmärtämään ja tukemaan vanhempia parhaalla mahdollisella tavalla.

Myös Stakesin (2001) tutkimus viittaa siihen, että vanhempien kysymyksiä liittyen omaan vanhemmuuteensa ei tarpeeksi käsitelty päiväkotij- ja neuvolapalveluissa. Opinnäytetyöni haastattelujen tuloksista voidaan päätellä samaa problematiikkaa näyttäytyvän myös perhekeskustoiminnan avoimissa palveluissa ajatellen henkilökunnan läsnäoloa ja näkyvyyttä asiakkaille.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöni perusteella on saatu tietoa siitä, miten vanhemmat kokevat hyvän vanhemmuuden, miten vanhemmat kokevat vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen, miten vanhemmat ovat kokeneet perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen tukeneen ja vahvistaneen

heidän omaa vanhemmuuttaan ja miten vanhemmat kokevat, että perhekeskus Maahisen avoimia palveluja mahdollisesti voitaisiin kehittää tulevaisuudessa vielä paremmin tukemaan ja vahvistamaan vanhemmuutta. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että olen saanut esittämiini tutkimuskysymyksiin vastaukset.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen sisäistänyt tutkijan roolin ja pyrkinyt neutraalisuuteen sekä puolueettomuuteen. Yksilöhaastatteluita tehdessäni en tuonut omia mielipiteitäni esiin, enkä myöskään tarkoituksellisesti ohjannut haastatteluita suuntaan tai toiseen. Haastattelut litte-roin sanatarkasti, sillä en halunnut, että aineistosta jäisi uupumaan mitään oleellista. Jokai-selle haastateltavalle annoin tunnustekirjaimen- ja numeron, jonka avulla halusin varmistaa, että jokaisen äidin haastattelutulos tulee opinnäytetyöhön mukaan. Kaikki tunnistetiedot haastattelemistani äideistä poistin jo analyysin alkutekijöissä. Haastattelunauhat ja niihin liittyvät materiaalit tuhosin asianmukaisesti aineiston käsittelyn jälkeen. Tämä kaikki lisää mielestäni opinnäytetyöni luotettavuutta. Myös se, että yksilöhaastatteluista saamani tulokset vastasivat monilta osin aiempaa käsittelemääni teoriaosuutta, lisää opinnäytetyöni luotetta-vuutta.

Perhekeskustoiminnan avoimien palvelujen käyttäjien kokemuksia on yleensä ottaen tutkittu hyvin vähän. Uskoisinkin, että vanhemmuuden tukemista ja vahvistamista ajatellen, yksilö-haastatteluista saamani vastaukset auttavat niin perhekeskus Maahista kuin myös mitä tahan-sa perhekeskusta jatkossa kehittämään avoimia palveluitaan vastaamaan enemmän asiakkai-den tarpeisiin.

Uskoisin, että opinnäytetyölläni on myös yhteiskunnallinen merkitys. Sosiaalihuoltolain (2015) mukaan ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön tulee panostaa. Perhekeskukset toimivatkin parhaimmillaan ennaltaehkäisevinä, matalan kynnyksen lapsiperhepalveluina. Mielestäni tar-vittaisiin kuitenkin lisää tutkimuksia siitä, miten palvelujen käyttäjät, eli asiakkaat, ovat ko-keneet palvelujen vaikuttaneen heidän omaan vanhemmuuteensa ja miten mahdollisesti niin vanhoja jo olemassa olevia, kuin myös tulevia uusia perhekeskuksia voidaan kehittää siten, että niistä saatu tuki ja vahvistus palvelisi parhaiten asiakkaiden omaa vanhemmuutta?

Kuten Halme, Kekkonen ja Perälä (2012) ovat todenneet, on perhekeskuksen yhtenä tavoit-teena vastata lapsiperheiden alati muuttuviin palvelutarpeisiin. Olennaista heidän mukaansa on, miten vanhemmat tulevat palveluissa kohdatuiksi. Opinnäytetyöni avulla on saatu yksilö-kohtaista tietoa siitä, miten perhekeskus Maahisen asiakkaat ovat kokeneet tullessa kohda-tuiksi palveluissa ja millaista tukea he ovat saaneet omaan vanhemmuutensa. Opinnäytetyöni tulosten mukaan kehitettävää olisi vielä niin liittyen toimintaan, tiloihin kuin myös henkilö-kuntaankin.

Työskentelen itse perhetyön avoimissa palveluissa ja koen, että opinnäytetyöni avulla olen saanut myös omaan työhöni uusia näkökulmia ja ajatuksia siitä, miten tulevaisuudessa voisin paremmin kehittää omia työtapojani ja mahdollisesti vastata paremmin asiakkaiden tarpeisiin. Vanhempien haastattelujen avulla pääsin kurkistamaan heidän ajatusmaailmaansa ja kokemuksiinsa avoimista palveluista. Näin ollen sain opiskelijan roolissa loistavan mahdollisuuden päästä osalliseksi vanhempien elämää ja tätä kautta kehittyä myös työntekijänä.

Haastatteluista saadut tulokset liittyen perhekeskus Maahisen työntekijöihin olivat mielestäni mielenkiintoisia. Vanhemmat selkeästi kaipaivat enemmän työntekijöiden läsnäoloa avoimiin palveluihin. Voisiko näin ollen ajatella, että Maahisessa tulevaisuudessa kiinnitettäisiin enemmän huomiota henkilökunnan resursseihin myös avoimissa palveluissa? Entä miten ja millä keinoin asiakkaiden vastaanottamiseen voitaisiin kiinnittää huomiota? Auttaisiko tässä asiassa henkilökunnan uudelleen resursointi?

Yksilöhaastattelujen tuloksissa mielenkiintoista oli myös vanhempien halu kertoa kehittämisideoista liittyen vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen. Kehittämisideoita tuli niin liittyen toimintaan, tiloihin kuin myös henkilökuntaankin. Oli ilo huomata, että palveluiden käyttäjät mielellään osallistuisivat palvelujen kehittämiseen. Palvelujen käyttäjien kehittämishalukkuutta kannattaisi käyttää myös Maahisessa esimerkiksi säännöllisten kehittämisspallautteiden keräämisen muodossa. Uskoisin, että opinnäytetyöni yksilöityjen tulosten avulla perhekeskus Maahisen on helpompaa tulevaisuudessa lähteä kehittämään toimintojaan vastaamaan yhä paremmin asiakkaiden tarpeita.

Mielenkiintoista haastattelujen tuloksissa oli se, että vanhemmat eivät suorasanaisesti mieltäneet perhekeskus Maahisen avoimia palveluja vanhemmuutta tukeviksi tai vahvistaviksi. Kuitenkin he tuloksissa kokivat Maahisen palveluiden kautta saaneensa uusia kokemuksia, näkemyksiä, tukea ja vahvistusta omaan vanhemmuuteensa, ja näin ollen Maahisen palvelut tukivat vanhemman omaa vanhemmuutta. Koen, että ilman syvällistä perehtymistä haastatteluaineistoon, olisivat tulokset voineet johtaa ehkä jopa harhaanjohtavaan lopputulokseen.

Opinnäytetyöni keskittyi vanhemmuuteen ja vanhemmuuden tukemiseen sekä vahvistamiseen. Mielenkiintoista olisi ollut liittää tutkimukseeni lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen vanhemmuutta vahvistamalla. Olisivatko haastattelemani äidit kokeneet oman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistuneen oman vanhemmuutensa vahvistumisen myötä? Mielenkiintoista olisi ollut myös liittää opinnäytetyöhöni lasten ääni, jolloin he olisivat voineet kertoa, miten ja millä tavoin oman vanhemman vanhemmuuden vahvistuminen heille olisi näyttänyt?

Opinnäytetyöni kohdistui Järvenpään kaupungin perhekeskus Maahiseen. Mielenkiintoista olisi ollut toteuttaa tutkimus samoilla tutkimuskysymyksillä- ja menetelmillä muissakin perhekeskuksissa ympäri Suomen. Olisiko tuloksista voitu havaita alueellisia eroja tai olisiko jokin tietty perhekeskus onnistunut vanhemmuuden tukemisessa paremmin kuin muut?

Kuten Kekkonen ym. (2012) ovat todenneet, perhekeskusten asiakkaiden kokemusten ja mielipiteiden kuuleminen on ensiarvoisen tärkeää perhekeskustoiminnan kehittymiseksi. Palveluiden tarkoituksena tulisi olla yhä enenevässä määrin asiakkaiden tarpeista lähtevää, asiakkaiden toiveet huomioonottavaa ja ennaltaehkäisevää. Mielestäni palvelut eivät voi tähän tarpeeseen vastata, jos asiakkaita ja heidän mielipiteitään ei ole riittävästi kuultu tai otettu huomioon. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, miten perhekeskus Maahisessa asiakkaiden yksilöllisiä toiveita on otettu huomioon. Tässä kohtaa olisi ollut myös mielenkiintoista liittää opinnäytetyöhöni Maahisen työntekijöiden ääni: miten he ovat kokeneet, että asiakkaat on otettu yksilöllisesti huomioon ja miten Maahisessa vastataan asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin?

Ihmiset ovat yksilöjä ja kaikilla ihmisillä on omat yksilölliset tarpeensa. Näin ollen on vaikeaa tai lähes mahdotonta löytää yhtä tiettyä keinoa tukea ja vahvistaa vanhemmuutta. Kuten opinnäytetyöni tuloksista voidaan päätellä, vanhemmuus on myös yksilöllistä ja hyvään vanhemmuuteen liittyy monia tekijöitä ja ominaisuuksia. Voidaankin todeta, että perhekeskus Maahisen avoimet palvelut ovat yksi väylä rakentaa omaa vanhemmuutta.

Lähteet

- Airola, M. & Tarsalainen, A. 2003. Perheessä on voimaa. Helsinki: LK- kirjat.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa?: vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Cacciatore, R. 2008. Vaaran merkkejä. Teoksessa Janhunen, K. & Oulasmaa, M. (toim.). Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto: Nykypaino Oy, 54- 61.
- Capacchione, L. 2000. The creative journal for parents: a guide to unlocking your natural parenting wisdom. Boston: Shambhala.
- Eronen, A., Hakkarainen, T., Londén, P., Nykyri, P., Peltosalmi, J. & Särkelä, R. 2013. Sosiaalibarometri 2013. Ajankohtainen arvio hyvinvoinnista, palveluista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 5. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa: lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Helsinki: STAKES.
- Keränen, T., Rönkä, A. & Stiller, I. 2001. Oikeus lapsuuteen ja vanhemmuuteen. Teoksessa Sulku, S., Aromaa, J. (toim.) & Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kohtaamispaikkana lapsuus: vuoropuhelua lapsen maailmasta. Helsinki: Edita, 58- 63.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe- elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe- elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS- kustannus, 101- 105.
- Kivijärvi, M. 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 252- 260.
- Klemetti, R. & Hakulinen- Viitanen, T. (toim.) 2013. Äitiysneuvolaopas: suosituksia äitiysneuvolatoimintaan. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Määttänen, P. 1995. Filosofia: Johdatus peruskysymyksiin. Helsinki: Gaudeamus.
- Niemelä, P. 2003. Äitiyden tunteen syntyminen. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 237- 251.
- Perttula, J. 2012. Mikä tekee kokemuksen tutkimisesta fenomenologista?- fenomenologisen ajatteluni kehityspolkuja. Teoksessa Latomaa, T. & Suorsa, T. (toim.). Kokemuksen tutkimus III: Teoria, käytäntö, tutkija. Rovaniemi: Tila, 319- 336.
- Perttula, J. 2011. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteen teoria. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.). Kokemuksen tutkimus: merkitys, tulkin- ta, ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia, 115- 162.
- Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena: johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti: Tampereen yliopiston kirjasto.

Rautaparta, M. 2010. Raskaus, synnytys, äitiys: äidiksi omaa kehoa kuunnellen. Helsinki: WSOY.

Rotkirch, A. 2014. Yhdessä: lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji. Helsinki: WSOY.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.). 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe- elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Siltala, P. 2003. Traumatisoitunut vanhemmuus ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 268- 282.

Sinkkonen, J. 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.

Silvén, M. 2010. Perhesuhteet muuttuvat- vanhemmuus pysyy. Teoksessa Silvén, M. (toim.) Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Varhaiset ihmissuhteet: polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva, 11- 18.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä: lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Viinikka, A., Sourander, J. & Oksanen, E. 2014. Vahvuutta vanhemmuuteen perheryhmä. Teoksessa Viinikka, A. (toim.). Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 121- 141.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa Metsämuuronen, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen käsikirja, 1. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 149- 213.

Sähköiset lähteet

Bakermans- Kranenburg, M., Van IJzendoorn, M. & Juffer, F. 2003. Less is more: Meta- Analyses of Sensitivity and Attachment Interventions in Early Childhood. Psychological Bulletin. Vol. 129. No. 2. 195- 215. Viitattu 7.11.2015.
https://www.researchgate.net/publication/10803237_Less_is_More_Meta-Analyses_of_Sensitivity_and_Attachment_Interventions_in_Early_Childhood

Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnat. Itä- Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Viitattu 29.2.2016
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0968-8/urn_isbn_978-952-61-0968-8.pdf

Halme, N., Kekkonen, M. & Perälä, M-L. 2012. Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 62. Tampere: Juvenes Print. Viitattu 7.12.2014. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90890/URN_ISBN_978-952-245-747-9.pdf?sequence=1

Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M-L. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. Raportti 4/ 2014. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print. Viitattu 10.2.2015.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1

Huttunen, J. 2006. New directions and diversity of fatherhood. Teoksessa: Varanka, J. & Forslund, M. (toim.) 2006. Possibilities and challenges? Men´ s reconciliation of work and family

life- conference report. Nordic Council of Ministers, 27- 35. Viitattu 23.4.2015
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:701327/FULLTEXT01.pdf>

Järvenpään kaupunki 2014a. Perhekeskus Maahinen. Viitattu 7.12.2014.
http://www.jarvenpaa.fi/--Perhekeskus_Maahinen--/index.tpl?sivu_id=6165

Järvenpään kaupunki 2014b. Perhekeskus Maahinen. Yhdistykset ja yhteistyökumppanit. Viitattu 7.12.2014. http://www.jarvenpaa.fi/--Yhdistykset_ja_yhteisty%C3%B6kumppanit--/sivu.tpl?sivu_id=6249

Järvenpään kaupunki 2014c. Perhekeskus Maahisen yhteystiedot. Viitattu 7.12.2014.
http://www.jarvenpaa.fi/--Yhteystiedot--/sivu.tpl?sivu_id=6199

Kekkonen, M. Montonen, M. Viitala, R. (toim.) 2012. Family centre in the Nordic countries - a meeting point for families and children. Kööpenhamina: Nordic Council of Ministers. Viitattu 9.12.2014.
http://www.expoo.be/sites/default/files/kennisdocument/fam_eng_anp701_web1.pdf

Koistinen, M. 2013. BIKVA -arviointi perheiden hyvinvoinnin tukemisesta Perhekeskus Maahisessa. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosionomi yamk. Opinnäytetyö. Viitattu 15.3.2016.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57144/PerhekeskusMaahinen.pdf?sequence=1>

Kuusisto, V. & Niemelä, T. 2005. Isän ja lapsen yhteinen arki- yhdessäoloa, osallistumista ja jakamista. Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 29.4.2015.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10219/URN_NBN_fi_jyu-200590.pdf?sequence=1

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015. MLL:n viesti vanhemmille: Näin syntyy hyviä vanhempia. Viitattu 4.10.2015.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/nain_syntyy_hyvia_vanhempia/

Marklund, K. & Simic, N. (toim.) 2012. Pohjolan lapset- Pohjoismaisten perhekeskusten kehittäminen. Pohjoismainen hyvinvointikeskus. Viitattu 30.1.2015.
<http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/415/Inspirationsh%C3%A4ften/6Fl.pdf>

Mäkilä, K. & Meritie, A. 2011. Silta- hanke. Kasvava perhe- ja kehittämiskeskushanke 2009-2011. Loppuraportti. Viitattu 7.12.2014.
http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=36&ved=0CDUQFjAFOB4&url=http%3A%2F%2Fwww.heinolanperhekeskus.fi%2Findex.php%2Fdownload_file%2F6%2F124%2F&ei=ixF2VlbrM-fnygPe6YDQDQ&usg=AFQjCNHDr5lAOJyi4KguaKVYR2-DKP0AJw&sig2=pl8JLbiTCkwxPiGaRNpyPQ

Perälä, M- L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Raportti 36/ 2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy. Viitattu 13.1.2015.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80090/27f8cfef-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf?sequence=1>

Peters, J. & Skirton, H. 2013. Social support within a mother and child group: An ethnographic study situated in the UK. Nursing and Health Sciences. Vol.15. Issue 2. 250- 255. Viitattu 17.3.2015.
<http://web.b.ebscohost.com.nelli.laurea.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=6fe52f1e-a6c4-464d-8639-665ec1b95218%40sessionmgr112&hid=110>

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen oppaita 2004: 14. Helsinki: Edita Prima Oy. Viitattu 28.4.2015.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3578.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_fi.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Tiedote 196/ 2014. Uusi sosiaalihuoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja lapsille ja nuorille. Viitattu 13.1.2015.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1892042>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste. 2014a. Viitattu 7.12.2014. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/kaste-ohjelma>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Perhekeskus. 2014b. Viitattu 7.12.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tavoitteet. 2014c. Viitattu 7.12.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus/tavoitteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Toiminnan kehittäminen. 2014d. Viitattu 7.12.2014.
http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus/toiminnan_kehittaminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015e. Vertaisryhmätoiminta. Viitattu 11.2.2015.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/vertaisryhma-toiminta>

Versova 2015. Vertaistuen ja vapaaehtoistyön kumppanuushanke 2015. Vertaisryhmätoiminta. Viitattu 24.2.2015. <http://www.kssotu.fi/versova/pages/vertaisryhmae-toiminta.php>

Viitala, R. 2008. Perhekeskus palvelumallina 28.-29.8.2008. Perhekeskustoiminnan raamit ja rakenteet. Viitattu 8.12.2014. <http://www.sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/perhekeskus.pdf>

Viitala, R., Kekkonen, M. & Paavola, A. 2008. Perhekeskustoiminnan kehittäminen. Perhehankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 7.12.2014. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3767.pdf&title=Perhekeskustoiminnan_kehittaminen__PERHE_hankkeen_loppuraportti_fi.pdf

Väestöliitto 2015. Perheaikaa.fi. Kumppanuus ja vanhemmuus on tärkeä yhdistää. Viitattu 4.10.2015. <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-tulossa/vanhemmuus/kumppanuus-ja-vanhemmuus-on-tarkea-yhdistaa/>

Julkaisemattomat lähteet

Paatero, S. 2014. Järvenpään kaupunki. Perhekeskus Maahinen.

Särkkä, J. 2014. Järvenpään kaupunki. Toimintaprosessin sisältö.

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkkejä aineiston pelkistämisestä	32
Taulukko 2: Esimerkki opinnäytetyössä toteutetusta alakategorian luonnista	33
Taulukko 3: Esimerkki opinnäytetyössä toteutetusta yläkategorian luonnista.....	33
Taulukko 4: Haastateltavien taustatiedot	34

Liite 1 Haastattelukutsu

Hei kaikki perhekeskuksen asiakkaat!

Etsin tutkimustani varten haastateltavia perhekeskus Maahisen avoimien palvelujen käyttäjiä, olisitko se juuri sinä?

Olen tekemässä Sosionomi (YAMK) opinnäytetyötä Hyvinkään Laurea- ammattikorkeakouluun. Tutkin opinnäytetyössäni asiakkaiden kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta ja vahvistamisesta perhekeskus Maahisessa. Tutkimukseni avulla on tarkoitus kerätä asiakkaiden arvokasta palautetta toiminnoista vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen liittyen sekä mahdollisista kehittämisideoista. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua syyskuussa 2015.

Opinnäytetyötäni varten haastattelen Maahisen asiakkaita maaliskuu- huhtikuussa 2015. Haastattelut toteutetaan henkilökohtaisen haastattelun muodossa perhekeskus Maahisessa. Haastattelut nauhoitetaan ja puretaan kirjalliseen muotoon väärinkäsitysten välttämiseksi ja tulosten oikeellisuuden takaamiseksi. Nauhat tuhoetaan asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua.

Haastattelututkimukseen osallistuminen on Sinulle täysin vapaaehtoista. Antamasi tiedot tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyytesi tule missään vaiheessa esille. Haastattelun tekee sosionomi yamk- opiskelija Jasmin Anttila.

Toivon Teidän perhekeskus Maahisen asiakkaiden, osallistuvan tutkimukseeni, koska Teillä asiakkaina on paras kokemus palveluiden vaikuttavuudesta oman vanhemmuutesi kannalta.

Toivon, että otatte suoraan yhteyttä minuun, jotta voimme sopia haastattelun ajankohdan. Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksesta ja vastaan mahdollisiin kysymyksiin tutkimukseen liittyen.

Yhteydenotot sähköpostitse 31.3.2015 mennessä:
jasmin.anttila2015@outlook.com

Ystävällisin terveisin

Ylempi Amk- opiskelija
Laurea Hyvinkää
Jasmin Anttila

Opinnäytetyön ohjaaja
Laurea Hyvinkää
Lehtori Hanna Kiuru

Liite 2 Teemahaastattelurunko

Taustatiedot.

- Sukupuoli
- Ikä
- Asuinpaikkakunta
- Lasten lukumäärä
- Lapsen/ lasten iät
- Perhestatus
- Taloudellinen status

Asiakkuuden lähtökohdat.

- Elämäntilanne perhekeskus Maahisen asiakkuuden alkaessa?
- Näkemys, ymmärrys ja kokemus omasta vanhemmuudesta asiakkuuden alkaessa (vaikeudet, kipukohtat, haasteet, voimavarat)?
- Syyt Maahiseen hakeutumiselle?
- Miten ohjautunut palveluihin?
- Aiemmat palvelukontaktit (kokemukset niistä ja saatu tuki)?
- Miten ymmärtää vanhemmuuden tukemisen ja vahvistamisen, mitä sillä tarkoitetaan?
- Miten käsittää hyvän vanhemmuuden, mistä tekijöistä se koostuu?
- Millainen vanhempi haluaisi itse olla?

Perhekeskus Maahisen avoimien palveluiden yksilöllinen toteutuminen.

- Mitä perhekeskus Maahisen palveluita käytätte (ryhmät, ohjaamaton toiminta, neuvonta) ja kokemukset niistä?
- Henkilökunta?
- Muut asiakkaat/ vertaistuki?
- Miten palvelut vahvistaneet/ tukeneet omaa vanhemmuutta?
- Mitkä tekijät kuvastavat vanhemmuuden vahvistumista (arki, suhteet)?
- Miten oma vanhemmuus mahdollisesti on muuttunut palveluiden myötä?
- Palveluihin osallistumisen vaikutukset kotiin ja perheeseen (miten näkyy konkreettisesti; asiat, tekijät, jotka muuttuneet asiakkuuden myötä; puolison näkemys)?

Kehittämistarpeet- ja toiveet oman vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen liittyen.

- Mikä perhekeskus Maahisessa on hyvää ja mitä olisi mahdollisesti vielä kehitettävä ajatellen vanhemmuuden tukemista?
- Miksi tulisi kehittää?
- Mitkä toiminnot ovat hyviä ja mitä toimintoja tulisi kehittää ajatellen vanhemmuuden tukemista?
- Miksi toimintoja tulisi kehittää?
- Miten toimintoja tulisi kehittää?
- Mikä työntekijöiden osaamisessa on hyvää ja missä mahdollisesti kehitettävää ajatellen vanhemmuuden tukemista?
- Miksi ja miten työntekijöiden osaamista voisi kehittää?
- Mikä Maahisen puitteissa (rakennus, piha- alue jne.) on hyvää ja missä mahdollisesti olisi kehitettävää?
- Miksi puitteita tulisi kehittää?